

TARİH

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ

Türk Adının Anlamı

-Türk sözcüğünün anlamı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bunlar; terk edilmiş, törelî(türelî), nizam sahibi, olgunluk çağı, deniz sahilinde oturan adam, miğfer...

NOT: Bir devlet adı olarak ilk kez Göktürkler kullanmıştır.

İLK TÜRK DEVLETLERİ ve TOPLULUKLARI

A)İSKİTLER (SAKALAR)

- Tarihte bilinen ilk Türk topluluğu.
- Atı evcilleştirdiği kabul edilen ilk topluluktur.
- Balbal adı verilen mezar taşlarının ilk örnekleri iskitlere aittir.
- Bir dönem Tomris adında bir kadın hükümdar tarafından yönetilmişlerdir.

B)ASYA HUN DEVLETİ (BÜYÜK HUN DEVLETİ)

- Ötüken'de kurulmuştur.
 - Bilinen ilk hükümdarı Teoman'dır.
 - *Teşkilatlı ilk Türk devletidir.
 - Türk tarihinde batıya göç edip Avrupa'da devlet kurmayı başaran ilk Türk topluluğudur.
 - Çinliler kuzeyden gelen Hun baskısını hafifletmek amacıyla Çin Seddi'ni inşa etmişlerdir.
- NOT: Oğuz Kağan Destanı-- Hunlarındır!!!

1)METE HAN DÖNEMİ

- Orta Asya'da ilk kez Türk siyasi birliğini sağlamıştır.
- Hun imparatorluğunun en gelişmiş dönemini yaşamıştır.
- *İlk düzenli orduyu kurmuştur ve günümüz ordularında da kullanılan Onluk Sistem'i oluşturmuştur.

2)KAVİMLER GÖÇÜ

- Asya Hun Devleti'nin parçalanmasından sonra Hunların bir bölümünün Balamir önderliğinde Batı yönünde ilerlemeleri ve bu ilerleyiş sırasında önerilerine çıkan kavimleri Avrupa içlerine doğru göçe zorlamaları olayı.

Kavimler Göçünün Sonuçları (Darmadağınık!)

- Skolastik düşüncenin egemen olması.

NOT: Skolastik Düşünce; Katolik kilisesinin egemenliği altında olan, bilime kapalı, dine dayalı düşünce. Bilim yok!!!

- Kavimlerin kaynaşması sonucu Avrupa'nın etnik yapısının değişmesi.
- Avrupa Hun Devleti'nin kurulması.
- Roma imparatorluğunun bütünlüğünü ve üstünlüğünü yitirmesi.
- İlk Çağ kapanmış, **Orta Çağ** başlamıştır. Feodalite (derebeylik) güç kazanmıştır.

C)AVRUPA HUN DEVLETİ

- Avrupa Hunlarının en parlak dönemi Attila ile başlamıştır.
- Attila'nın ölümünden sonra çocukları ülkeyi iyi yönetememiş ve devlet yıkılışa sürüklenmiştir.

NOT: Attila'ya:

- Etzel,
- Tanrının Kamçısı,
- Güçlü Kavimlerin Efendisi, **denilmekteydi...**

D)GÖKTÜRK DEVLETİ

1)I.GÖKTÜRK DEVLETİ

- Bumin Kağan tarafından Ötüken'de kurulmuştur.
- ***Türk** adını kullanan ilk devlet.
- ***İlk milli alfabe** Göktürklerindir.
- ***İlk para** Göktürkler döneminde kullanılmıştır.
- Ergenekon ve Bozkurt Destanları Göktürklerle aittir.
- ***İlk milli kaynak** olan Orhun Abidelerini (Göktürk kitabelerini) yazmışlardır. (**Günümüzde Orhun Abideleri Moğolistan sınırları içerisinde**)
- Göktürk devletinde birlik vardı. Bu yüzden "**millet bilinci**" oluşmuştur.
- İpek yolu denetimini sağlayan Göktürkler ayrıca Çin'i vergiye bağlamışlardır.
- Bumin Kağan ülkeyi kardeşi İstemi Yabgu ile beraber yönetmiştir. Bu yönetim tarzına "**ikili teşkilat**" denir.
- I. Göktürk Devleti Çin'in böl-parçala-yönet politikasına daha fazla dayanamayarak 582 yılında ikiye ayrılmış ve ardından Çin hakimiyetine girmiştir.

2)II.GÖKTÜRK (KUTLUK) DEVLETİ

- Kutluk Kağan tarafından Ötüken'de kurulmuştur.
- II. Göktürk Devleti'nin kuruluşu "**Kürşat Ayaklanması**" ile Çinlilere karşı başlatılan bağımsızlık mücadelesi neticesinde gerçekleşmiştir.
- NOT:** Kutluk Kağan, isyan sonucunda dağıntık Türk boylarını birleştirdiği için "**İlteriş Kağan (derleyen, toplayan)**" olarak bilinmektedir.
- II. Göktürk Devleti; Uygur, Karluk ve Basmlı topluluklarının iş birliği sonucu 744'te yıkılmıştır.

E)UYGURLAR

- Merkezleri Ötüken'dir. Uygurların ilk hakani Kutluk Bilge Kül Kağan tarafından başkenti Ordubalık (Karabalsagun) şehrine taşınmıştır.
 - Uygurlar Manihaizm ve Budizm inançlarını benimsemişlerdir.
 - ***Manihaizm**; Et yok, savaş yok, ibadet var!!!
 - ***Yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğudur.**
 - Türk tarihinin ilk şehirlerini kurmuşlardır.
 - Kendilerine ait "**Uygur alfabeleri**" vardır.
 - ***İlk mimari eserleri** inşa etmişlerdir.
 - Kağıt ve maatbayı geliştirmişlerdir.
 - Minyatür sanatını geliştirmişlerdir.
 - ***Türk tiyatrosunun temelini** atmışlardır.
 - Uygurlarda ticari ödeme olarak **böz** (mühürlenmiş kumaş parçaları) ve **çav** (kağıt para) kullanılmıştır.
 - Uygurlar yerleşik yaşama geçmişlerdir. Uygurları diğerlerinden ayıran bir diğer özellik ise; tarımla uğraşmaları ve sulama kanalları yapmalarıdır.
- NOT:** Yerleşik yaşamın kesin kanıtları;
- *Tarımsal faaliyetler,
 - *Tohumluk buğday ambarları,
 - *Duvar resimleri (**fresko**),
 - *Mimari eserler.

-Kırgız Türkler tarafından varlığına son verilen Uygurlar, **Sarı (Kansu) Uygurlar** ve **Turfan Uygurları** olarak ikiye ayrılmıştır.

F)AVARLAR

- ***İstanbul'u kuşatan ilk Türk devleti.**
- Üzengi (atın binilen yeri) kullanan topluluk olarak bilinmektedirler.
- Hristiyanlığı benimsemişlerdir.

G)KARLUKLAR

- ***İslamiyeti kabul eden ilk Türk topluluğudur.**
- NOT:** Müslüman olup Anadolu'ya yerleşen oğuzlara "**Türkmen**" denir.

H)KIRGIZLAR

- ***Moğol hakimiyetine giren ilk Türk devletidir.**
- Manas Destanı en önemli eserleridir.

I)HAZARLAR

- Doğu Avrupa'da en uzun / en güçlü Türk devletidir.
- ***Paralı ordu kuran ilk devlet.**
- Gök tanrı inancını bırakarak **Museviliği benimseyen** Türk devleti.

K)OĞUZLAR (UZLAR)

- Türklerin en kalabalık kolunu oluşturur.
- İslam dinini kabul eden Oğuzlar Büyük Selçuklu Devleti'ni, Türkiye Selçuklu Devleti'ni ve daha sonrada Osmanlı Devleti'ni kurmuşlardır.

L)KIPÇAKLAR (KUMANLAR)

- Devlet olamadılar!!!
- Mısır'daki Türk devletlerinde ücretli askerlik yaptılar.

M)MACARLAR

- Avrupa'ya gittiler, devlet kurdular.
- Hristiyanlığı benimsediler.

N)BULGARLAR

- İstanbul'u kuşatan diğer bir Türk topluluğudur.
- Bu devlet daha sonra, **İtil (Volga)** ve **Tuna Bulgar Devleti** olarak ikiye ayrılmıştır.
- Altın Orda Devleti tarafından yıkılmışlardır.

O)AKHUNLAR

- Afganistan / İran bölgesinde yaşadılar.
- Göktürkler yıktı.

P)TÜRGİŞLER (TÜRGEŞLER)

- Baga Tarkan tarafından Balasagun'da kurulmuştur.
- Türgişler, Çin'in böl-parçala-yönet politikası karşısında **Sarı ve Kara Türgişler** olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Karluklar tarafından yıkılmıştır.

NOT: *Kendi adına para bastıran ilk Türk Hükümdar-- Baga Tarkan

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DEVLETLERİNDE KÜLTÜR ve UYGARLIK

A)DEVLET YÖNETİMİ

-Aile (Oguş)---Sülale (Urug)---Kabile/Boy (Bod)---Millet (Budun)--Devlet (İl/ El)---Halk (Kün)

-Türklerde devletin yönetiminde ve yurdun korunmasından kağan sorumludur.

***Kut:** Gök tanrı tarafından Türk hükümdarlara verilen devleti yönetme yetkisi.

NOT: Kut anlayışı, taht kavgalarının temel nedeni olmuştur.

***Veraset Sistemi:** Ülke hükümdar ve ailesinin ortak malıdır.

***Hükümdar'ın Görevleri:** -Orduya komuta etmek.

-Töreyi uygulamak.

-Toy düzenlemek.

- Halkı korumak.
- Adaleti sağlamak.

***İkili Teşkilat:** Ülkenin **doğu-batı şeklinde** ikiye ayrılarak yönetilmesi. (Zayıflamaya ve yıkıma neden olmuştur.)

NOT: İkili teşkilat, federal yönetim anlayışının delilidir.

NOT: Federal Yönetim: Yasama, yürütme ve yargı organlarının her bir eyalette farklı olarak işlendiği sistem.

1)Kurultay (Danışma Meclisi)

-**Kurultay;** Her türlü devlet işinin görüşülüp karara bağlandığı meclis.

NOT: Son söz hükümdarındır!!!

-Kurultaya din adamları katılmaz.

-Türk devletlerinde kurultay üyeleri içerisinde din adamlarının olmaması teokratik yapının olmadığını göstergesidir.

NOT: Teokratik Yapı: Dine dayalı yönetim biçimi.

2)Hükümet (Ayuki)

-İslamiyetten önce Türk devletlerinde alınan kararları uygulamak amacıyla bir kurul oluşturulmuştur.

Yönetim ile İlgili Bazı Kavramlar

* Ayuki --Hükümet.	* Tigin(Tekin) --Kağan oğlu.
* Ağılığ --Hazine görevlisi.	* Toygun --Kurultay üyeleri.
* Ayguci --Vezir.	* Yarlığ --Hükümdar emri.
* Şad --Hanedan üyesi.	* Apa --Sivil yönetici.
* Tamgacı --Mühürdar.	* İlteber/Erkin --Yüksek devlet memuru.
* Sübaşı --Ordu komutanı.	* İnanç/Atama --Tiginlerin eğitmeni.
* Süvari --Atlı asker.	* Otağ --Hükümdar çadırı.
* Örgin --Taht.	

B)ORDU TEŞKİLATI

-Türk tarihinde ilk **düzenli** ordu Hun Hükümdarı Mete Han tarafından kurulmuştur. Ayrıca bu dönemde orduda **ilk kez Onlu Sistem uygulanmıştır.**

-Türk toplumunda kadın-erkek herkes asker kabul edilmiştir.

-Türk ordusunda ücretli askerlik görülmemiştir.

-Savaşlarda daha çok **Turan taktiği** kullanılmıştır.

NOT: Turan Taktiği: Düşmanı çevreleyerek yok etmeyi amaçlayan askeri taktik.

-Ordu komutanlarına **tarkan** adı verilmiştir.

C)TOPLUMSAL YAPI

- Çekirdek aile tipi görülen Türklerde, ataerkil yapı ön plandadır.
- Toplumda **tek eşle evlilik (monogami)** geçerli olmuştur.
- Türk toplumlarının genel yaşam tarzı göçebeliktir. Yaylak-kışlak anlayışı benimsenmiştir.

NOT: ***Toy**-- Şölen

***Çevgen**-- Atlı top oyunu.

D)EKONOMİK YAPI

- Türklerin temel geçim kaynağı hayvancılık olup bu durumun yaşanmasında iklim ve yer şekillerinin büyük etkisi vardır.
- Hayvancılığa bağlı olarak dokumacılık gelişmiştir.
- İpek yolu ve Kürk yolu önemli ticaret yollarıdır.

***İpek Yolu**: Çin'den başlayıp Orta Asya'yı aşarak Akdeniz ve Karadeniz'de sona eren ticaret yolu.

***Kürk Yolu ise**: Hazar ve Bulgar ülkelerinden başlayıp Altay ve Sayan dağlarından İpek yoluna paralel olarak Çin'e ulaşan ticaret yoludur.

-Türkler genellikle, üzerine Hükümdar mührü vurulmuş ipek bez parçalarını (**Kamdular**) para yerine kullanmışlardır. Madeni paralara ise **yarmak** adı verilmiştir.

-Uygurlarda ticari ödeme aracı olarak **böz** (mühürlenmiş kumaş parçaları) ve **çav** (kağıt para) kullanılmıştır.

E)DİN ve İNANÇ SİSTEMİ

1)Totemizm

-Bitki ve hayvanlara saygıyı esas alır.

Örneğin; Kurttan türeyiş efsanesi.

2)Şamanizm

-Büyü ve gizli güçlere inanan inanç.

-Bu inancın temsilcilerine **şaman** denilmiştir.

3)Gök Tanrı İnancı

-Eski Türklerde **en yaygın** olan inanç.

-Gök Tanrı İnancında;

*Tanrı tektir.

*Tanrı soyuttur.

*Temizlik önemli unsurdur.

*Kurban kesme geleneği mevcuttur.

NOT: Gök Tanrı inancında

din adamlarına **kam** ve **baksı**

adları verilmiştir.

Din ve İnanç Sistemi ile İlgili Bazı Kavramlar

***Balbal**--Mezar taşı.

***Yuğ**--Cenaze töreni.

***Gök Tanrı**--Yerin ve göğün yaratıcısı.

***Yuğ Aşı**--Cenaze yemeği.

*Kurgan--Mezar.

*Ongun--Kutsal sayılan doğal nesne veya olay.

*Şaman/Kam/Baksı--Din görevlisi.

*Uçmağ--Cennet.

*Tamu--Cehennem.

*Umay--Tanrıça.

F)HUKUK

*Töre: Gelenek ve göreneklerden oluşan yazılı hukuk.

NOT: Hükümdarın yetkileri **töre** ile sınırlandırılmıştır.

*Törenin Kaynakları

- Örf, adet ve gelenekler,
- Kurultayın kararları,
- Hakanın emirleri.

*Törenin Değişmez Hükümleri

- Adalet (Konilik)
- Faydalılık (Uzluk)
- Eşitlik (Tüzlük)
- İnsanlık (Kişilik)

-Mahkemelerin başında bulunan kişilere **yargan**, kağanın başkanlık ettiği mahkemeye de **yargu** denir.

-Uzun süreli hapis cezası uygulanmazdı!! Bunun temel sebebi, Türklerde göçebe bir yaşamın benimsenmiş olması.

-*Töre hukuku ilk kez **Uygurlar tarafından yazılı** hale getirilmiştir.

G)YAZI, DİL ve EDEBİYAT

1)Yazı

1.1)Orhun (Orhon)Alfabesi (Göktürk Alfabesi)

- Türklerin **en eski milli alfabesi**.
- 38 harften oluşur ve sağdan sola yazılmaktadır.
- Bu alfabe ile yazılmış en önemli eser **Göktürk Kitabeleri**dir.

1.2)Uygur Alfabesi

- Türklerin ikinci alfabesidir.
- 18 harften oluşur ve sağdan sola yazılmaktadır.

2)Dil ve Edebiyat

2.1) Sözlü Edebiyat

- *Koşuk: Şölenlerde saz eşliğinde söylenen şiirler.
- *Sav: Türk atasözleri.
- *Sagu: Yuğ törenlerinde önemli kişiler için yakılan ağıtlar.
- *Destan: Adet, töre, inanç ve yaşam tarzları konusunda bilgi veren eserler.

Önemli Türk Destanları

- Alp Er Tunga ve Şu Destanları---İskitler (Sakalar)
- Oğuz Kağan Destanı---Asya Hunları

- Manas Destanı---Kırgızlar
- Türeyiş ve Göç Destanları---Uygurlar
- Ergenekon ve Bozkurt Destanları---Göktürkler
- Dede Korkut Hikayeleri---Oğuzlar

2.2)Yazılı Edebiyat

-Göktürk Kitabeleri; Türk tarihinin ilk **milli kaynağı** olma özelliğine sahiptir.

Göktürk Kitabelerinin Özellikleri

*İlk Türkçe metin.

*Vatan sevgisi aşılır.

*Devlet ve milletin karşılıklı olarak görevlerini belirtir.

*Siyasi hayatı anlatır.

*Türk kültürü hakkında bilgi verir.

H)KÜLTÜR, SANAT ve BİLİM

Türklerin Tarihte Kullandığı Takvimler

*12 Hayvanlı Takvim: Güneş takvimidir. Her yıla bir hayvan adı verilmiştir. 12 yılda bir takvim başa dönmektedir.

*Hicri Takvim: Ay takvimidir. Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçünü başlangıç alır.

*Celali Takvim: Güneş takvimidir. Hicri takvimin yanında mali hesapları düzenlemek için kullanılmıştır.

*Rumi Takvim: Osmanlı Devleti'nde ekonomik amaçlı olarak güneş yılına göre hazırlanan takvimdir.

*Miladi Takvim: 1 Ocak 1926'dan itibaren ülkemizde kullanılmaya başlanan ve günümüzde de kullanılan güneş takvimidir.

#Sanat

-Eski Türk topluluklarında sanat eserleri genellikle taşınabilir malzeme üzerine işlenmiştir. Bunun temel sebebi; Türklerin göçebe bir yaşam tarzını benimsemiş olmalarıdır.

#Heykel

-Türk sanatındaki ilk heykel örnekleri **balbal taşları** olarak kabul edilir.

#Mimari

-Uygurlar yerleşik hayata geçtikleri için şehirler kurmuş, mimari eserler oluşturmuşlardır.

-Kubbeli yapı ve köşe üçgenlerinin (Türk üçgeni) esin kaynağı Türk çadırıdır.

#Resim

-Türk resim sanatının temeli **fresko** ve **minyatür** ile birlikte atılmıştır.

NOT: Uygurlarda fresko ve minyatür sanatı oldukça gelişmiştir. Ayrıca Uygur ressamlarına **bedizci** adı verilmiştir.

***Fresko:** Duvar resmi.

***Minyatür:** Daha çok kitap süslemelerinde görülür.

#Maden İşletmeciliği

-Hanedan üyesi bir Türk'e ait olduğu tahmin edilen ve **Altın Elbiseli Adam** olarak bilinen zırh, Türk maden sanatının en önemli örneklerindendir.

#Müzik

-Türk sanatı içinde en gelişmiş unsurlardan biride musikidir.

-Türk devletlerinde **askeri bando** çok yaygındır.

-Türk müziğinin ilk örnekleri; kopuz eşliğinde söylenen türküler, kahramanlık hikayeleri ve aşk türküleridir.

***Kopuz:** Müzik aleti.

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

#Yuğ adı verilen cenaze töreni ahiret inancının kanıtı değildir, ölüye saygıyı ifade eder.

#Uygurlarda "fakir insan olmaması, yiyeceği olmayanlara devlet hesabından yardım edilmesi; sosyal devlet anlayışı olduğunun kanıtıdır.

#Sosyal devlet anlayışı; adil bir yönetim uygulayarak , açları doyuran, çıplakları giydiren, muhtaçlara yardım eden devlet anlayışıdır.

#İslamiyetin kabul edilmesinden sonra resim ve heykel alanında gelişme durmuştur.

(Putperestliği çağrıştıracak düşüncesi ile)

#İlk düzenli ordu--Asya Hun Devleti (Mete Han dönemi)

#Türk adı ile devlet kuran ilk Türk hükümdar--Bumin Kağan

#Kütüphaneciliği başlatan--Uygurlar

#Hukuk kurallarını yazılı hale getiren ilk Türk devleti--Uygurlar

TÜRKLER ve İSLAMİYET

-Türklerin **islamiyetle ilk tanışması** Hz. Ömer döneminde olmuştur.

-Türkler islamiyeti ilk kez Talas Savaşı sonucunda kabul etmişlerdir. **(ÇIKAR.)**

#Talas Savaşı--- Abbasiler ve Çinliler arasında olmuştur. **Abbasiler** kazanmıştır!!! Bu savaş sonucunda;

***Türk-Arap ilişkileri** gelişme göstermiştir.

***Türkler,** Abbasi yönetiminin idari kademelerinde görev almaya başlamışlardır.

TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ

A)KARAHANLI DEVLETİ (840-1212)

-Orta Asya'da kurulan ilk **Türk-İslam devletidir.**

-Farklı Türk boylarının bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Bu durum "**boyilar federasyonu**" yapılanmasının kanıtıdır.

NOT: Boylar Federasyonu: İslam öncesinde Türk boylarının bir araya gelerek belirli bir siyasi örgüt oluşturduğu federasyon biçimidir

-Resmi dili Türkçedir.

-Bilinen ilk Hükümdarı Bilge Kül Kadir Han'dır.

NOT: *Bilinen ilk Müslüman Türk Hükümdar Satuk Buğra Han'dır.

-Devletin en parlak dönemi Yusuf Kadir Han dönemidir.

-İslamiyet resmi din olarak kabul edilmiştir.

NOT: İslamiyeti benimseyen ilk Türk devleti-- Karahanlılar
İslamiyeti benimseyen ilk topluluk--- Karluklar

-***İlk kez burslu eğitim** sistemini başlatmıştır.

-Edebiyatın ilk örneklerini vermişlerdir.

NOT: *Kutadgu Bilig,

*Divan-ı Hikmet,

*Divan-ı Lugatit Türk,

*Atabet'ül Hakayık, **KARAHANLILARA** aittir!!!

NOT: Türk-İslam tarihinde ilk;

*Medrese,

*Hastane (Bimarhane),

*Posta teşkilatı, **KARAHANLILARA** aittir!!!

-Ribat inşa ederek ticaretin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.

NOT: Ribat, Türk-İslam mimarisinin ilk kervansaraylarıdır!!!

-Gulam sistemini oluşturan devlettir.

NOT: Gulam Sistemi: Eski Türk İslam devletlerinde kölelerden meydana gelen küçük bir topluluğun hükümdarı korumak için görevlendirildiği sisteme "**Gulam sistemi**" adı verilmektedir. Gulam sisteminde çalışan köle toplulukları hükümdarı korumak ile görevliydi. Gulam sisteminin Osmanlı Devleti dönemindeki karşılığı ise "**Kapıkulu askerleri**" olarak değişmiştir.

B)GAZNELİ DEVLETİ (963-1187)

-Kurucusu Alp Tigin. Sonra Sebük Tigin ve daha sonra ise Gazneli Mahmut başa geçmiştir.

-Afganistan'ın Gazne şehrinde kurulmuştur.

-İslam kültürünü Hindistan'a yayan ilk devlet.

-Çok uluslu yapıya sahiptir.

-Gazneliler imparatorluk özelliğine sahiptir.

-Türk islam tarihinde **ilk kez devşirme sistemini** uygulayan devlettir.

NOT: Devşirme Sistemi: Asker ve yönetici olarak görev yapmak üzere Hristiyan ahali arasından erkek çocuklarının seçilmesi ve yetiştirilmesidir.

NOT: Gazneli Mahmut-- Sultan unvanını ilk kullanan Hükümdar!!!

Sultan Mahmut'a "Hindistan Fatih'i" de denilmektedir!!!

-Gazneliler, Afganistan'ın yerli topluluğu Gurlular tarafından yıkılmıştır.

C)BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ (1038-1157)

-Devlete adını veren Selçuk Bey, Oğuzlarda ordu komutanı olan Dukak Bey'in oğludur.

#**Dandanakan Savaşı** sonucunda devlet resmen kurulmuştur.

NOT: Ülkenin "**Hanedan üyelerinin ortak malı**" sayılması taht kavgalarına neden olmuştur.

-İslamiyeti benimsemişlerdir.

#**Pasinler Savaşı**--- Büyük Selçuklu ve Bizans arasında olmuştur. **Büyük**

Selçuklu kazanmıştır!!! Pasinler savaşı sonucunda;

*Anadolu'ya Türk akınlar başlamıştır.

-Büyük Selçuklular; İkta, divan, atabeylik birim ve sistemlerini kullanan ilk Türk devletidir.

-Selçuk Bey'den sonra tahta Selçuk Bey'in torunları **Tuğrul** ve **Çağrı** geçmiştir.

1)Tuğrul ve Çağrı Beyler Dönemi

-Tuğrul Bey adına Nisabur'da hutbe okutularak devletin bağımsızlığı ilan edilmiştir.

NOT: **Hutbe**: Cuma ve bayram namazları esnasında hükümdarın adının, unvanının ve lakaplarının hatip tarafından zikredilerek kendisine dua edilmesidir.

NOT: Hutbe okutmak, **Hükümdarlık alametidir!!!**

-Anadolu'ya fetih amaçlı **ilk akınlar** "Tuğrul Bey" döneminde olmuştur.

NOT: Tuğrul Bey, Bağdat üzerinden Büveyhoğullarının baskısına uğrayan Abbasi halifesine yardım etmiştir. Tuğrul Bey'e bu yardımı karşılığında halife tarafından "**Doğunun ve Batının Sultanı**" unvanı verilmiştir.

2)Alparslan Dönemi

-Çağrı Bey'in oğludur.

-**Nizamülmülk**, dönemin ünlü veziridir.

-Vezir Nizamülmülk'ün girişimiyle "**Nizamiye Medresesi**" açılmıştır.

Anadolu'nun Kapıları Açılıyor...

1071 Malazgirt Savaşı

#**Malazgirt Savaşı**--- Büyük Selçuklu ve Bizans arasında olmuştur!!! **Büyük**

Selçuklu kazanmıştır. Bu savaşın temel nedeni, "**Anadolu'ya hakim olma**" isteğidir.

NOT: Malazgirt savaşı sonucu ilk Türk beylikleri kurulmaya başlanmış ve Türkiye tarihi sayfası açılmıştır.

Malazgirt Savaşı'nın Sonuçları

*Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır.

*Anadolu Türk yurdu olmaya başlamıştır.

*Türk ve islam dünyası üzerindeki Bizans baskısı zayıflamıştır.

*Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi üzerine "**Haçlı Seferleri**" başlamıştır!!!

(ÖNEMLİ)

3)Melikşah Dönemi

- Büyük Selçuklunun **en parlak** dönemidir.
- Sultan Melikşah adına Ömer Hayyam tarafından güneş yılı esaslı Celali Takvimi hazırlanmıştır.
- Hasan Sabbah'ın önderliğinde Batını faaliyetleri başlamış ve bu durum devletin varlığını tehlikeye düşürmüştür.

NOT: Batını Tarikatı: Hasan Sabbah liderliğinde kurulan ve Büyük Selçuklu Devleti'nin önemli adamlarına suikastler düzenleyen ayrılıkçı bir örgüttür.

- Büyük Selçuklu Devleti "**Katvan Savaşı**" sonucunda yıkılma sürecine girmiştir!!!

D)HARZEMŞAHLAR (1097-1231)

- Devletin bilinen ilk hükümdarı Anuş Tigin'dir.
- Devlet, Moğollarla yoğun mücadeleler yaşamıştır.

#Yassıçemen Savaşı--- Harzemşahlar ve Anadolu Selçuklu arasında olmuştur!!! **Anadolu Selçuklu** kazanmıştır.

NOT: Yassıçemen savaşı ile Harzemşahların zayıflaması ve ardından yıkılması, Anadolu'nun Moğol tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

MISIR'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ

1)TOLUNOĞULLARI (868-905)

- Tolunoğlu Ahmet tarafından kurulmuştur.
- ***Mısır'da kurulan ilk Türk-İslam devletidir.**
- Başkenti Kahire (Fustat)'dir.
- Abbasiler tarafından yıkılmışlardır.

2)İHŞİDLER (AKŞİTLER) (935-969)

- Abbasilerin Mısır Valisi Muhammed bin Togaç tarafından Mısır'da kurulmuştur.
- ***Kutsal topraklara hakim olan ilk Türk devletidir.**
- Fatımiler tarafından yıkılmıştır.

3)EYYUBİLER (1174-1250)

- Selahaddin Eyyubi tarafından Mısır'da kurulmuştur.
- NOT:** Eyyubiler, Hittin Savaşı'nda Kudüs'ü Haçlılardan almışlardır!!!
- Memlükler tarafından yıkılmıştır.

4)MEMLÜKLER (1250-1517)

- Eyyubi ordusundaki Türk kumandanlardan Aybek tarafından Mısır'da kurulmuştur.

#Ayn-ı Calut Savaşı Memlükler ile Moğollar arasında olmuştur!!! **Memlükler** kazanmıştır.
Bu savaş sonucunda;

*Moğolların batıya ilerleyişini durdurmuşlardır.

NOT: Memlûklerde "her emire sultan olabilme hakkı" verilmiştir. Bu durum sık sık taht kavgası yaşanmasına sebep olmuştur.

NOT: Memlûklerde uygulanan veraset anlayışı diğer Türk devletlerinden farklıdır. Türk devletlerinde tek bir hanedan iktidara gelirken Memlûklerde birden fazla hanedan iktidara gelmiştir!!!

#Mericidabık Savaşı: Memlûkler ile Osmanlı arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Sonucunda Osmanlılar tarafından yıkılmışlardır.

NOT: Yavuz Sultan Selim'in Memlûkler üzerine düzenlediği Mısır seferleri sonucunda hilafet makamı Osmanlı hükümdarlarına geçmiştir. Bu dönemden itibaren Osmanlı hükümdarları "hem padişah hem de halife unvanını" kullanmışlardır. Böylece saltanat yetkileri ile birlikte islam dünyasının dini liderliğinde ellerinde tutmuşlardır.

YAKIN DOĞU ve ASYA'DA KURULAN DİĞER DEVLETLER

1)MOĞOL İMPARATORLUĞU (1196-1227)

-Timuçin (Cengiz Han) tarafından kurulmuştur.

-Onluk sistem vardır.

-Cengiz yasasıyla devlet yönetilmiştir.

NOT: Cengiz Han her suça bir ceza koymuştur. Moğolların kendilerine ait yazıları olmadığından kanunlar Cengiz Han'ın emri ile Uygur yazısı ile hazırlanmıştır. Bu yasalara **Yasaname-i Büzüra** adı verilmiştir. Kanun kapsamında yer alan önemli noktalar şunlardır:

- Yalan söylemek ve sihirbazlık ölümle cezalandırılır.
- Kadınlar, erkekler savaşta iken onların işlerini de yaparlar.
- Miras ölen kişinin yakınlarına veya çalışanlarına bırakılır.
- Alimlere iyi davranılır.
- Kavga eden iki kişinin birinden yana tavır koyan kişi öldürülür.

-Cengiz Han'ın ölümünden sonra imparatorluk parçalanmıştır.

NOT: Cengiz Han, ölmeden önce Moğol adetlerine göre ülkeyi 4 oğlu arasında paylaştırmıştır.

2)CENGİZ HAN'IN PAYLAŞTIRDIĞI İMPARATORLUĞU

a)Altın Orda Devleti

-*İslamiyeti kabul eden ilk Türk-Moğol devletidir.

-Kurucusu: Batu Han

-Timur devlete son vermiştir.

b)İlhanlı Devleti

c)Çağatay Hanlığı

- "İslamlaşmış."

- Kurucusu: Hülagu Han

- "İslamlaşmış."

- Kurucusu: Çağatay Han

d) Kubilay Hanlığı

- İslamlaşmamış ve Türkleşmemiştir!!!

- Kurucusu: Kubilay Han

3) TİMUR İMPARATORLUĞU (1370-1507)

- Timur tarafından Çağatay Devleti'nin topraklarında kurulmuştur.

- Timur'un kendisi Han soyundan gelmediği için Çağatay ailesinden bir kişiyi göstermelik olarak tahta çıkarmıştır. Timur ise emir unvanı kullanmıştır.

* **Ankara Savaşı** --- Timur ve Osmanlı arasında olmuştur!!! **Timur** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda, Osmanlı devleti "**Fetret Devrine**" girmiştir...

KÜLTÜR ve MEDENİYET

A) DEVLET YÖNETİMİ

1) Hükümdar

- Türk-İslam devletlerinin birçoğunda "**ülke hanedanının ortak malıdır.**" anlayışı vardır. Bu anlayıştan dolayı hanedan içinde sık sık taht kavgaları yaşanmıştır.

- Hükümdarın görevleri arasında, orduya komuta etmek, vezir ve memurların atamasını yapmak, Divan-ı Mezalime başkanlık etmek bulunurdu.

2) Saray

- **Saray**: Hükümdar ve ailesinin oturduğu ve devletin yönetildiği merkez.

- Sarayda hükümdarın resmi ve özel işlerinden sorumlu görevliler bulunurdu.

Önemli Saray Görevlileri

* **İğdişbaşı**: Halktan vergi toplayan kişi.

* **Silahtar**: Silahlardan sorumlu kişi.

* **Abdar/ Taştar**: Sultan elini yıkadığı zaman ibrik ve leğen tutan kişi.

* **Camedar**: Hükümdarın giysileriyle ilgilenen kişi.

* **Emir-i Alem**: Savaşlarda bayrak ve sancağı taşımak ve bunları muhafaza etmekle görevli alemdarların emiridir.

* **Emir-i Candar**: Sarayı korumakla görevli kişi.

* **Emir-i Hares**: Devlete ve hükümdara suç işleyenleri yakalayıp cezalandıran kişi.

* **Emir-i Ahur**: Atların bakımı ile ilgilenen kişi.

* **Kapucubaşı**: Sarayın günlük hizmetlerinden sorumlu kişi.

* **Serhenk/ Dürbaş**: Hükümdar'ın bir yerden bir yere giderken yolunu açan kişi.

3) Hükümet

- Hükümdardan sonra en yetkili kişi **vezir**'dir.

- Devlet meseleleri konularına göre **divan** adı verilen meclislerde görüşülürdü. Alt divanlar bir araya gelerek **büyük divanı** oluştururdu.

DİVANLAR ve GÖREVLERİ

- ***Divan-ı İstifa**: Mali işler divanı. Başkan; **Mütevfi**
- ***Divan-ı Arz**: Askerlik işler divanı. Başkan; **Emir-i Arz**.
- ***Divan-ı İnşa**: İç-dış yazışmalar divanı. Başkan; **Tuğrai**
- ***Divan-ı İşraf**: Teftiş kurulu. Başkan; **Müşrif**
- ***Divan-ı Mezalim**: Hükümdarın başkanlık ettiği yüksek mahkeme. Bu divanda "**ağır siyasi suçlar**" görülürdü. Başkan **Sultan !!!**
- ***Niyabet-i Saltanat**: Hükümdar başkentte olmadığı zamanlarda devlet işleri ile ilgilenen divan. Başkan; **Naip**

ÖNEMLİ DEVLET GÖREVLİLERİ

- ***Ulu Hacıp**: Hükümdar ve vezirden sonraki yetkili kişi.
- ***Amil**: Vilayetlerin vergisini toplayan kişi.
- ***Muhtesip**: Pazar fiyatlarını ve üretim kalitesini denetleyen kişi. **(ÇIKMIŞ SORU)**
- ***Ulak**: Habercilere verilen isim. **(ÇIKMIŞ SORU)**
- ***Atabey**: Hükümdar çocuklarını eğiten devlet görevlisi.
- ***Kadileşker**: Askeri davalara bakar.

B) HUKUK SİSTEMİ

-Türk-İslam devletlerinde "**Kanun önünde herkes eşittir.**" ilkesine dayanan hukuk, şeri ve örfi olmak üzere ikiye ayrılır.

1) Şeri Hukuk

- Temelini **islam kuralları** oluşturur.
- Miras, boşanma, evlenme vb. Konuları kapsar.
- Şeri davalara **kadılar** bakardı.
- Kadıların sorumlusuna **Kadı-ül Kudat** denirdi.

2) Örfi Hukuk

- Temelini **töreler** oluşturur.
- Askerlik, maliye, yönetim vb. Konuları kapsar.
- Örfi davalara **Emir-i Dad** bakardı.

C) ORDU

- ***Gulam Sistemi**: Savaş esirleri arasından ve halktan toplanan küçük yaştaki çocukların **gulamhane** denilen merkezlerde; askerlik, yönetim ve protokol kuralları ile ilgili eğitim alması.
- Maaşlı, eğitilmiş, Sultana bağlı ve her an savaşa hazır askerler.
- ***Hassa Ordusu**: Türk boylarından seçilerek oluşturulan atlı birlikler.
- Hizmetleri karşılığında **ikta** adı verilen belirli bir arazi tahsis edilirdi.
- NOT: Bistegani**: Guleman-ı Saray (Gulam ordusu) ve Hassa ordusunun hazineinden aldığı maaştır.

***Sipahiyan (İkta Askerleri/Atlılar):** Kendilerine ikta verilen kişilerin topladıkları vergi karşılığında yetiştirdikleri atlı askerler.
-Bu askerlerin atları dahil bütün masrafları ikta gelirlerinden karşılanırdı.

D)EKONOMİK HAYAT

Selçukluların Gelir Kaynakları;

***Haraç.** (Gayrimüslimlerden alınan vergi.)

***Öşür.** (Müslümanlardan alınan vergi.)

***Cizye.** (Gayrimüslim erkeklerden askere gitmeme karşılığında alınan vergi.)

***Ganimet gelirleri.**

***Bağlı ve komşu devletlerden gelen hediyeler ve yıllıklar.**

***İltizam sistemi ile toplanan vergiler.** (Devlet gelirlerinin (vergilerin) bir bölümünün belli bir bedel karşılığında, devlet tarafından kişilere devredilerek toplanması. Vergiyi toplamayı üstlenen kişiye **Mültezim** denirdi.)

1)Toprak Yönetimi

***Has Arazi:** Hükümdar ve ailesine ait tarla, bağ, bahçe gibi topraklar.

-Bu topraklardan alınan vergiler doğrudan Hükümdarın özel hazinesine aktarılırdı.

-Has arazinin gelirleriyle Hükümdar ve ailesinin masrafları karşılanırdı.

***İkta Arazi:** Meliklere, emirlere ve komutanlara yaptıkları görevlerin karşılığında tahsis edilen topraklar.

-İkta verilenler devletten maaş almazdı ve bu toprakların gelirleriyle geçinirdi.

-İkta Sistemi ile;

- Üretimde süreklilik ve verim sağlanmıştır.
- Savaşa hazır asker yetiştirilmiştir.
- Taşrada devlet otoritesi artırılmıştır.
- Hazineye yük olmadan güçlü bir ordu oluşturulmuştur.

***Mülk Arazi:** Mülkiyeti kişilere ait olan topraklar.

-Mülk topraklar; satılabilir, devredilebilir ve miras bırakılabilir.

***Vakıf Arazi:** Gelirleri hayır kurumlarına ve bilimsel kuruluşlara ayrılan topraklar.

-Devlet, vakıf arazilerden vergi almazdı!

-Arazilerden elde edilen gelir ile camiler, hastaneler, yollar, çeşmeler yapıldı.

***Haraci Arazi:** Selçuklu sınırları içinde yaşayan gayrimüslim halkın elindeki topraklar.

E)DİL ve EDEBİYAT

***Divan-ı Lügati't Türk (Kaşgarlı Mahmut)**

-*İlk Türkçe ansiklopedik sözlüktür.

-Yazılış amacı; Türkçenin zenginliğini ortaya koymak ve Araplara Türkçe öğretmek.

***Kutadgu Bilig (Yusuf Has Hacip)**

- Yazarı bilinen ilk Türk-İslam eseridir ve "mutluluk veren bilgi" anlamına gelir.
- Devlet adamlarına öğütler verir.

***Atabetü'l Hakayık (Edip Ahmet Yükneki)**

- Eser ahlaki öğretiler içermektedir.
- "Gerçeklerin eşiği" anlamına gelir.

***Divan-ı Hikmet (Ahmet Yesevi)**

- Türk tasavvuf edebiyatının ilk örneğidir.
- Ahlaki öğütler içeren eser didaktik (öğretici) özellikte yazılmıştır.

F)BİLİM ve SANAT

- *İlk Selçuklu Medresesi---Tuğrul Bey,
- *İlk Nizamiye Medresesi---Sultan Alparslan döneminde, açılmıştır.
- Farabi; "Birleşmiş Milletler" fikrini ilk sunan kişi.
- Gazali; Nizamiye Medresesinde baş müderrisi. (Öğretmen)
- *Biruni; Sultan Mahmud kendisini "Sarayımın en değerli hazinesi." olarak göstermiştir.
- Harezmi; Sıfır rakamını matematikte ilk kez kullanan kişi.

-Ömer Hayyam; *Celali Takvimini hazırlamıştır

* Türk üçgenini bulmuştur.

-Uluğ Bey; Semerkant'ta adına rasathane (gözlem evi) yaptırmıştır.

G)MİMARİ

- Zafer Kuleleri; Gaznelilerden günümüze kadar ulaşabilen en önemli mimari eser.
- Çadır Şeklinde Yapılan Kubbeler; Selçuklu mimarisinin en önemli özelliklerindendir.
- Tac Mahal; Hindistan'daki Babür Devletinin Hükümdarı Şah Cihan, karısı "**Mümtaz Mahal**" için yaptırmıştır.

NOT: Bu dönemde kullanılan sanat eserleri (Süsleme sanatları) (**ÇIKMIŞ SORU**)

- Hat, -Oymacılık,
- Tezhip, -Halı/ Kilim,
- Minyatür, -Ciltleme,
- Çini, -Vitray.

İLK BEYLİKLER DÖNEMİ

-İlk Türk beylikleri; Selçuklu Devleti'nin zayıflaması sonucu ortaya çıkmıştır!!!

1)SALTUKLULAR

- *Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliği.
- Erzurum, Kars, Artvin ve çevresi.
- Önemli eserleri; Mama Hatun Türbesi / Üç Kümbetler.

2)MENGÜCEKLİLER

-Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük katkıları olmuştur.

-Erzincan ve çevresi.

-Önemli eseri; Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası

NOT: Mengüceklilere ait Divriği Külliyesi UNESCO Dünya Mirası listesinde yer almaktadır!!!

3)DANIŞMENTLİLER

-Haçlılara karşı mücadele etmişlerdir.

-Sivas, Tokat, Malatya ve çevresi.

-Önemli eseri: Yağıbasan Medresesi (**Anadolu'nun bilinen en eski medresesi.**)

NOT: Danışmentliler, Anadolu'da ilk para bastıran ve ilk medrese açan beylik.

NOT: İlk Türk Beylikleri içerisinde en geniş sınırlara sahip--- **Danışmentliler**

4)ARTUKLULAR

-Haçlılara karşı mücadele etmişlerdir.

-Mardin, Batman, Diyarbakır ve çevresi.

-Önemli eserleri; Malabadi Köprüsü (Mardin) ve Hatuniye Medresesi (Mardin)

NOT: İlk Türk Beyliklerinden en son yıkılanı Artuklular'dır!!!

5)ÇAKA BEYLİĞİ

-*İlk Türk Denizci---Çaka Bey

-İzmir ve çevresi.

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

-Devletin merkezi İznik'tir.

-Haçlı seferleri sonucunda İznik Bizans'a bırakılmış, devletin merkezi Konya olmuştur.

#Miryokefalon Savaşı--- Bizans ile Anadolu Selçuklu Devleti arasında olmuştur!!! **Anadolu Selçuklu Devleti** kazanmıştır.

Bu savaş sonucunda;

*Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşmiştir!

*Bizans'ın Anadolu'yu Türklerden alma ümitleri sona ermiştir.

*Haçlı seferleri ile Bizans'a geçen üstünlük Anadolu Selçuklu Devleti'ne geçmiştir.

I.MESUT DÖNEMİ

-*İlk Anadolu Selçuklu parası (sikke) bastırılmıştır.

-*Batı kaynaklarında **Anadolu, Türkiye** adıyla anılmaya başlanmıştır.

Haçlı Seferleri Nedenleri

-Kudüs'ü ele geçirme isteği.

-Bizans'ın Selçuklulara karşı Avrupa'dan yardım istemesi.

- Selçukluları, Anadolu'dan atma isteği.
- Ticaret yollarını ele geçirme düşüncesi.
- Doğu'nun zenginliklerini elde etme isteği.

Sonuçları

- Kudüs müslümanlarda kalmıştır.
- Kağıt, matbaa, barut, pusula gibi malzemeler Avrupa'ya taşınmıştır.
- Barutun ateşli silahlarda kullanılması sonucu Avrupa'da derebeylik zayıflamıştır.
- Türk islam topraklarının imarı bozulmuştur.

II.KILIÇARSLAN DÖNEMİ

- *İlk gümüş ve altın para basımı bu dönemde.
- Anadolu'da ilk kervansaray (Alay Han) bu dönemde.

I.GIYASETTİN DÖNEMİ

- Akdeniz'in önemli bir liman şehri olan Antalya alınmıştır.
- *İlk medrese olan Koca Hasan Medresesi,
- *İlk hastane Gevher Nesibe Darüşşifası, bu dönemdedir.

I.ALAADDİN KEYKUBAT DÖNEMİ

- Anadolu Selçuklu Devleti'nin en parlak dönemidir.
- *İlk kez devlet sigortası bu dönemde olmuştur.

#Yassıçemen Savaşı--- Harzemşahlar ile Anadolu Selçuklu arasında olmuştur!!! **Anadolu Selçuklu Devleti** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

*Anadolu Selçukluları ile Moğollar arasındaki tampon bölge ortadan kalkmış ve Moğollara sınırdaş olunmuştur.

*Ahi teşkilatı geliştirilmiştir.

NOT: Ahi teşkilatı: Horasan kökenli olan Selçuklu ve Osmanlı Devleti zamanında müslüman Türk olan halkın sanat, ticaret, ekonomi gibi alanlarda uzman olmasını sağlayan ve aynı zamanda bu kişileri ahlaki açıdan yetiştirip iyi birer insan olmaları için çabalayan örgüt. **Ahi teşkilatının amacı;** sosyal adaleti gerçekleştirmek.

(Gayrimüslimler ahi teşkilatına üye olamazlar!)

NOT: Ahi Teşkilatının Görevleri;

- *Üretimi teşkilata göre ayarlama,
- *Kalitesiz ve bozuk mal üretimini engelleme,
- *Piyasadaki malların fiyatlarını ayarlama,
- *Usta-çırak eğitimi ile mesleğin devamlılığını sağlama.

NOT: Türk tarihinde başarılı olduğundan olumlu gibi gözüken ancak sonuçları itibariyle olumsuz bir durumu beraberinde getiren savaş **Yassıçemen savaşı**'dır. Harzemşahların zayıflaması Anadolu'nun Moğol işgaline açık hale gelmesine ortam hazırlamıştır.

II.GIYASEDDİN KEYHÜSREV DÖNEMİ

-Baba İshak Ayaklanması (Babailer İsyanı) devletin güçsüzleşmesine yol açmıştır.

NOT: Anadolu tarihinde bilinen ilk **halk ayaklanması**--Baba İshak Ayaklanması.

#Kösedağ Savaşı--- Moğollar ile Anadolu Selçuklu arasında olmuştur!!!

Moğollar kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

* Anadolu Selçuklu Devletine ait topraklar Moğol devletinin kontrolüne geçmiştir.

Devlet Moğolların atadığı bir vali tarafından yönetilmiştir!!

* Moğollar ağır vergiler koyarak uzun yıllar Anadolu halkını yoksul bırakmıştır.

* Moğolların Anadolu'daki baskısı sonucunda Orta Anadolu'daki Türkmenler batıya göç etmiştir.

* Anadolu'da ticari canlılık azalmıştır.

NOT: **Fütüvvet Anlayışı**; Cömert olma, kendinden önce başkasını düşünme, yiğitlik, kahramanlık. İslam dünyasındaki fütüvvet anlayışı Anadolu Selçuklu Devletinde ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında Ahilik teşkilatının ahlak ve davranış kurallarının şekillenmesinde önemli rol oynar. **(ÇIKMIŞ SORU)**

İKİNCİ BEYLİKLER DÖNEMİ

1)OSMANOĞULLARI

-Kurucusu: **Osman Bey**

-Anadolu'da Türk birliğini sağlayarak üç kıtaya yayılan büyük bir imparatorluk haline gelmişlerdir.

2)KARAMANOĞULLARI

-Kurucusu: **Karaman Bey**

-*Osmanlı Devleti'ni en çok uğraştıran beylik.

-Resmi dili Türkçedir.

3)KARESİOĞULLARI

-Kurucusu: **Karesi Bey**

-*Osmanlıya katılan ilk beylik.

-Denizcilikte ilerlemişlerdir.

4)CANDAROĞULLARI

-Kurucusu: **Şemseddin Yaman Candar**

-Bilim adamlarını destekleyerek kültürel faaliyetlere önem vermişlerdir.

5)GERMİYANOĞULLARI

-Kurucusu: **Yakup Bey**

-Anadolu'daki en güçlü beyliklerdendir.

6)SARUHANOĞULLARI

- Kurucusu: **Saruhan Bey**
- Denizcilerdir.

7)AYDINOĞULLARI

- Kurucusu: **Aydinoğlu Gazi Mehmet Bey**
- Donanmaya önem vermişlerdir.

8)MENTEŞEOĞULLARI

- Kurucusu: **Menteşe Bey**
- Denizcilerdir.

9)HAMİTOĞULLARI

- Kurucusu: **Dündar Bey**
- Topraklarının bir bölümünü para karşılığı Osmanlı Devletine satmışlardır.

10)DULKADİROĞULLARI

- Kurucusu: **Karaca Bey**
- *Son alınan Türk Beyliği.

KÜLTÜR ve MEDENİYET

HÜKÜMET

- ***Divan-ı Saltanat**; Devlet işlerinin görüşüldüğü büyük divan.
- Divanın başı **Sultan**'dı. Ancak Sultan olmadığı durumlarda divana **Vezir** başkanlık ederdi.
- ***Divan-ı Mezalim**; Büyük davaların bakıldığı, halk şikayetlerinin dinlendiği divan.
- NOT**: Anadolu Selçuklu Devleti'nde askeri davalara bakan mahkemelerin başkanı **kadıasker (kadı-i leşker)** idi. Türk-islam devletlerinde ağır siyasi suçlar, sultanın başkanlığındaki **Divan-ı Mezalim** adı verilen mahkemede görüşülerek karara bağlanırdı. Bu divan, haftanın belirli günlerinde toplanır ve halktan gelen şikayetler dinlenirdi.

MALİYE ve PARA

- Devletin bütün gelirleri hazineden toplanırdı.
- Hazine-i Amire ve Hazine-i Hassa olmak üzere iki hazine kurumu mevcuttu.
- Hazine-i Hassa hükümdarın şahsi tasarrufunda bulunurdu.

#ÜNİTE SONU NOTLAR#

- #Tarihte bilinen ilk Müslüman-Türk Hükümdar-- **Satuk Buğra Han**
- #**Veraset Sistemi**: "Ülke hanedanının ortak malı" anlayışı.
- #Büyük Selçuklu Devletinin **donanması** yoktur!!!
- #İlk Türk donanmasını kuran ve İlk Deniz komutanı olan-- **Çaka Bey**

#**Şihne**: Şehirlerdeki ticari hayatı kontrol eder ve devlete ait pazarlardaki vergileri toplar. Hükümetçe atanır.

#Üzerine hükümdar mührü vurulmuş, ipek bez parçalarına **Kamdu** denir.

#Kendisini Büyük Selçuklu Devletinin mirasçısı olarak gören devlet--**Harzemşahlar**

#Maatbayı ilk kullanan-- **Uygurlar**

#Göktürk ve Uygurların milli alfabesi yoktur!!!

#Dünyanın en uzun destanı-- **Manas Destanı**

#Gaznelilere ait en önemli eser-- **Zafer Kuleleri**

#İkta sistemini ilk uygulayan devlet-- **Büyük Selçuklu**

#"**Burslu Öğrencilik Sistemini**" başlatan devlet-- **Karahanlılar**

OSMANLI DEVLETİ KURULUŞ ve YÜKSELME DÖNEMİ KURULUŞ DÖNEMİ (1299-1453)

-Osman Gazi'nin "**Uç Beyi**" olarak atanmasıyla başlar, İstanbul'un fethiyle biter.

KURULUŞ DÖNEMİ PADİŞAHLARI

1)OSMAN BEY DÖNEMİ (Aşiretten Beyliğe)

#**Koyulhisar Savaşı**--- Osmanlı ile Bizans arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

*İznik, İzmit ve Bursa'nın fethi kolaylaşmıştır.

*Ahilik teşkilatının dini ve ekonomik gücünden faydalanılmıştır.

*Bursa kuşatılmış fakat alınamamıştır.

Osman Bey Dönemindeki Gelişmeler

-*İlk kez bakırdan **Osmanlı parası (mangır)** bastırılmıştır.

-*İlk **Osmanlı vergisi** konmuştur.

-*İlk kadı ataması yapılmıştır.

2)ORHAN BEY DÖNEMİ (Beylikten Devlete)

-Bursa fethedilmiş ve başkent Bursa'ya taşınmıştır.

#**Maltepe (Palekanon) Savaşı**--- Osmanlı ile Bizans arasında olmuştur.

Osmanlı kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

NOT: **Bizans** merkez kuvvetlerine karşı **ilk kez zafer** elde edilmiştir!

Orhan Bey Dönemindeki Gelişmeler

-*İlk **Osmanlı Tersanesi (Karamürsel'de)** açılmıştır.

-Osmanlıların Balkanlardaki ilk toprak parçası olan **Çimpe Kalesi** alınmıştır.

-*İlk kez **gümüşten Osmanlı parası** bastırılmıştır.

-*İlk **düzenli ordu (Yaya ve Müsellem)** kurulmuştur.

-*İlk **Divan Teşkilatı** oluşturulmuştur.

-*İlk **Osmanlı camisi (İznik'te)** inşa edilmiştir.

-Sancak teşkilatı kurulmuş ve sancaklara subaşı ve kadılar atanmıştır.

NOT: İlk Osmanlı veziri--Alaaddin Paşa
İlk Osmanlı medresesi--İznik Süleyman Paşa
İlk Osmanlı camisi--İznik Hacı Özbek Cami
İlk medrese hocası--Davud-u Kayseri
İlk Osmanlı kadısı--Dursun Fakih

3)I. MURAT DÖNEMİ

#Sazlıdere Savaşı--- Osmanlı ile Bizans arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

*Edirne fethedilmiştir.

*Edirne, fethinden bir süre sonra başkent yapılmıştır.

#Sırpındığı Savaşı--- Haçlılar ile Osmanlı arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

***İlk Osmanlı-Haçlı savaşıdır!!!**

*Bulgar kralı Şişman, Osmanlı hakimiyetini tanımıştır.

*Edirne ve Batı Trakya daha emniyetli hale gelmiş, Meriç Irmağı Osmanlının kontrolüne girmiş, Balkanlarda kolay ilerleme imkanı ortaya çıkmıştır.

#Çirmen Savaşı--- Osmanlı ile Sırp arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

*Makedonya'nın fethi kolaylaşmıştır.

*Makedonya'daki Sırp prensleri ve Bizans imparatoru Osmanlı üstünlüğünü tanımıştır.

#I.Kosova Savaşı--- Haçlılar ile Osmanlı arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

*I.Murat savaş meydanında gezerken şehit düşmüştür.

*Balkanlardaki fetihlerin kalıcı olmasını sağlamıştır.

*Sırplar yeniden Osmanlı üstünlüğünü tanımıştır.

I.Murat Dönemindeki Gelişmeler

-***I.Murat ilk kez kardeşlerini öldürmüştür.** Böylece "Ülke hükümdar ve oğullarınıdır." anlayışını başlatmıştır.

-Konargöçer Türkmenler fethedilen Balkan topraklarına yerleştirilmiştir. (**İskan politikası**)

-***"Sultan"** unvanını ilk kez kullanan padişah I.Murat'tır!

-***"Hüdavendigar"** unvanını da kullanan ilk Hükümdar!

-Rumeli Beylerbeyliği kurulmuştur.

-Kapıkulu Ocağı kurulmuştur.

-***İlk kez defterdar** ataması yapılmıştır.

-Topçu ocağının temelleri atılmıştır.

-Kazaskerlik makamı oluşturulmuştur.

-Tımar sistemi uygulanmıştır.

NOT: Tımar sistemi; Devlet bazı memurlarına ve askerlerine maaş vermez bunun yerine bazı toprakların gelirlerini hizmetlerine karşılık bu görevlilere verirdi. Bu sistemde köylüler devlete vermeleri gereken vergiyi tımar sahibine verirlerdi. Tımar sahipleri de bu vergilerle arazinin vergi gelirlerine göre belirli sayıda **atlı asker (cebelü)** yetiştirirlerdi.

NOT: I.Murat veraset sistemindeki değişikliğin yapıldığı ilk dönemdir!

***Veraset Sistemi:** Tahta geçme sistemidir. Padişah öldüğünde tahta geçecek kişiyi devletin ileri gelenleri farklı yol ve yöntemlerle seçerdi.

4)I.BAYEZİT (YILDIRIM) DÖNEMİ

-İstanbul kuşatılmış, kuşatmaların daha etkili olabilmesi için Anadolu Hisarı (Güzelcehisar) yaptırılmıştır.

-***İlk kez Anadolu'da Türk siyasi birliği** büyük ölçüde sağlanmıştır.

#Niğbolu Savaşı--- Haçlılar ile Osmanlı arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaşın sonucunda;

*Bizans Osmanlı'ya vergi ödemeyi kabul etmiştir.

*Bu savaşın ardından halife, Yıldırım Bayezit'e **Sultan-ı İklım-i Rum (Anadolu'nun Sultanı)** unvanını vermiştir.

*Bulgar krallığına tamamen son verilmiştir.

*İstanbul'u yeniden kuşatan I.Bayezit, bu seferde doğudan gelen Timur'un saldırısına uğramıştır.

#Ankara Savaşı--- Osmanlı ile Timur arasında olmuştur!!! **Timur** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

*Yıldırım Bayezit ve oğlu şehzade Mustafa, Timur'a esir düşmüş ve Semerkant'a götürülmüştür.

*Yıldırım Bayezit'in çocukları arasında taht kavgaları yaşanmış ve Osmanlı 11 yıl süren **Fetret Devri'ne** girmiştir.

I.Bayezit Dönemindeki Gelişmeler

-**İlk kez, Kütahya merkezli Anadolu Beylerbeyliği** kurulmuştur.

-Gelibolu'da tersane açılmıştır.

I.MEHMET (ÇELEBİ) DÖNEMİ

-Ankara Savaşı'ndan sonra sarsılan devlet otoritesini yeniden sağladığı için Çelebi Mehmet'e Osmanlı Devleti'nin "**ikinci kurucusu**" denilmiştir.

-Osmanlı'daki dini ve toplumsal nitelikli **ilk ayaklanma olan Şeyh Bedrettin İsyanı bastırılmıştır.**

-Venedikliler ile **ilk kez deniz savaşı** yapılmış ve **Venedikliler** kazanmıştır. Osmanlı ordusunun başındaki Çalı Bey bu savaşta şehit olmuştur.(**Çalibey Deniz Savaşı**)

-Düzmece Mustafa Olayı yaşanmıştır.

NOT: Düzmece Mustafa Olayı; 1402 yılında Osmanlıların Timur'a yenilmesiyle Timur, Yıldırım Beyazid'in oğullarından biri olan Mustafa'yı yanında esir alarak Semerkand'a götürdü. Timur öldükten sonra, Mustafa Anadolu'ya geri dönerken Bizans'a esir olarak verildi. 1421 yılında I. Mehmet öldükten sonra Bizanslılar Mustafa'yı serbest bıraktı. Mustafa hemen Edirne'ye hareket etti. II. Murat, halkın Mustafa yanında isyana katılmaması için Mustafa'nın '**Düzmece**' olduğunu, yani ona benzeyen başka biri olduğunu söyledi. Ama Mustafa Ankara Savaşı'nda aldığı yaraları gösterince Edirne'de halk onun yanında yer aldı. Sonrada Mustafa Edirne'yi işgal etti. Burada sultanlığını ilan etti. Mustafa bundan sonra Bursa'ya hareket etti. Amacı II. Murat'ı öldürmektir. Ama II. Murat'ın orduları Bursa'da Mustafa'nın ordularını yendi. Mustafa yakalanamayarak kaçtı. 1422 yılında Eflak'a gitmeye çalışırken yakalandı. Sonrada idam edildi.

II. MURAT DÖNEMİ

- Düzmece Mustafa isyanı kesin olarak son bulmuştur.
- Osmanlı ile Macarlar arasında **Edirne-Segedin Antlaşması** imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre;
 - *10 yıl boyunca savaş yapılmayacaktır.
 - *Sırp krallığı yeniden kurulacak ve Sırlar Osmanlı devletine vergi verecektir.
- Bu antlaşmada Tuna Nehri sınır kabul edilmiştir. Böylece **ilk kez "sınır kavramı"** ortaya çıkmıştır.

NOT: Edirne-Segedin Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki otoritesinin sarsılmasına neden olmuştur.

- II. Murat ülke yönetimini oğlu II. Mehmet'e bırakarak tahttan çekilmiştir.

NOT: Osmanlı Devleti'nde kendi isteği ile tahtını oğluna bırakan ilk hükümdar II. Murat'tır. Bayezit ise oğlu Yavuz Sultan Selim ile mücadelesini kazanmış ancak yeniçerilerin de baskısı ile tahtını oğlu Selim'e bırakmak zorunda kalmıştır.

- Yeni padişahın tecrübesiz ve yaşının küçük olmasını fırsat bilen Haçlı kuvvetleri antlaşmayı bozarak Osmanlı Devleti'ne saldırmışlardır.
- II. Murat ordunun başına geçmiş ve Haçlılar ile **#Varna Savaşı'nı** kazanmıştır. Varna savaşı İstanbul fethi öncesinde Batı dünyasının aldığı en büyük yenilgidir!
- Osmanlı'da **ilk yeniçeri isyanı olan Buçuktepe İsyanı'nın** çıkması üzerine II. Murat Osmanlı tahtına oturmak zorunda kalmıştır!

II. Kosova Savaşı--- Osmanlı ve Haçlılar arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda;

- *Avrupalı devletler taarruz durumundan savunmaya geçmiştir.
- *Türklerin Balkanlardan atılamayacağı kesinleşmiştir.

YÜKSELME DÖNEMİ

II. MEHMET (FATİH) DÖNEMİ (Devletten İmparatorluğa)

- İstanbul fethedilmiştir. (1453)

-Trabzon alınarak Pontus Devleti yıkılmış ve Bizans'ın yeniden dirilme umutlarına son verilmiştir.

#Otlukbeli Savaşı--- Osmanlı ile Akkoyunlular arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır.

Bu savaş sonucunda; Doğu Anadolu'da güvenlik sağlanmıştır.

-*Kırım'ın alınmasıyla **Karadeniz Türk Gölü** haline gelmiştir.

-İpek yolunun denetimi Osmanlı'nın eline geçmiştir.

NOT: Osmanlı Devleti'nde sürekli elçi bulundurma hakkı **ilk kez Venedik'e** verilmiştir!

NOT: **Fatih Sultan Mehmet**, Ortodoks kilisesine yönelik izlediği hoşgörü politikasıyla müslüman olmayan uyrukların güvenliğini sağlamayı amaçlamıştır.

İstanbul'un Fethedilme Nedenleri

- 1)Bizans'ın Osmanlı toprak bütünlüğünü bozması.
- 2)Bizans'ın Avrupa Devletlerini Osmanlı'ya karşı kışkırtması.
- 3)Boğazın kontrolünün Bizans'ta olması.
- 4)Hz. Muhammed'in İstanbul'un fethine dair söylediği övücü sözler.
- 5)Eski bir kültür ve yerleşim merkezi olması.

İstanbul Fethinin Sonuçları

Türk Tarihi Açısından

- 1)Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli toprakları arasında Bizans imparatorluğunun yarattığı tehlike son bulmuş ve toprak bütünlüğü sağlanmıştır.
- 2)Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan ticaret yolları Osmanlı'nın eline geçmiştir.
- 3)İstanbul başkent yapılmıştır.
- 4)II.Mehmet "**Fatih**" unvanını almıştır.
- 5)Osmanlı Devleti'nin "**Yükselme Dönemi**" başlamıştır.

Dünya Tarihi Açısından

- 1)Fetih sırasında kullanılan toprakların en güçlü surları bile yıkabileceği görülmüştür.
- 2)İpek Yolu'nun Osmanlı hakimiyetine girmesi Avrupalıları yeni yollar aramaya itmiştir. Bu olay **Coğrafi Keşifler**'in nedenlerinden biridir.
- 3)Orta Çağ kapanmış, **Yeni Çağ** başlamıştır!!!

II.Mehmet (Fatih) Dönemindeki Gelişmeler

- ***Topkapı sarayı** inşa edilmiştir.
- ***Rumeli Hisarı** yaptırılmıştır.
- Dönemin en büyük eğitim kurumlarından olan **Sahn-ı Seman Medreseleri** açılmıştır.
- Enderun Mektebi Topkapı Sarayı'na taşınarak devlet adamı yetiştiren okul haline getirilmiştir.
- ***Kanunname-i Al-i Osman (Fatih Kanunnamesi)** hazırlanmıştır.(**İlk kanunname.**) Böylece kardeş katli yasallaşmıştır. Bu kanunname ile ayrıca cülus bahşişi, sancak sistemi ve müsadere sistemi de yasal hale gelmiştir.

NOT: Kardeş katlinin yasallaşmasındaki amaç; taht kavgalarını önleyerek merkezi otoriteyi korumak.

-*İlk kez altın para basılmıştır.

NOT: Altın para basılması ve cülus bahşişi dağıtılması bu dönemde Osmanlı Devleti'nin ekonomik olarak güçlendiğini gösterir. (ÇIKAR.)

-Ayasofya kilisesi camiye çevrilmiştir.

-*İtalyan sanatçı Bellini'yi İstanbul'a getirtmiş ve ilk kez portresini çizdiren hükümdar olmuştur-- Fatih Sultan Mehmet

II.BAYEZİT DÖNEMİ

-*İlk belediye kanunu düzenlendi.

-*İlk kez avariz vergisi toplandı.

NOT: Avariz vergisi; Olağanüstü durumlarda toplanan vergi.

-Osmanlı-Memlük savaşları yaşanmış fakat iki devlet de üstünlük sağlayamamıştır.

I.SELİM (YAVUZ) DÖNEMİ

-Babasını (II.Bayezit) tahtan indirerek padişah olan I.Selim tahta çıkarken yenicherilerin desteğini almıştır. Bu durum ordunun siyasi olaylara karıştığının göstergesidir.

-Anadolu'da çıkan **Bozoklu Celal Ayaklanması bastırılmıştır. (**Celali isyanları** adını buradan almaktadır.)**

#Çaldıran Savaşı---Osmanlı ile Safevi devleti arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda; Doğu Anadolu Osmanlı egemenliğine girmiştir.

#Turnadağ Savaşı---Osmanlı ile Dulkadiroğulları Beyliği arasında olmuştur!!!

Osmanlı kazanmıştır. Bu savaş sonucunda; Anadolu Türk siyasi birliği sağlanmıştır.

#Mericidabık Savaşı---Osmanlı ile Memlükler arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda; Suriye ele geçirilmiştir. (**Sina Çölü'nü geçen ilk hükümdar---****I.Selim (Yavuz)**)

#Ridaniye Savaşı---Osmanlı ile Memlükler arasında olmuştur!!! Yine **Osmanlı** kazanmıştır. Bu savaş sonucunda; Mısır fethedilmiştir. (**Memlüklerin sonunu hazırlayan savaştır**)

Mısır Seferleri'nin Sonuçları

-Memlük devleti ortadan kalkmıştır.

-Baharat Yolu'nun denetimi Osmanlı Devleti'ne geçmiştir.

-Kutsal Emanetler İstanbul'a getirilmiştir.

I.Selim (Yavuz Sultan Selim) Dönemindeki Gelişmeler

-Halifelik makamı Osmanlı Devleti'ne geçmiştir. Dolayısıyla ilk **Osmanlı Halifesi---Yavuz Sultan Selim olmuştur.**

NOT: Halifelik; Hz. Muhammed'in ölümü üzerine onun siyasi ve dinsel görevlerini yürütmek üzere Arabistan'da başlatılan yönetim türü.

NOT: Mısır'ın fethedilmesi ile birlikte halifelik yetkisinin Osmanlı Sultanlarına geçmesi; Devletin siyasi yapısının resmi anlamda teokratik bir yapıya kavuştuğunun kanıtıdır.

-Şeri hukuk sisteminin varlığı,

-Şeri vergilerin uygulanması,

-Şeyhülislamın devlet idaresinde görev alması,

gibi durumlar da **teokratik yapının kanıtı** olarak gösterilebilir.

NOT: Teokratik Yapı; Dine dayalı yönetim biçimi.

I.SÜLEYMAN (KANUNİ) DÖNEMİ

-Kanuni Sultan Süleyman, **en uzun süre** tahtta kalan padişah'tır.

-**Kalenderoğlu, Baba Zünnun, Canberdi Gazali ve Ahmet Paşa** isyanları bu dönemde çıkmıştır.

NOT: *Kalenderoğlu ve Baba Zünnun isyanları--Ekonomik ve dini nitelikli isyan.

***Ahmet Paşa İsyanı--**Sadrazam yapılmayarak Mısır'a Vali olarak atanan Ahmet Paşa'nın çıkardığı isyan.

***Canberdi Gazali ise--**Memlükleri yeniden canlandırmak için çıkarılmıştır.

#Moğaç Meydan Savaşı---Osmanlı ile Macaristan arasında olmuştur!!!

Osmanlı kazanmıştır.

#İstanbul Antlaşması---Osmanlı ile Avusturya arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Avusturya kralı Osmanlı sadrazamına denk sayılmıştır.

NOT: Fransa'ya ilk kez kapitülasyonlar---Kanuni döneminde.

#Preveze Deniz Savaşı---Osmanlı ile Haçlı arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır.

Bu savaş ile **Akdeniz Türk Gölü** olmuştur...

#Amasya Antlaşması---Osmanlı ile İran arasında olmuştur!!! Bu antlaşma ile;

Karabağ, Nahçıvan, Revan, Bağdat Osmanlı Devleti'nde kalmıştır.

NOT: Amasya Antlaşması, İran ile Osmanlı arasında imzalanan---**İlk Resmi Antlaşma.**

-**Zigetvar Seferi** yapıldığı sırada Kanuni Sultan Süleyman vefat etmiştir.

SOKULLU MEHMET PAŞA DÖNEMİ

-Sokullu Mehmet Paşa; Kanuni, II.Selim ve III.Murat dönemlerinde sadrazamlık (veziriazamlık) yapmıştır. Özellikle II.Selim ve III.Murat dönemlerinde yönetimde çok etkili olmuştur. Bu yüzden bu döneme "**Sokullu Devri**" denmiştir.

-Sakız ve Kıbrıs Adası ile Tunus'un fethi gerçekleşmiştir.

-Haçlı donanması **İnebahtı Deniz Savaşı** ile Osmanlı donanmasını yarmıştır. Ancak kısa sürede donanma yenilenmiştir.

II.SELİM DÖNEMİ

-Ordunun başında sefere çıkmayan ilk Osmanlı padişahıdır.

-Selimiye Camisi bu dönemde yapılmıştır.

-Kıbrıs bu dönemde fethedilmiştir.

III.MURAT DÖNEMİ

- Lehistan Osmanlı himayesine girmiştir.
- Fas Osmanlı himayesine girmiştir. Osmanlı sınırları Atlas Okyanusu'na ulaşmıştır.
- İngiltere'ye kapitülasyonlar verilmiştir.
- Ferhatpaşa antlaşması ile **Doğuda en geniş sınırlara** ulaşmıştır.
- İlk Osmanlı rasathanesi Takiyuddin Mehmet tarafından İstanbul'da kurulmuştur.**

NOT: *Don-Volga Projesi: Orta Asya Türkleri ile bağlantı kurmak, İran'ı kuzeyden sıkıştırmak, Rusların güneye inmesini engellemek ve İpek Yolu'nu canlandırmaktır. Osmanlı Devleti zamanında gerçekleştirilememiştir.

***Süveyş Kanalı Projesi:** Amaç Baharat Yolu'nu yeniden canlandırmak ve Akdeniz ticaretini geliştirmektir.

***Marmara Kanalı Projesi:** Hazırlanmış ancak başarılı olmamıştır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

#İlk Bakır Para--Osman Bey

İlk Gümüş Para--Orhan Bey

İlk Altın Para--Fatih Sultan Mehmet

İlk Kağıt Para--Abdülmecit

#Edirne ve Bursa, Kuruluş döneminde,

İstanbul ise Yükselme döneminde, **BAŞKENT** olmuştur!

#**Sahn-ı Seman Medresesi**--II.Mehmet'in (Fatih Sultan Mehmet) İstanbul'u fethettikten sonra kurduğu eğitim kurumları arasında en üst düzeyde eğitim veren yüksek öğrenim kurumu.

#**İstanbul'un İlk Kadısı**--Hızır Bey (II.Mehmet döneminde)

#**Babasını tahttan indirerek yerine geçen tek padişah**--Yavuz Sultan Selim

#**Osmanlı sarayına ilk kez Fransız Elçi**-- Kanuni döneminde.

#**Dünyanın en uzun taş köprüsünü yaptıran Hükümdar**--II.Murat

OSMANLI DEVLETİ'NDE KÜLTÜR ve UYGARLIK

OSMANLIDA DEVLET ANLAYIŞI

-Osmanlı Devleti'nde devlet anlayışının oluşmasında;

*Eski Türk gelenekleri,

*İslam hukuku,

*Hakim olunan bölgelerdeki yönetim anlayışları, etkili olmuştur...(ÇIKMIŞ SORU)

-Osmanlı Devlet anlayışında zamanla değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerde;

*Tanzimat Fermanı ile kanun üstünlüğü ilkesi kabul edilmiştir.

*Kanuniesasi (anayasa) ilan edilerek **Mebusan Meclisi** açılmış ve halk devlet yönetimine karışmıştır. (ÇIKAR)

Osmanlı Devleti'nin Merkezleri

- İstanbul -Edirne
- Bilecik -Söğüt
- Bursa -Karacahisar
- İznik

YARGI YETKİLERİ

***Müsadere Sistemi:** Haksız kazanç sağlayan ya da elindekini kötüye kullanan kişilerin mülklerine padişah adına el konulması usulü.

***Kulluk Hakkı:** Kişiler üzerinde padişahın öldürme hakkının bulunması.

YÜRÜTME YETKİLERİ

*Padişah yürütme gücünü **DivanıHümayun** ile birlikte kullanmıştır.

YASAMA YETKİLERİ

***Ferman:** Padişahın yazılı buyruğu.

***Kanunname:** Padişahın kanunları.

***Adaletname:** Halkın haklarının yönetene karşı korunduğu padişah belgesi.

***Berat:** Atama belgesi.

NOT: Fatih Sultan Mehmet döneminde çıkarılan Kanunname-i Ali Osman, ilk **Osmanlı Kanunnamesi**dir. Bu kanunname ile;

- Kardeş katli,
- Sancağa çıkma usulü,
- Müsadere sistemi,
- Culüs bahşi, **YASALLAŞMIŞTIR!!!**

NOT: Osmanlı Devleti'nde hükümdarlık alametlerinden biri olan "**culüs töreni**" nin ardında "**kılıç alayı**" adı verilen "**kılıç kuşanma törenleri**" de düzenlenirdi. Bu tören merasimi Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra **Eyüp Sultan Türbesi**'nde düzenlenmiş ve bu gelenek Fatih'ten sonra devam etmiştir.

Veraset Düzenlemeleri

***Osman-Orhan Dönemleri---** "Ülke hanedanın ortak malı"

***I.Murat Dönemi---** "Ülke padişah ve çocuklarının malı"

***II.Mehmet (Fatih) Dönemi---** "Ülke Hükümdarındır."

***I.Ahmet Dönemi---** "Ekber ve Erşed Usulü"

OSMANLI DEVLETİ MERKEZ TEŞKİLATI

1)PADIŞAH 2)SARAY 3)DİVANIHÜMAYUN

1)PADIŞAH

***Enderun (İç Saray):** İdari yöneticilerin ve saray görevlilerinin yetiştirildiği saray okulu.

2)SARAY

*Birun (Dış Saray): Padişahın resmi hayatının geçtiği yer.

3)DİVANIHÜMAYUN

*Harem: Padişahın aile hayatının geçtiği bölüm.

Şehzade Eğitimi

-Osmanlı Devleti'nde padişahın erkek çocuklarına **şehzade** veya **çelebi** denilmiştir.

-Şehzadeler küçük yaşlardan itibaren sarayda dini eğitime tabi tutulur, ardından **lala** denilen eğitimciler eşliğinde sancaklara gönderilerek idari ve askeri alanlarda eğitim almaları sağlanırdı. Bu sisteme **Sancak Sistemi** adı verilmiştir.

NOT: Şehzadelerin sancağa çıkma usulü III.Mehmet Dönemi'nden sonra görülmemiştir!!! Bu durum şehzadelerin tecrübesiz şekilde tahta çıkmasına yol açmıştır. Sancağa gönderilmeyen şehzadeler sarayın "**şimşirlik**" denilen bölümünde eğitimini tamamlardı. (**ÇIKAR**)

-Sancağa çıkan ilk şehzade---I.Murat

Sancağa çıkan son şehzade---III.Mehmet

Sancağa çıkmadan padişah olan ilk şehzade---I.Ahmet

OSMANLI DEVLETİ'NDE DİVANIHÜMAYUN

-İlk kez Orhan Bey döneminde kurulmuştur.

-Divan "**Danışma Kurulu**" niteliğindedir. (Çünkü son söz padişaha ait!)

-Kanuni Dönemi'nde itibaren "**Kubbealtı**" denilen yerde toplanan Divanhümayun'u II. Mahmut kaldırmış ve "**Nazırlık (Bakanlık) Sistemi**"ne geçilmiştir.

-**Mühimme**; Divanda alınan kararların kaydedildiği defter.

Divanhümayun Üyeleri

*Sadrazam (Veziriazam)

-Padişahtan sonra en yetkili kişi.

-Sadrazam padişahın mührünü taşır.

-Padişah adına sefere katıldığında "**Serdar-ı Ekrem**" unvanı alır.

-Sadrazam olabilmenin şartı; Türkçe bilmek ve müslüman olmak.

*Kubbealtı Vezirleri

-Devlet işlerinde sadrazama yardımcı olan görevliler.

*Kazasker (Kadiasker)

-Askeri davalar, eğitim ve adalet işlerinden sorumludur.

-İlk kazaskerlik makamı---I.Murat Dönemi

-Kazasker, kadı ve müderrislerin atamalarını yapar, gerektiğinde onları azlederdi.

NOT: "**Başkent kadısı**" öneminden dolayı padişah tarafından atanırdı.

-Kazasker olabilmenin şartı; Müslüman ve Türk olmak.

***Defterdar**

- Mali işlerden sorumlu görevli.
- Görevi; bütçeyi hazırlamak.

***Nişancı**

- Padişah adına yazılan belgelere tuğra çeker.
- Fethedilen arazilerin kayıtlarını tutar ve "**Tahrir Defterlerine**" kaydeder.
- Nişancı, devletin tüm kanunlarını iyi bilmek zorunda!!!

***Reisülküttap**

- Dış işlerden sorumlu görevli.
- NOT:** Reisülküttap; zamanla "**Hariciye Nazırına**" dönüşmüştür. (**ÇIKMIŞ SORU**)

***Şeyhülislam**

- Divanda alınan kararların İslam dinine uygun olup olmadığına bakardı.
 - Şeyhülislamın verdiği kararlara **Fetva** denir.
 - Şeyhülislamlık makamına "**Bab-ı Meşihat**" denilmiştir.
- NOT:** Şeyhülislam; Kanuni Dönemi'nde sadrazamla eşit konuma getirilmiştir!!!
- İlk Şeyhülislam**---Molla Fenari
Son Şeyhülislam---Medeni Mehmet Nuri Efendi

***Yeniçeri Ağası**

- Yeniçeri ocağından sorumlu kişi.
- Vezirlik rütbesi varsa divan toplantılarına katılabilmıştır.

***Kaptan-ı Derya**

- Donanma komutanı.
- İlk Kaptan-ı derya**---Karamürsel Alp

DİVAN ÇEŞİTLERİ

1)İKİNDİ DİVANI

- Sadrazam konağında, Divanühümayun'da yarım kalan işleri tamamlamak amacıyla toplanırdı.

2)GALEBE DİVANI

- Elçilerin kabul edildiği divan.

3)AYAK DİVANI

- Padişah tarafından halkın sorunlarının dinlendiği divan.
- Olağanüstü durumlarda da toplanırdı.

4)ULUFE DİVANI

-Kapıkulu askerlerine cülus bahşışı verilen divan.

5)CUMA DİVANI

-Sadrazam başkanlığında örfi ve şeri davalara bakmak amacıyla toplanan divan.

OSMANLI DEVLETİ'NDE YÖNETİCİ SINIF (ÇIKMIŞ KONU)

1)SEYFİYE SINIFI

-İdari ve askeri alan.

*veziriazam

*vezirler

*kaptanıderya

*yeniçeri ağası

*beylerbeyi

*sancak beyi

2)İLMİYE SINIFI (ULEMA)

-Eğitim, din ve hukuk.

*şeyhülislam

*müderris

*kadı

*kazasker

3)KALEMİYE SINIFI

-Bürokrasi ve diplomasi alan.

*nişancı

*defterdar

*katipler

*reisülküttap

*memurlar

İSTANBUL'UN YÖNETİMİ

-**Sadrazam:** Yönetimden sorumludur. Sadrazam yoksa '**Sadaret Kethüdası**' sorumludur.

-**Taht Kadısı:** İstanbul'un adalet işleri.

-**Yeniçeri Ağası:** Şehrin güvenliğinden sorumlu.

-**Şehremini:** Bayındırlık ve belediye işleri.

-**Mimarbaşı:** İstanbul'un imar işlerinden sorumlu.

-**Muhtesip:** Denetimden sorumludur.

TAŞRA TEŞKİLATI

Eyalet---Beylerbeyi,

Sancak---Sancakbeyi,

Kaza---Kadı,

Köy---Köy Kethüdası, **YÖNETİR!!!**

NOT: Kethüda: Köy yöneticisi.

Subaşı: Sancaklardaki güvenlik.

Ases: Subaşının yanında hizmet eden güvenlik görevlisi.

Diğer Görevliler

***Muhtesip**: Çarşı ve pazar denetlemesi yapıp, pahalı ve sağlıksız ürün satışını engeller.

***Kapan Emini**: Bir beldede üretilen malların toplandığı yerlere **kapan** denirdi. **Kapan Emini**; Sebze ve meyvelerden alınacak vergileri belirler, ürünlerin tartılması ve adaletli dağıtılması işlerini yürütürdü.

***Beytülmal Emini**: Bir yerleşim yerinde kamu kurumlarının haklarını koruyan görevli.

***Gümrük ve Bac Emini**: Bir yerleşim yerinde ticaret ve zanaat vergilerini toplayan görevli.

EYALET TAŞKILATI

1)SALİYANESİZ (MERKEZE BAĞLI)

- Merkeze yakın.
- Maaşsız./ Topraklı
- Tımar var!

2)SALİYANELİ (ÖZEL YÖNETİMLİ)

- Merkeze uzak.
- Maaşlı. / Topraksız
- Tımar yok!

NOT: İltizam: Osmanlı Devlet gelirlerinin bir bölümünün belli bir bedel karşılığında, devlet tarafından kişilere devredilerek toplanması. Vergiyi toplayan kişiye ise **Mültezim** denir.

3)BAĞLI BEYLİK ve HÜKÜMETLER

-İç işlerinde serbest, dış işlerinde Osmanlı'ya bağlı.

-Yöneticileri padişah tarafından onaylanırdı.

-Yöneticilerine **bey**, **han**, **şerif** ve **voyvoda** denirdi.

Örnek: Eflak, Boğdan, Kırım, Hicaz ve Erdel.

NOT: Hicaz, dini özelliğinden dolayı asker ve vergi vermez.

Kırım ise asker gönderir ancak vergi vermez.

OSMANLI DEVLETİ'NDE HUKUK

1)ŞERİ HUKUK

- Kaynağı; Kur'an, sünnet, icma ve kıyas.
- Müslümanlar için geçerli.
- Başında **kadı** bulunur.

2)ÖRFİ HUKUK

- Kaynağı; Gelenek, görenek ve töre.
- Bu alanda kanun koyma ve yargılam hakkı padişaha aittir.
- Başında **kazasker** bulunur.

NOT: Osmanlı Devleti'nde Batılı anlamda hukuk anlayışı **II**.

Mahmut Dönemi'nde başlamıştır. Bu dönemdeki düzenlemeler Tanzimat Dönemi'ne zemin hazırlamıştır. II. Mahmut Dönemi'nde sadece gayrimüslimleri ifade eder "reaya" tabiri yerine eşit hak ve görevleri ifade eden "tebaa" kelimesi kullanılmıştır. Bu dönemde adalet işlerine bakmak için de **Nezareti Deavi (Adalet Bakanlığı)** kurulmuştur.

ASKERİ TEŞKİLAT

-*İlk düzenli ordu---Orhan Bey (Yaya ve Müsellem)

A)KAPIKULU OCAĞI

- I.Murat döneminde kurulmuştur.
- Devletten maaş alan sürekli ordu.
- Maaş ve isimleri '**Esame Defterlerine**' kaydedilmiştir.
- Kapıkulu askerleri 3 ayda 1 **ulufe** denilen maaş, hükümdar tahta çıktığında **cülus bahşişi** ve hükümdar sefere çıktığında **sefer bahşişi** alırlardı.
- Sefere çıkmadan önce okudukları dua **Gülbank**' tır.
- Emekli olmadan evlenmeleri yasaklanmıştır.
- Acemilerin yeniçeri ocağına geçmelerini ifade eden deyim 'Çıkma' veya 'Bedergah' denmiştir.

1)Ponçik Sistemi: Savaşta esir alınan Hristiyan çocuklarının beşte birinin devlet hizmetine alındığı sistem.

-Savaş esiri olarak alınan Hristiyan çocuklarına **ponçik oğlanı** denir.

NOT: Sistemin temeli **I.Murat Döneminde** atılmıştır!!!

2)Devşirme Sistemi: Hristiyan halkın çocuklarının alınıp İslam terbiyesi verildikten sonra ordu veya idari hizmetlere alınması sistemi.

Bu sistemde dikkat edilmesi gereken hususlar;

- Sadece Hristiyan çocukları alınırdı.
- Devşirme alınacak çocuğun ailesinin rızası gerekliydi.
- Yüz kızartıcı suç işleyen ailenin çocuğu alınamazdı.
- Vücudunda herhangi bir kusuru olan devşirilemezdi.
- Bir aileden sadece 1 kişi alınırdı.

3)Kapı Kulu Piyadeleri: Piyadeler; **yaya** askerlerdir.

***Acemi Oğlanlar Ocağı:** Asker yetiştirilmek için kurulmuştur.

***Yeniçeri Ocağı:** I.Murat Dönemi'nde kurulmuştur. Yeniçerilerden sorumlu komutana **yeniçeri ağası** adı verilir. Askerlikten başka işle uğraşmaları ve görev süresince evlenmeleri yasaktır!

***Topçu Ocağı:** Top dökmek ve kullanmakla görevli ocak.

NOT: Topçu ocağı I.Murat Dönemi'nde kurulmuştur. Topun kullanıldığı ilk savaş ise **I.Kosova Savaşı**

***Cebeci Ocağı:** Silah bakım, yapım ve onarım işlerinden sorumlu ocak. Komutanına **cebecibaşı** denir.

***Lağımçı Ocağı:** Kale kuşatmalarında fitil döşeyen, hendek kazan teknik sınıf.

***Humbaracı Ocağı:** Özel bir topçu birliği. **Havan** denilen topları **humbara** adı verilen el bombalarını yapar ve kullanırlardı.

***Bostancılar:** Saray ve köşklerin bakımından sorumlu sınıf.

4)Kapı Kulu Süvarileri: Süvariler, **atlı** askerlerdir. Piyadelerden daha üstün.

***Silahtarlar ve Sipahiler:** Padişahın çadırını ve padişahı korumakla görevli askerler.

***Garipler (Sağ-Sol):** Hazineyi ve ganimetleri korumakla görevli askerler.

***Ulufeciler (Sağ-Sol):** Sancağı korumakla görevli askerler.

B)EYALET ASKERLERİ

1)Tımarlı Sipahiler: Atlı askerler.

-Osmanlı ordusunun en kalabalık kısmı.

-Devletten maaş almazlar.

-Devlet başkalarından alacağı vergiyi almaz, sipahiler alırdı ve bu şekilde savaşa katılırlardı.

-Tımar sahipleri gelirleri oranında **cebelü** denilen atlı asker beslemek zorundaydı. Cebelülerin tüm ihtiyaçları tımar sahiplerince karşılanırdı.

-Tımarlı sipahiler, savaş zamanında **sancak beyi**'nin emrinde toplanırlardı.

2)Geri Hizmet Kıtaları

***Yayalar:** Yol açmak, siper kazmak, askere yiyecek taşımak gibi görevleri vardı.

***Müsellemler:** Ordunun önünde giderek yol açmak, köprü kurmak gibi görevleri vardı.

3)Öncü Kuvvetler

***Akıncılar:** Sınır boylarındaki askerler.

-Görevleri: Bilgi toplamak, düşmanın gözünü korkutup orduya kolaylık sağlamak.

***Deliler:** Sınırdan yada sınıra yakın yerlerde bulunurlardı.

-Düşmana korkusuzca saldırımları nedeniyle deli denilmiştir.

***Sakalar:** Ordunun su ihtiyacını karşılayan sınıf.

***Azaplar:** Kaleyi korumakla görevli. Azaplar güçlü-kuvvetli gençlerden oluşurdu.

***Gönüllüler:** Şehir ve kasabalarda bulunan gönüllü birlikler.

***Beşliler:** Sınırlardaki siper ve hendekler ile çevrilmiş yerlerin korunması için görevlendirilmiş süvari askerleri. Her 5 aileden bir kişi alındığı için bu ismi almıştır.

***Derbent Muhafızları:** Önemli geçitleri, askeri ve ticari amaçlı yolları koruyan askerler.

***Müsellemler:** Savaş sırasında yol ve köprü yapan teknik sınıf.

***Martoloslar:** Geçitlerde güvenlikten sorumlu Hristiyan askerler.

***Cerahorlar:** Sınırlarda ordunun ihtiyacını karşılayan Hristiyan halka verilen isim.

C)DONANMA

-***İlk Osmanlı Donanması**---Orhan Bey Dönemi'nde.

-Donanma komutanına **kaptanıderya**, donanma askerlerine de **levant** adı verilir.

-***Osmanlı'nın en büyük tersanesi**---Haliç Tersanesi

OSMANLI DEVLETİ'NDE TOPRAK SİSTEMİ

1)MİRİ ARAZİ

-Fetihle alınan topraklar.

-Mülkiyeti devlete ait.

-Satılamaz, kiralanamaz,

devredilemezdi. Ancak

2)MÜLK ARAZİ

-Mülkiyeti kişilere ait toprak.

-Devredilebilir, satılabilir,

kiralabilir ve miras bırakılabilir.

kullanım hakkı miras
bırakılabilir.

MİRİ ARAZİ BÖLÜMLERİ

1)Dirlik Arazi: Vergisi memurlara ve sipahilere ödenir. Dirlik arazi; has, zeamet ve tımar olarak 3 bölüme ayrılır.

2)Mukataa Arazi: Geliri doğrudan devlet hazinesine ait topraklar. Bu toprakların geliri iltizam yoluyla toplanırdı.

3)Paşmaklık Arazi: Geliri padışahın eşine ve kızlarına bırakılan arazi.

4)Malikane Arazi: Bazı devlet adamlarına (üstün hizmetlerine karşılık) verilen topraklar. Miras bırakabilir ama toprak devletin olduğu için satılamaz.

5)Yurtluk Arazi: Sınır boylarındaki askerlere, kasaba veya şehir memurlarına verilen arazi.

6)Ocaklık Arazi: Kale muhafızlarına ve tersane giderlerine ayrılan topraklar.

7)Vakıf Arazi: Hayır kurumları için ayrılan topraklar.

8)Metruk Arazi: Devlete ait olup kamunun, belli bir veya birkaç köyün ya da kasaba halkının yararlanması için **terk olunmuş arazi**.

9)Mevat Arazi: Hiç kimsenin mülkiyeti altında bulunmayan topraklar.

10)Arpalık Arazi: Ulema sınıfına emekli maaşı olarak geliri verilen toprak.

MÜLK ARAZİ BÖLÜMLERİ

1)Öşüriyye Arazi: Müslümanlara ait topraklar.

-Bu toprakların sahipleri arazi vergisi olarak **çift resmi**, ürün vergisi olarak da **öşür** öderdi.

2)Haraciyye Arazi: Gayrimüslimlere ait topraklar.

-Bu toprakların sahipleri arazi vergisi olarak **resm-i ispenç (muvazzaf haracı)**, ürün vergisi olarak da **haraç (mukassem haracı)** öderdi.

OSMANLI DEVLETİ'NDE TOPLUMSAL HAYAT

-Osmanlı Devleti'nde yönetenler sınıfına girebilmek için,

- Müslüman doğmuş olmak ya da devşirilerek Müslüman olmak.
- Türkçe bilmek.
- Medrese ya da Enderun mezunu olmak.

NOT: *Yatay Hareketlilik; Toplumu oluşturan grupların değişik nedenlerle, statüsünde değişiklik olmadan bir yerden bir yere gidip gelmesi ya da yerleşmesi olayı.

***Dikey Hareketlilik;** Toplumda sınıflar arasındaki geçiş. (**ÇIKAR**)

TİCARET

-Osmanlı Devleti'nde ticarete önem verilmiş ve ticaretin geliştirilmesi için çalışılmış, birtakım teşkilatlar kurularak önlemler alınmıştır.

***Menzil Teşkilatı**; Osmanlı yol ağının her biriminde, taşımacılığın hızlı yapılmasını sağlayan teşkilat. Dinlenmiş hayvan bulundurur.

***Derbentçiler**; Ana yolların denetimi ve güvenliğini sağlayan görevli.

***Mekkari Taifesi**; Ticaret yolları üzerinde taşımacılığı meslek edinen grup.

SANAYİ

***Lonca**: Küçük esnaf teşkilatı. Usta-çırak ilişkisi vardır. Başında **Pir** ya da **Şeyh** bulunurdu. Yardımcısı **Kethüda**'dır.

***Fütüvvetname**: Loncada üyelerin uymak zorunda oldukları kurallardır.

***Hirfet Teşkilatı**: Küçük esnaf ve zanaat teşkilatının oluşturduğu birlik.

Loncaların görevleri şunlardır:

- Ham madde temin edilmesi ve dağılımının sağlanması,
- Esnaflar arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesi.
- **Narh** denilen satış fiyatının belirlenmesi.
- Üretilen malların kalite kontrollerinin yapılması.
- Dükkan açma ve çalışma izni olan **gedik belgesinin** verilmesi.

NOT: Osmanlı Devleti'nde esnaf teşkilatlanmasında usta sayısı sınırlı tutularak ürün arzının talebe göre ayarlanması amaçlanmıştır.(ÇIKMIŞ SORU)

Osmanlı Devleti'nde Açılan Bankalar

-Bank-ı **Dersaadet**: İlk Osmanlı bankası. Sultan Abdülmecit Dönemi'nde kurulmuştur.

-Bank-ı **Osmani**: Yabancı sermayeli ilk banka.

-Bank-ı **Osmani Şahane**: Bank-ı Osmani, Fransızların ortaklığı ile bu bankaya çevrilmiştir.

-**Memleket Sandıkları**: Köylüye kredi sağlamak amacıyla Mithat Paşa tarafından kurulmuştur. 1888'de Ziraat bankasına dönüştürülmüştür.

-**Ziraat Bankası**: Milli sermayeli ilk banka. II.Abdülmecit Dönemi'nde toprağı işleyen ve işletene kredi vermek amacıyla kurulmuştur.

-**İtibari Milli Bankası**: Osmanlı-İngiliz ortaklığı olarak kurulmuştur. Amaç; Osmanlı sanayisini teşvik etmektir. İttihat Terakki yönetimi kurmuştur. Daha sonra İş bankasına dönüştürülmüştür.

OSMANLI DEVLETİ'NDE VERGİ SİSTEMİ

1)ŞERİ VERGİLER (TEKALİF-İ ŞERİYYE)

-Kur'an kaynaklı!!!

***Öşür (Aşar)**: Müslüman çiftçilerden alınır.

***Haraç**: Gayrimüslimlerden alınır.

***Cizye**: Gayrimüslim erkeklerden askerlik yapmamaları karşılığında alınan vergi. Cizye ödeyen gayrimüslimler, Müslüman olduktan sonra bu vergiden muaf tutulurdu.

2)ÖRFİ VERGİLER (TEKALİF-İ ÖRFİYE)

-Devletçe zorunlu!!!

- ***Çiftbozan**: Toprağını 2 yıl üst üste ekmeyenden alınır. 3 yıl ekmezse toprak elinden alınır.
- ***Avarız**: Olağanüstü durumlarda alınan vergi. (**sel, yangın, savaş**)
- ***Ağnam**: Küçükbaş hayvan üzerinden alınan vergi.
- ***İспенç**: Tarımla uğraşan Gayrimüslimlerden toprağı kullanma karşılığında alınan vergi.
- ***Resmi Çift**: Tarımla uğraşan Müslümanlardan toprağı kullanma karşılığında alınan vergi.
- ***Derbent**: Yol, geçit ve köprülerden alınan vergi.
- ***Bac**: Pazar yerindeki çarşı ve pazar esnafından alınan vergi.
- ***Bennak**: Evli erkeklerden alınan vergi.
- ***Mücerred**: 20 yaşına geldiği halde evlenmeyen ve babasının yanında kalan bekar çiftçilerden alınan vergi.
- ***Arusane**: Evlenenlerden kız tarafının ödediği vergi.
- ***Resmi Cerime**: Suçlulardan alınan vergi.
- ***Gümrük Resmi**: Dış ülkelerden gelen mallardan alınan vergi.
- ***İzn-i Sefine**: Karadeniz ve Akdeniz boğazlarından geçen yabancı tüccarlara verilen izinlere karşılık alınan vergi.
- ***İmdad-ı Seferiye**: Savaş harcamalarını karşılamak üzere hane reislerinden alınan vergi.
- ***İane-i Cihadiyye**: Hane reislerinden savaşlara yardım için alınan vergi.
- ***İmdad-ı Hazariye**: Savaş olmayan zamanlarda hane reislerinden ihtiyaç doğması halinde personel giderleri için alınan vergi.

ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARI

1)SİBYAN MEKTEPLERİ

- Öğretimin ilk basamağı.
- Süre yok! Sınıf yok!
- Genel amaç; Okuma-yazma, Kur'an okuma ve hesap öğretmek.
- Mezun olabilmenin şartı; Kur'an'ı hatmetmek!

NOT: Sıbyan mektepleri **II.Mahmut Dönemi**'nde, İstanbul'da zorunlu hale getirilmiştir!!!

2)MEDRESELER

- Osmanlıda sıbyan mekteplerinden sonraki eğitim kurumudur.
- Dini bilimler ve pozitif bilimler (kimya,matematik,tarih) okutulmuştur.
- Osmanlı Devleti'nde **ilk medrese Orhan Bey Dönemi'nde İznik'te** açılmıştır. Burada **Kayserili Davut** müderris olarak görev yapmıştır.
- Medreselerde ders veren hocalara **müderris**, onların yardımcılara da **muid** denirdi.
- Medreseler 11 Mart 1924'te **Tevhid-i Tedrisat kanunu** ile yapılan düzenlemelerle kapatılmıştır.
- Medreseler 3'e ayrılır;**
- ***Hariç**: İlköğretim
- ***Dahil**: Ortaöğretim
- ***Sahn**: Yükseköğretim

3)SARAY EĞİTİMİ

*Enderun

- II.Murat Dönemi'nde kurulan saray mektebi.
- Öğrencileri Acemi Oğlanlar ocağında seçilen devşirmelerdir.
- Devlet memuru yetiştiren okuldur.

*Şehzade Eğitimi

- Şehzadelere ilk olarak Kur'an okuma öğretilirdi. Daha sonra şehzadeler ilköğretime mahsus okul olan **Şehzadegan Mektebine** devam etmişlerdir. Şehzadeler saray eğitiminden sonra sancağa (il) vali olarak gönderilmiştir. Amaç; Şehzadelerin tecrübe kazanmasını sağlamak.

*Harem

- Padişah kızlarının; anneleri, dadıları ve kalfaları eşliğinde eğitim aldıkları kurum.

4)ASKERİ EĞİTİM

- Kapıkulu Ordusu Devşirme Sistemi ile alınan gençlerin **Acemi Oğlanlar Ocağında** eğitilmesi ile oluşturulmuştur.

NOT: Acemi Oğlanlar Ocağı (Acemi Ocağı) : Osmanlıda Kapıkulu Ordusunun ihtiyaç duyduğu askerleri yetiştirmek için kurulmuştur.

EĞİTİM ve ÖĞRETİMDE YENİLEŞME HAREKETLERİ

1)ASKERİ KURUMLAR

- ***Hendesehane:** Askeri mühendis okulu.
- ***Mühendishane-i Bahr-i Hümayun:** Bugünkü Deniz Harp okulu.
- ***Mühendishane-i Berr-i Hümayun:** Ordunun Kara Subay ihtiyacını karşılamak için kurulmuştur.
- ***Mızıka-i Hümayun:** Bando takımı ihtiyacını karşılamak için kurulmuştur.
- ***Mekteb-i Harbiye:** Bugünkü Kara Harp okulu.

2)SİVİL KURUMLAR

- ***İptidaiye Mektepleri:** İlkokul 1. sınıf düzeyi eğitim.
- ***Rüştiye:** Ortaokul düzeyi eğitim.
- ***İdadi:** Lise düzeyi eğitim.
- ***Sultani:** Lise seviyesinde ancak idadilerin üzerinde eğitim veren okul.
- ***Darülmârif:** Devlet memuru yetiştirmek amacıyla kurulmuştur.
- ***Sanayiinefise Mektebi:** Güzel Sanatlar eğitimi vermek amacıyla kurulmuştur. Müdürlüğünü **Osman Hamdi Bey** yapmıştır.
- NOT: Osman Hamdi Bey,** Osmanlıda ressamlık yapmıştır. En önemli eserlerinden biri "**Kablumbağa Terbiyecisi**" dir.
- NOT: İlk Arkeoloji müzesi** açan kişi---Osman Hamdi Bey

3)MESLEKİ KURUMLAR

- ***Mekteb-i Ulum-u Edebiye:** Gerek halka gerek memur olacaklara yanlışsız yazı yazabilmeyi, bir konuyu kaleme alabilmeyi öğretmek amacıyla kurulmuştur.

- ***Mekteb-i Maarif-i Adliye:** Sivil memur yetiştirmek amacıyla kurulmuştur.
- ***Darülmualimin:** Erkek öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuştur.
- ***Darülmualimat:** Kız Öğretmen okulu.
- ***İslahhane:** Bugünkü Sanat okulu. Dericilik, terzilik, ayakkabıcılık gibi meslekler öğretilmiştir.

4)DARÜLFÜNUN

-Bugünkü Üniversite'dir. Ancak Darülfünuna rüştiyeleri (ortaokul) bitiren öğrencilerin alınması düşünüldüğü için kurum bir yüksek öğretim kurumu olamamıştır!!!

Bilim ve Sanatta Önemli İsimler

- ***Ali Kuşçu:** İran'dan İstanbul'a gelmiş bilim adamı. (**matematikçi**) Ayasofya Medresesi'nde müderris olarak görev yapmıştır.
- ***Matrakçı Nasuh:** Matrak adlı harp oyununda usta olduğı için bu isim verilmiştir. 'Silahşörler Listesi' adlı eseri ile ünlüdür.
- ***Molla Lütfi:** Ali Kuşçu'nun yetiştirdiğı bilim adamı.
- ***Takiyüddin Mehmet:** İlk rasathaneyi (gözlem evi) açan bilim adamı. (**III.Murat dönemi**)
- ***Akşemseddin:** Fatih Sultan Mehmet'in hocası.
- ***Altunizade:** Üroloji alanında başarılı bilim adamı.
- ***Molla Fenari:** İlk Osmanlı şeyhülislamı.
- ***Ebussuud Efendi:** Kanuni Sultan Süleyman'ın oluşturduğı kanunların hazırlanmasında katkıda bulunmuştur.
- ***Hezarfen Ahmet Çelebi:** Takma kanatlar ile ilk uçuş denemesi yapan kişi.
- ***Naima:** İlk resmi devlet tarihçisidir. (Vakanüvis)
- ***Kemal Paşazade:** Ünlü Osmanlı vakanüvislerindendir.
- ***Ahmet Cevdet Paşa:** Osmanlı vakanüvislerinin sonuncusundandır. İlk İşlam medeni kanunu olan Mecelle'nin hazırlanmasına katkısı büyüktür. **İlk vapur şirketi olan 'Şirket-i Hayriye'nin kuruluş nizamnamesini hazırlamıştır. İlk Türk kadın romancı/yazarı Fatma Aliye'nin babasıdır. (Fatma Aliye; Osmanlı Devleti kadın haklarının ilk savunucusudur.)**
- ***Lagari Hasan Çelebi:** İlk roketi ve roket uçuşu denemesi yapan kişi. (**İlk roketli uçuşu IV.Murat döneminde**)
- ***Katip Çelebi:** İlk sistemli Coğrafya kitabı "Cihannüma" kitabının yazarı.
- ***Piri Reis:** Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nin ünlü denizcisi ve bilim adamı. 1513'te Dünya Haritasını çizmiştir. En önemli eseri; **Kitab-ı Bahriye.(Kanuni'ye sunmuştur)** 1532'de Portekizliler üzerine çıktığı seferde başarısız olunca idam edilmiştir.
- ***Şeydi İbrahim Seyid:** Osmanlı Devletinde takvim düzenleyen (Müneccimbaşı) ilk kişidir.
- ***Ahmet Dal:** Tıp alanında ilk tercüme kitabını yazmıştır. (**Tercüme-i Tıbbi Nebevi**)
- ***Hekim Bereket:** Anadolu'da ilk türkçe tıp kitabı olan '**Lübabun Nuhabi**'yi yazmıştır.
- ***Mustafa Behçet Efendi:** İlk tıp okulunun açılmasını sağılamıştır.

OSMANLI DEVLETİ'NDE SANAT

1)HAT ve TEZHİP SANATLARI

***Hat:** El yazısı. Hat yazarlarına ise **hattat** denir.

-İlk Türk hattatı---Amasyalı Yakut El Mustafa Sami

-Osmanlı Devletinin en önemli hattatı ise Amasyalı Hamdullah. Lakabı Kibletü'l Hattatin. Amasyalı Şeyh Hamdullah altını yazılarda ilk kez kullanan kişidir. En önemli eseri--
'Süleymaniye Camisinin Kubbesi'

***Tezhip:** El yazması kitapları süsleme sanatı. Tezhip sanatçılarına **müzehhip** denir. "Kara Mehmet" önemli müzehhiplerdendir.

2)MİNYATÜR SANATI

***Minyatür:** El yazması kitaplara küçük resim yapma sanatı. Minyatür ressamına **nakkaş** veya **musavvir** denir.

NOT: Minyatür, tezhip ve hat sanatçıları **Ehli Hiref** olarak adlandırılan sanatkâr teşkilatının üyesidirler.

3)RESİM

***Portresini yaptıran ilk padişah---**Fatih Sultan Mehmet (İtalyan ressam Bellini)

***İlk kez resim öğrenimi için** Fatih tarafından İtalya'ya Sinan Bey gönderilmiştir.

-Osmanlı tarihinden en önemli ressam---**Osman hamdi Bey**. En önemli eseri 'Kablumbağa Terbiyecisi'

-İlk Türk kadın ressam---**Mihri Müşfik**

NOT: Osmanlıda ilk resim sergisini açan kişi---Şeker Ahmet Paşa

4) MÜZİK

***İtri:** Klasik Türk müziğinin kurucusu.

NOT: İtri'nin resmi 100 TL'nin arkasında yer almaktadır.

Önemli Osmanlı Sarayları

***Topkapı Sarayı:** Osmanlı Devleti'ne en uzun süre hizmet eden saray. II. Mehmet (Fatih) yaptırmıştır.

***Dolmabahçe Sarayı:** Sultan Abdülmecit'in mimari Karabet Balyan tarafından inşa edilmiştir.

***Yıldız Sarayı:** III. Selim tarafından annesi için yaptırılmıştır.

***Çırağan Sarayı:** İsmi Fransızca "ışık" anlamına gelen Çırağan sözcüğünden almıştır. Sarayın müteahhitliğini mimar Sarkis Balyan ve ortağı Kirkor Narsisyan yapmıştır.

***Beylerbeyi Sarayı:** Sultan Abdülaziz tarafından tanınmış mimar Sarkis Balyan'a yaptırılmıştır.

***İshak Paşa Sarayı:** Doğubeyazıt Sancak Beyi Çolak Abdi Paşa tarafından inşası başlatılan saray İshak Paşa tarafından tamamlanmıştır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

#Beylerbeyi ve sancakbeyi savaşa gittiğinde yerine vekaleten bakmakla görevli kişi--

Mütesellim

#Osmanlı padişahları yasama, yürütme ve yargı yetkilerine sahiptir.

-**Yasama yetkisi:** Kanun çıkarma yetkisi.

-**Yürütme yetkisi:** Padişahlar, Divanühümayun aracılığıyla yerine getirir.

-**Yargı yetkisi ise:** Yargı bağımsızdır. Ancak padişahın müsadere (haksız kazanç sağlayanların mülküne el koyma) ve kulluk hakkı (devlet hizmetinde çalışan kapı kullarına ceza verebilme) yetkileri vardır.

#Osmanlı devletince yönetici sınıfı:

-**Seyfiye** (askeri ve idari)

-**İlmiye** (din, hukuk, eğitim)

NOT: İlmiye sınıfına ait olan meslekleri yapmak için **müslüman kökenden** gelmek şart kabul edilmiştir. Bu nedenle ilmiye sınıfına ait bir meslek grubu olan "**kazaskerlik**" görevini **yalnızca Müslüman kökenden** gelenlerin yapmasına izin verilmiştir. (**Kazasker;** Şeri davalara bakan askeri hakim.)

-**Kalemiye** (bürokrasi, maliye)

#Osmanlı Devletinde Batılı anlamda hukuk anlayışı **II.Mahmut Dönemi'nde** başlamıştır.

#**Kaime:** Abdülmecit döneminde bastırılmaya başlanan ilk **kağıt para**.

#Osmanlı devletinde cezalandırma işi **yargıya**, dolayısıyla **kadıllara** aittir.

#**Şeriye Sicilleri:** Mahkemelerde alınan kararların kaydedildiği defterler.

#-İlk kez kardeş katlini **uygulayan**---I.Murat

-İlk kez kardeş katlini **yasallaştıran**---II.Mehmet

#Osmanlı Devleti'nde ticareti geliştirmek ve ticaret güzergahlarının güvenliğini temin amacıyla; Menziller, Derbentler (karakol), Bedestenler (kapalıçarşı) ve Kervansaraylar yapılmıştır.

NOT: **Menzil:** Hareket halinde bulunan bir ordunun konakladığı yer.

#**Millet-i Sadıka (Sadık Millet):** Osmanlı imparatorluğunda **Ermenilere** uygun görülmüş bir unvan. Osmanlı Devleti ile uyumlu oldukları için verilmiştir.

#Tımar Sisteminin Yararları

-Hazineden para ayrılmadan devletin asker ihtiyacı karşılanmıştır.

-Devlet memurlarının maaşı karşılanmıştır.

-Vergilerin toplanması kolaylaşmıştır.

-Uygulandığı bölgede devlet otoritesi sağlanmıştır.

17.YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ

DURAKLAMA DÖNEMİ

-Sokullu Mehmet Paşa'nın ölümü ile başlayıp 17.yüzyılın sonunda Karlofça Antlaşması'nın imzalanmasına kadar geçen süreye **Duraklama Dönemi** denir.

NOT: Osmanlı Devleti'nin 17.yüzyıldaki durumunun Duraklama Dönemi diye adlandırılmasının nedeni toprak kayıpları değildir. Bu dönemde Osmanlı Devleti doğuda ve batıda en geniş sınırlara ulaşmıştır. Fakat bu dönemde her alanda yapılan bozulmalar büyümeyi engellemiştir. Dönemin sonunda da toprak kayıpları başlamıştır.

OSMANLI DEVLETİ'NİN DURAKLAMA NEDENLERİ

İÇ NEDENLER

*Merkezi yönetimin bozulması.

*Sınırların genişlemesine bağlı olarak devlet, otorite kurmakta zorluklar yaşamıştır.

*Kafes usulüne geçilmesiyle şehzadelerin sancağa çıkma uygulamasına son verilmiştir. Bu durumda deneyimsiz ve yeteneksiz şehzadelerin başa geçmesine neden olmuştur. Ancak kafes usulü ile taht kavgalarının önüne geçilmiştir.

NOT: Kafes Usulü: Osmanlı haremî içinde tahta çıkması muhtemel şehzadelerin muhafızlar tarafından sürekli ev hapsinde tutuldukları yer.

*Deneyimsiz padişahların başa geçmesi nedeniyle saray kadınlarının ve bazı devlet adamlarının zaman zaman yönetime müdahale ettiği görülmüştür.

*Ekonominin bozulması.

*Uzun süren ve sonuçsuz kalan savaşlar nedeniyle gelir kaynakları azalmıştır.

*Sık sık yaşanan padişah değişiklikleri hazine için büyük bir yük haline gelmiştir.

(culûs bahşişi.)

*Eğitim sisteminin bozulması.

NOT: Ulemalığın babadan oğula geçmesi ile **Beşik Ulemalığı** denilen bir durum ortaya çıkmış, yeni doğmuş çocuklara **müderris** unvanı verilmiştir. (ulema: din bilgini.)

*Ordu ve donanmanın bozulması.

*"**Devlet, ocak içindir.**" anlayışının yerleşmesi.

*Tımar sisteminin bozulmasıyla atlı asker sayısı azalmıştır. Buna bağlı olarak güvenlik ve üretim sorunları da çıkmıştır.

*Sosyal yapının bozulması.

*Tımar sisteminin bozulmasına bağlı olarak Anadolu'da güvenlik bozulmuş ve isyanlar artmıştır. Bu durumlar halkın devlete olan güveninin azalmasına yol açmış, Celali isyanlarına neden olmuştur.

NOT: Celali İsyânları: Devlete karşı ekonomik, sosyal, askeri ve siyasi nedenlerle ayaklananlara verilen ad.

DIŞ NEDENLER

*Devletin doğal sınırlara ulaşması.

*Coğrafi keşifler.

*Rönesans ve Reform hareketleri.

NOT: Rönesans: İtalya'da başlayan ve Avrupa'nın tamamına yayılan edebiyat, sanat, felsefe alanındaki yenilik ve gelişmelerin yaşandığı dönem.

Reform ise: Katolik kilisesinin zenginleşmesi ve yozlaşması, siyasetle ve dünyasal etkinliklerle daha fazla ilgilenmeye başlaması birçok din adamının tepkisini çekmiştir.

*Avrupalılar kendi aralarında ittifak oluşturarak Osmanlı'ya savaş açmıştır. **(Kutsal İttifak)** Osmanlı Devleti birçok devletle savaştığı için ilerleyişi yavaşlamıştır.

DURAKLAMA DÖNEMİ SİYASİ GELİŞMELERİ

#Haçova Savaşı--- Osmanlı ile Avusturya arasında olmuştur!!! **Osmanlı** kazanmıştır.

NOT: Haçova Savaşı batıda kazanılan son meydan savaşıdır!!!

#Zitvatorok Antlaşması-- Avusturya ile imzalanmıştır.

Bu antlaşma sonucunda,

-Osmanlı Devleti Avusturya üzerindeki üstünlüğünü kaybetmiştir.

-Avusturya arşüdükü Osmanlı padişahına denk sayılmıştır.

-Avusturya vergi vermeyecektir ve bu da Osmanlı Devleti'nin Avusturya karşısında üstünlüğünün sona erdiğinin kanıtıdır.

-Avusturya'nın Zitvatorok Antlaşması'nı bozması üzerine yapılan savaş sonrasında **Vasvar Antlaşması** imzalanmıştır.

NOT: Vasvar Antlaşması ile Avusturya savaş tazminatı ödemeyi kabul etmiş ve Erdel Osmanlı'ya verilmiştir.

#Ferhat Paşa Antlaşması-- İran ile imzalanmıştır.

NOT: Ferhat Paşa Antlaşması ile Osmanlı Devleti, **doğuda en geniş sınırlara ulaşmıştır!!!**

#Kasr-ı Şirin Antlaşması-- İran ile imzalanmıştır.

NOT: Kasr-ı Şirin antlaşması ile **bugünkü Türkiye-İran sınırının temeli atılmıştır.**

#Hotin Savaşı-- Osmanlı-Lehistan arasında imzalanan barış antlaşmasıdır. Hotin savaşında yeniçerilerin disiplinsiz tutumu II.Osman'ın (Genç Osman) Yeniçeri ocağını kaldırma konusunda harekete geçmesine neden olmuş ancak **II.Osman yeniçerilerce öldürülmüştür!** (İşyan sonucu öldürülen ilk padişahdır.)

#Bucaş Antlaşması-- Lehistan (Polonya) ile imzalanmıştır.

NOT: Bucaş Antlaşması ile Osmanlı **batıda en geniş sınırlara ulaşmıştır!!!**

#Türkleri Balkanlardan atma düşüncesi ile Avusturya, Rusya, Lehistan, Venedik ve Malta bir araya gelerek **Kutsal Haçlı İttifakı'nı** oluşturmuşlardır.

-Osmanlı Devleti Kutsal İttifak ile 16 yıl süren savaşlar sonunda barış istemek zorunda kalmıştır. 1699 yılında Osmanlı Devleti Avusturya,

Lehistan ve Venedik ile **Karlofça Antlaşmasını**, 1700 yılında da Rusya ile **İstanbul Antlaşmasını** imzalamıştır. Bu antlaşmalar ile;

*Osmanlı Devleti'nin **Batı'da büyük oranda toprak kaybettiği ilk antlaşma**dır.

*Osmanlı Devleti'nde Gerileme Dönemi başlamıştır. Bu geri çekiliş Sakarya Savaşına kadar devam etmiştir.

*Rusya Karadeniz'e inme fırsatını bulmuştur.

NOT: Karlofça ve İstanbul antlaşmalarından sonra Osmanlı Devleti kaybettiği toprakları geri alma politikasına yönelmiştir. Bu politika Gerileme Dönemi'nin temel politikası haline gelmiştir.

DURAKLAMA DÖNEMİNDEKİ İÇ İSYANLAR

1)İSTANBUL MERKEZ İSYANLARI

-Daha çok yeniçeriler ve sipahiler tarafından başkente çıkarılan isyanlar.

NEDENLERİ

*Merkezi otoritenin zayıflaması.

*Yeniçeri Ocağına askerlik ile ilgisi olmayanların alınması.

*Yeniçerilerin askerlik dışı işlerle uğraşmaya başlaması.

*Kapıkulu askerlerinin maaşlarının düzenli ödenmemesi.

*Bazı devlet adamları ve ulema tarafından yeniçerilerin kışkırtılması.

*Yeniçeri sayısının artması nedeniyle disiplinin bozulması.

NOT: IV.Mehmet Dönemi'nde de isyan eden yeniçeriler suçlu gördükleri 30 devlet adamının idamını istemişlerdir. Bu isyanda öldürülenler, çınar ağaçlarına asıldığı için bu olaya tarihte **Çınar Olayı** ya da **Vaka-yı Vakvakiye** denilmiştir.

SONUÇLARI

*Devletin otoritesi sarsılmıştır.

*Yeniçerilerin gücü artmıştır.

*Toplumsal düzen bozulmuştur.

*Yapılan ıslahatlar sonuçsuz kalmıştır.

NOT: İstanbul isyanları genellikle **ekonomik** nedenlerden dolayı çıkmıştır. Bu isyanlar düzeni değiştirme amacıyla değil, kişilere yönelik olmuştur!!!

2)CELALİ (ANADOLU) İSYANLARI

-Anadolu'da çıkan isyanlardır.

NOT: Celali isyanlarının temel nedeni **sosyal** ve **ekonomiktir**. Bu isyanlar düzeni değiştirmeye yönelik değildir!!!!

3)EYALET İSYANLARI

-Merkeze uzak bölgelerde çıkan isyanlardır.

-Asıl neden; artan vergiler ve devlet denetiminin azalması.

NOT: Milliyetçilik akımının etkisi yoktur!!!

DURAKLAMA DÖNEMİ ISLAHATLARI

-Osmanlı Devletinin öncelikli amacı; çıkan isyanların bastırılması.

17.Yüzyıl Islahatlarının Genel Özellikleri

*Islahatlarda Avrupa örnek alınmamıştır.

*Islahatların amacı; merkezi otoriteyi arttırmak.

- *Islahatlar devlet politikası haline dönüşmemiştir!
- *İsyanların nedenlerine inilmediğinden alınan önlemler yüzeysel olmuştur.
- *Islahatlar, topluma hitap edemediği için kalıcı olmamıştır!
- *Genelde **askeri** ve **mali** ıslahatlar yapılmıştır.

III. MEHMET DÖNEMİ

- 'Eğri Fatih' olarak bilinir.
- *Sancağa çıkan son padişah.
- *Kanuni'den sonra ordunun başında sefere çıkan ilk padişaktır.
- *Sancak sistemini kaldırmış ve Kafes usulünü getirmiştir.

NOT: Bu dönemden sonra şehzadelerin sancağa gönderilmesi usulü uygulanmamış ve şehzadeler sarayın **şimşirlik** denilen bölümünde tutulmuşlardır.

I. AHMET DÖNEMİ

- *Sancağa çıkmadan tahta geçen ilk padişah.
- Taht kavgalarını önlemek amacıyla **Ekber ve Erşed Sistemi**'ni getirmiştir. Böylece Osmanlı tahtına, hanedanın en yaşlı ve en olgun üyesi geçmeye başlamıştır.

II. OSMAN (GENÇ) DÖNEMİ

- *Osmanlı Devleti'nin ilk ıslahatçı padişahıdır.
 - *İlk kez saray dışından evlenerek saray kadınlarının devlet yönetimi üzerindeki etkinliğini azaltmıştır.
- NOT:** II.Osman'ın saray dışından evlilik yapması "**sarayın halka açılması**" olarak kabul edilmektedir.
- Şeyhülislamın fetva verme dışındaki işlere karışmasını engellemiştir. Böylece Şeyhülislamın müderris ve kadıları atama yetkisine son verilmiştir. Bu durum merkezi otoritenin sağlanmasına yöneliktir!!!
 - Disiplinsiz davranışlarından dolayı Yeniçeri Ocağını kaldırmak istemiştir. Bu sebeple **yeniçeriler tarafından öldürülmüştür. (Yedikule Zindanlarında)**

IV. MURAT DÖNEMİ

- İstanbul'da düzeni sağlamak amacıyla ıçki ve tütün yasağı, gece sokağa çıkma yasağı getirilmiş, kahvehanelerin kapatılması kararı alınmıştır.
- Devletin kötü gidişatına son verilmesi amacıyla devletin ileri gelenlerine rapor hazırlatmıştır. (**Koçi Bey Risalesi**)

TARHUNCU AHMET PAŞA

- *İlk kez mali yıl **bütçesini** önceden hazırlamıştır. (**Denk bütçe**)
- Çıkarları zedelenen bazı çevreler tarafından aleyhine yapılan çalışmalar sonucunda idam edilmiştir.

KÖPRÜLÜ MEHMET PAŞA

-*Sadrazamlığı koşullu olarak kabul eden ilk devlet adamıdır.

NOT: Köprülü Mehmet Paşa'nın sadrazamlığı bazı şartlar öne sürerek kabul etmesi, Osmanlı Devleti'nde merkezi otoritenin sarsıldığını göstermektedir.

ÜNİTE SONU NOTLAR

#Ekber ve Erşed Sistemini uygulayan hükümdar--I. Ahmet

#Ekber ve Erşed sistemi--Devlet yönetiminde saray kadınları ve ulemaların etkili olmasına zemin hazırlamıştır.

#İlk Osmanlı-Rus Antlaşması--Çehrin (Bahçesaray) Antlaşması (IV.Mehmet dönemi)

#En fazla taht değişikliğinin yaşandığı dönem--Duraklama Dönemi.

#I. Mustafa--Osmanlı tarihinde ilk defa kardeşinin ardından tahta çıkmıştır. Bazı kaynaklarda "Deli Mustafa" olarak anılırdı.

#IV. Mehmet--Kanuni Sultan Süleyman'dan sonra en uzun süre tahta kalan padişah.

18.YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ

GERİLEME DÖNEMİ

-Karlofça Antlaşması ile başlayıp Yaş Antlaşması'nın imzalanmasına kadar devam eden döneme **Gerileme Dönemi** adı verilir.

#Pрут Antlaşması-- Osmanlı ve Rusya arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma ile kaybedilen toprakların geri alınabileceği düşüncesi artmıştır.

#Pasarofça Antlaşması-- Osmanlı Devleti **Batı'nın üstünlüğünü ilk kez kabul etmiştir!!!**

#Belgrad Antlaşması-- 18.yüzyılda Osmanlı Devleti'nin imzaladığı **son kazançlı antlaşmadır.**

-Savaştaki arabuluculuk rolünden dolayı Fransa'ya verilen kapitülasyonlar sürekli hale getirilmiştir. (I. Mahmut)

-*Osmanlı Devleti'nin **kaybettiği toprakları geri aldığı son antlaşmadır.**

-Karadeniz'in Osmanlı Devleti'ne ait olduğu bu antlaşma ile son kez kabul edilmiştir.

#Küçük Kaynarca Antlaşması-- Karadeniz'de Türk egemenliği sona ermiştir.

-*Osmanlı Devleti **ilk kez savaş tazminatı ödemiştir.**

-Rusya'ya **ilk kez kapitülasyon verilmiştir.**

-*Rusya'ya ilk kez Osmanlı Devleti'nin işlerine karışma fırsatı verilmiştir.

#Ziştovi Antlaşması-- Osmanlı-Avusturya arasında imzalanmıştır. Avusturya savaşta aldığı yerleri geri vererek savaşı sonlandırmıştır. (**Osmanlı-Avusturya arasındaki son savaş**)

#Yaş Antlaşması-- Osmanlı Devleti bu antlaşma ile Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu kabul edilmiştir.

-Yaş Antlaşması ile Osmanlı Devleti Dağılma Dönemi'ne girmiştir.

NOT: Kırım: Türk ve müslüman bölge.

Kırım'ı kaybediş-- Küçük Kaynarca Antlaşması.

Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu kabul ediş-- Yaş Antlaşması.(ÇIKAR)

GERİLEME DÖNEMİ ISLAHATLARI

18. Yüzyıl İslahatlarının Genel Özellikleri

*İslahatlar daha çok askeridir.

*Kuvvet ve şiddet yoktur.

*İslahatlarda Batı örnek alınmıştır ve Osmanlı Devleti **Avrupa'nın üstünlüğünü ilk kez kabul etmiştir.**

*İslahatlar padışah ve devlet adamları tarafından yapılmış, islahatlarda halkın istekleri önemsenmemiş ve desteği alınmamış. Bu durum bazı islahatların kalıcı olmasını engellemiştir.

*18.yüzyıl islahatları, 17.yüzyıl islahatlarına göre daha sistemli ve daha geniş kapsamlıdır.

*Kişilere bağlı kalmıştır.

*Avrupalılaşma düşüncesi ulema sınıfı ve yeniçeriler tarafından tepkiyle karşılanmıştır.

*Hukuk alanında islahat yapılmamıştır.

*17.yy islahatlarında devlet otoritesini yeniden sağlamak hedef alınırken; 18.yy islahatlarında ise devletin geri kalmışlığına son verilerek devleti geliştirme amacı güdülmüştür.

LALE DEVRİ (1718-1730)

-Dönemin padişahı **III.Ahmet**, dönemin sadrazamı ise **Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır.**

-Dönemin en önemli özelliği: Avrupa'nın önemli şehirlerinde (Paris, Viyana, Londra) **geçici elçiliklerin açılmasıdır.** Bu olay diplomasi alanında yaşanan gelişmedir.

-Avrupa başkentlerinde elçilikler açılması Batı'nın takip edildiğinin kanıtıdır.

-***İlk geçici elçilik Paris'e** açılmıştır. **İlk geçici elçi ise 28 Mehmet Çelebi'dir.**

NOT: Elçiliklerin açılması Osmanlı Devleti'nin Avrupa'nın üstünlüğünü kabul ettiğinin de bir göstergesidir!!!

Lale Devri'ndeki Diğer İslahatlar

-**Said Efendi ve İbrahim Müteferrika** tarafından ilk **Özel matbaa** kurulmuştur. Matbaa Avrupa'dan alınan ilk teknik araçtır.

-Matbaada basılan ilk eser Vani Mehmet Efendi tarafından yazılan **Vankulu Lügat'dır.** (Türkçe-Arapça sözlük)

NOT: Lale Devri'nde askeri alanda hiçbir islahat yapılmamıştır!!! (ÇIKAR)

-*Yeniçerilerden seçilen bazı askerler ile Tulumbacılar denilen bir **İtfaiye Teşkilatı** kurulmuştur.

-*Sağlık alanında **ilk kez çiçek aşısı** uygulanmıştır.

NOT: Çiçek aşısı Batı'dan örnek alınan bir gelişme değildir! Uygurlardan itibaren Türklerde de uygulanan bu aşırı Batılılar Osmanlı Devleti'nden almışlardır. (ÇIKAR)

PATRONA HALİL İSYANI

-Bu isyan Lale Devrini sonlandıran isyandır. Devlet adamlarının ıslahatlardan rahatsız olması ve eski düzendeki söz haklarının sarsılacağı düşüncesi isyanın filizlenmesine sebep olmuştur.

-İsyanın ardından III.Ahmet tahtan indirilerek I.Mahmut tahta çıkmıştır.

I.MAHMUT DÖNEMİ

-*İlk kez Avrupa tarzı Askeri ıslahatların yapıldığı dönemdir.

-Aslen Fransız olan Comte de Bonneval (Humbaracı Ahmet Paşa) kurulan Humbaracı Ocağının başına getirilmiştir. (Humbaracı Ocağı Osmanlı Devleti'nde ıslah edilen ilk kurumdur.)

-*Bonneval, Osmanlı tarihinde Avrupa'dan getirilen ilk askeri uzmandır. (Humbaracı Ahmet Paşa)

-Kara subay yetiştirmek amacıyla Avrupa tarzında açılan ilk okul olan Hendesehane açılmıştır.

-Fransa'ya verilen kapitülasyonlar sürekli hale getirilmiştir.

-*İlk kağıt fabrikası açılmıştır. (Yalova)

-*Nur-u Osmaniye Camii inşasına başlanmıştır.

NOT: Nur-u Osmaniye Camii-- Barok tarzında yapılan ilk Osmanlı camisi.

III.MUSTAFA DÖNEMİ

-Bu dönemin ıslahatçı sadrazamı **Koca Ragıp Paşa'**dır.

-**Sûrat Topçuları Ocağı** kurulmuştur.

-*İlk kez iç borçlanmaya gidilmiş, **esham senetleri** düzenlenmiştir.

-Deniz kuvvetlerinin subay ihtiyacını karşılamak amacıyla Mühendishane-i Bahr-i Hümayun adıyla denizcilik okulu kurulmuştur.

I.ABDÜLHAMİT DÖNEMİ

-*İlk kez **Yeniçeri sayımı** yapılmıştır.

-*İlk kez **ulufe alım satımı yasaklanmıştır.**

-**Culüs bahşişi** kaldırılmıştır.

-**Esham senetleri** ile ilk borç alınmıştır.

-**İstihkam Okulu** açılmıştır. Bu okulda kale, yol, köprü ve siper yapımı eğitimi verilmektedir.

-Sadrazam Halil Hamit Paşa, çıkarları zedelenen bazı devlet adamları tarafından idam ettirilmiştir.

III.SELİM DÖNEMİ

-Dönem, **Nizam-ı Cedit Dönemi** adıyla da anılır.

-III.Selim planlı ve programlı olarak ıslahatlar yapmaya çalışmıştır. (**ÇIKMIŞ SORU**)

-Avrupa'nın önemli kentlerinde sürekli elçilikler açılmıştır.

- İlk daimi elçilik Londra'da açılmış, ilk daimi elçi olarak da Yusuf Agah Efendi atanmıştır. İlk geçici elçilik ise Viyana (İbrahim Paşa)'dır.
- Nizam-ı Cedit adlı ordu kurulmuştur. Bu ordunun masraflarını karşılamak amacıyla İrad-ı Cedit adında bir hazine oluşturulmuştur.
- Ordunun eğitimi için Levent, Üsküdar ve Selimiye kışlaları yapılmıştır.
- I.Mahmut zamanında kurulan Hendesehane Mühendishane-i Berr-i Hümayun adını almış ve genişletilmiştir.
- *İlk Devlet Matbaası kurulmuştur. (Matbaa-i Amire)
- Yerli malı kullanma zorunluluğu getirilmiştir.
- III. Selim Dönemi'ndeki ıslahatlara yenicheriler ve ulema sınıfı tepki göstermiştir. Bu nedenle Kabakçı Mustafa isyanı ile tahtan indirilmiş ve hapsedilmiştir. Yerine IV. Mustafa tahta çıkarılmıştır.
- NOT: III. Selim döneminde yapılan yeniliklerin önemli bir kısmı askeri alanda yapılmıştır.
- NOT: III. Selim döneminde ABD'nin ilk resmi ziyareti gerçekleşmiştir.

ÜNİTE SONU NOTLAR

- #Osmanlı Devleti'nde ilk kez Avrupa üstünlüğünün kabul edilmesi--Pasarofça Antlaşması
- #18. Yüzyılda Lale Devrinde geçici elçi olarak Fransa'ya gönderdiği ilk kişi--28 Mehmet Çelebi.
- #Avrupa mimari üslubu ile inşa edilen Lale Devri eseri--III. Ahmet Çeşmesi
- #Edirne Olayı; II. Mustafa'nın yönetim işlerini şeyhülislama bırakıp Edirne'de yaşamaya başlamasına karşı yenicherilerce çıkarılan isyandır. İsyân sonucu şeyhülislam öldürülmüş, II. Mustafa tahtan indirilmiş ve III. Ahmet tahta çıkarılmıştır.
- #Lale Devri'nin önemli sanatçıları--Levni, Nedim
- #İngiltere ve Rusya'nın tarihte ilk kez ittifak kurduğu ve birlikte aynı safta savaştığı gelişme "Napolyon'un Mısır'ı işgali"... Akdeniz'deki çıkarları bu iki devleti bir araya getirmiştir. Napolyon'u Akka önlerinde durduran kişi--Cezzar Ahmet Paşa.
- #Lale devrini sona erdiren olay--Patrona Halil İsyanı

AVRUPA TARİHİ

ORTA ÇAĞ AVRUPA TARİHİ

- Başlangıcı "kavimler göçü" kabul edilmektedir.
- Kavimler Göçünün ardından Roma İmparatorluğu'nun önce Doğu ve Batı Roma olarak ikiye ayrılması, ardından Batı Roma'nın yıkılması Avrupa'da otorite boşluğu yaratmış, temeli toprak ağalığına ve eşitsizliğine dayalı feodal bir yapı oluşturmuştur.

NOT: *Aforoz: Kilisenin kişileri dinden atma yetkisi.

*Enterdi: Kilisenin bir ülkede dini faaliyetleri durdurması.

*Endülüjans: Kilisenin para karşılığında cennetten tapu vermesi.

MAGNA CARTA (LIBERTEUM)

- 1215 yılında imzalanmış bir İngiliz belgesi.

-Bu belge ile **Kral ilk kez yetkilerini kısıtlamıştır**. Bu nedenle **Magna Carta Sözleşmesi** Avrupa'da demokrasiye geçişteki ilk ciddi adım olarak kabul edilir.

HAÇLI SEFERLERİ (1096-1272)

- Avrupalıların din adamlarının önderliğinde birleşerek Hristiyanlarca kutsal sayılan **Kudüs, Antakya, İskenderiye** gibi yerleri almak amacıyla düzenledikleri sefer.
- Bu seferlere katılanlar elbiselerinin üzerlerine ve silahlarına "haç işareti" koydukları için kendilerine **haçlı** denilmiştir.
- Haçlı seferlerinin asıl amacı**: Avrupalıların Doğu'nun zenginliklerinden yararlanmak istemeleridir. (**Yani ekonomiktir!**)

NOT: *I.Haçlı seferleri kısmen başarılı olan tek Haçlı Seferi'dir.

***II.Haçlı seferine ilk kez krallar katılmıştır**

***Selaattin Eyyubi'nin Kudüs'ü Haçlılardan geri alması nedeniyle başlayan III.Haçlı seferinde** Haçlılar yine başarısız olmuştur.

***IV. Haçlı seferi** amacından sapmış, Katolik Haçlılar Ortodoks Bizans ülkesini işgal etmiş ve yağmalamışlardır.

***Son 4 Haçlı seferi ise** deniz yoluyla yapılmıştır. Ancak başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Haçlı Seferinin Sonuçları

- Kiliseye ve din adamlarına olan güven sarsıldı.
 - Skolastik düşünce zayıfladı.
 - Doğu Akdeniz limanları önem kazandı.
 - Seferler sırasında birçok soylunun ölmesi feodal yapının zayıflamasına ve mutlak krallıkların güçlenmesine ortam hazırlamıştır.
 - Türklerin batıya ilerleyişi durdu.
 - Kağıt, matbaa, pusula ve barut Avrupa'ya taşındı.
- NOT: Haçlı Seferleri ile Akdeniz limanlarının canlanması** **Marsilya, Venedik, Ceneviz** gibi ülkelerin zenginleşmesine ortam hazırlamıştır.

NOT: Dominikan Tarikatı: Aziz Dominik tarafından kurulan 1216'da Papa III.Honorius tarafından onaylanan tarikattır. Bu tarikat İsa'nın mesajını yaymak ve cehaletle savaşmak amacıyla kurulmuştur.

YENİ ÇAĞ AVRUPA TARİHİ

-**"İstanbul'un Fethi"** ile başlar ve **"Fransız İhtilali'ne"** kadar devam eden dönemdir.

COĞRAFİ KEŞİFLER

-15. ve 16. yy.'da Avrupalılar tarafından yeni ticaret yollarının, yeni okyanusların ve kıtaların bulunmasıyla gerçekleşmiş keşifler.

Keşiflerin Sonuçları

- Bilinmeyen yerler ve kıtalar keşfedilmiş.
- Kölecilik anlayışı yeniden canlanmış.

- Bu bölgelerden Avrupa'ya bol miktarda altın ve gümüş getirilmiş, böylece ticaretle uğraşan burjuva sınıfı güçlenmiştir.
- Ticaret yollarının güzergahı değişmiştir.
- Amerika'ya göç başlamış, yerli nüfus hızla azalmıştır.
- Dünyanın yuvarlak olduğunun anlaşılmasıyla kiliseye olan güven ve inanç sarsılmıştır.
- Yeni keşfedilen yerlerde Hristiyanlık yayılmıştır.

NOT: Merkantilizm: Coğrafi Keşifler sonucunda 17.yüzyıl Avrupası'nda gelişen ekonomik anlayıştır. Merkantilizme göre bir ülke ne kadar para ve madene sahipse o kadar güçlü sayılmıştır. Bu anlayış da sömürgeciliği ortaya çıkarmıştır.

RÖNESANS (YENİDEN DOĞUŞ)

-15. ve 16. Yüzyıllarda önce **İtalya**'da başlayan, daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılan edebiyat, sanat, düşünce ve bilim alanlarındaki yenilik, gelişme ve anlayışlara **Rönesans** denir.

Rönesans'ın Nedenleri

- Matbaanın kullanılmasıyla kitapların geniş kitlelere ulaşması ve düşünce hayatının gelişmesi.
- Coğrafi keşiflerle insanların düşünce ufuklarının genişlemesi.
- Avrupa'nın zenginleşmesi ile sanata ve bilime değer verenlerin sanatçı ve bilim adamlarını koruması.
- Skolastik düşüncenin değerini kaybetmesi.
- İstanbul'un fethi sonucunda bilim adamlarının İtalya'ya gitmesi.

Sonuçları

- Avrupa'da bilim ve sanat alanında yeni bir anlayış egemen oldu.
- Skolastik düşünce yıkıldı gözleme ve deneye dayalı bilgiler yerleşti.
- Pozitif ve özgür düşünce bilim alanında yeni buluşların ortaya çıkmasına yol açmıştır.
- Reformun yaşanmasında da etkili olmuştur.

NOT: Rönesans ile birlikte **hümanizm** ortaya çıkmıştır. İnsanı arayan, insana özgü olan bu anlayışın temelinde "**insanlık sevgisi**" ve hür düşünce yatmaktadır.

REFORM

-16. Yüzyılda Katolik mezhebindeki bozulmalar karşısında ilk olarak **Almanya**'da başlayan dinde yeni düzenlemeler yapılmasına **Reform** denir. Öncüsü **Martin Luther**'dir.

NOT: Reform hareketleri ilk önce **Almanya**'da başlamıştır. Bu durumun nedenleri şunlardır;

*İncil'in ilk **kez** Almanya'da Luther tarafından tercüme edilmesi.

*Almanya'nın Hristiyanlığı geç kabul eden bir ülke olması.

*Alman halkının daha fakir bir yapıda olması.

Reform'un Nedenleri

- Hristiyanlığın temel kaynaklarına inilerek temel prensiplerinin ortaya konması.
- Katolik Kilisesindeki bozulmaları gidermek için yenilik yapma düşüncesinin yayılması.
- İncil'in her dile çevrilerek okunması sonucunda kiliseye karşı şüphe ve eleştirilen artması.
- Rönesans'ın da etkisiyle skolastik düşüncenin yıkılarak pozitif düşüncenin hakim olması.

Sonuçları

- Avrupa'da din ve mezhep savaşları başlamıştır.
- Katolik kilisesi yeniden düzenlenmiştir.
- Avrupa'nın mezhep birliği bozulmuş ve yeni mezhepler ortaya çıkmıştır.
- Kilisenin ve din adamlarının toplum üzerindeki baskıları ortadan kalkmıştır.
- Krallar ve burjuva sınıfının kilisenin mallarına el koymaları sonucunda güçleri artmıştır.

NOT: Osmanlı Devleti'ndeki Hristiyanlar, Reform hareketlerinden etkilenmemişlerdir!!! Bu durumun en önemli nedenleri, Hristiyanların dinsel özgürlüğe sahip olmaları ve Osmanlı Devleti'nde kilisenin Hristiyanları sömürmesinin engellenmesidir.

ABD'İN KURULMASI

- Amerika kıtası 1492'de keşfedildikten sonra **İspanyollar, Fransızlar ve İngilizler** bölgede sömürgeler kurmuşlardır.
- İngilizler kurdukları kolonileri büyütmüşler ve buralara Avrupa'dan göçmenler getirmişlerdi. Bu göçmenler bölgeyi yeni bir vatan olarak görüyorlardı.

-**İngiltere** 1763'te **Fransa** ile yaptığı "**Yedi Yıl Savaşları**" nedeniyle bozulan ekonomisini düzeltmek için kolonilere gönderdiği mallara yeni vergiler koymuş, bunun üzerine çıkan ayaklanma neticesinde **Philedelphia'da** toplanan koloni temsilcileri istekleri kabul edemeyince İngiltere'ye savaş ilan etmişlerdir. Ayrıca bu toplantıda **İnsan Hakları Bildirgesi** de kabul edilmiştir.

-Savaş sonucunda kolonilerle antlaşma imzalayan İngiltere, ABD'nin bağımsızlığını tanımıştır.

-Cumhuriyet yönetimini benimseyen ABD'ye Avrupa'dan göçler olmuş ve Avrupa'da işsizlik azalmıştır.

YENİ ÇAĞ'DA BİLİMSEL GELİŞMELER

***Francis Bacon:** Bacon, deney temeline dayanan İngiliz felsefesinin ilk tohumlarını atmıştır.

***Kopernik:** Dünya'nın ve diğer gezegenlerin güneş etrafında döndüklerini açıklamıştır.

-Güneş merkezli evren modelini formülleştiren astronomdur.

***Galileo Galilei:** Dönemin en güçlü teleskoplarını geliştirerek uzay hakkında önemli gözlemler yapmıştır.

-1632'de yazdığı bir kitaptan ötürü "**ömür boyu ev hapsine**" mahkum edilmiştir.

***Isaac Newton:** Diferansiyel ve integral hesabını bulan Newton, **ilk yansımali teleskopu** da geliştiren bilim adamıdır.

***Rene Descartes:** Descartes "**Düşünüyorum, öyleyse varım.**" sözünden tanınmaktadır.

-Descartes doğa bilimlerini geliştirmek için aklın kullanılması gerektiğini vurgulayan **ilk düşünce insanıdır.**

YAKIN ÇAĞ AVRUPA TARİHİ

-"**Fransız İhtilali**" ile başlayan "**Sanayi Devrimi**" ile şekillenen dönemdir.

FRANSIZ İHTİLALİ (1789)

Nedenleri

- Fransa'daki mutlak monarşinin devrilip, yerine Cumhuriyetin kurulması ve Roma Katolik Kilisesinin ciddi reformlara gitmeye zorlanması. (**sosyal bir akımı başlatan en büyük etki**)
- Halkın soylular, rahipler ve hiçbir siyasal hakkı olmamasına rağmen vergi veren burjuvalardan oluşan sınıflara ayrılmış olması.
- Mali durumun düzeltilmesi için halktan alınan vergilerin arttırılması.
- Amerika'da kurulan cumhuriyet rejiminin etkileri.
- Soyluların lüks ve sorumsuz yaşamlarına tepkilerin artması.
- Aydınlanma çağının başlaması.

Sonuçları

- Fransa'da mutlakiyet düzeni yıkılmış, eşitlik ilkesi kabul edilmiştir.
- Millet egemenliği fikri yaygınlaşmıştır.
- Milliyetçilik akımı tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır.
- İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi ilan edilmiştir.
- Demokrasi fikri gelişmiştir.
- Yeni çağ kapanmış, Yakın Çağ başlamıştır.

NOT: Osmanlı Devleti; Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik akımından zarar görmeye başlamış ve bu akım Osmanlı Devleti'nin parçalanmasına yol açmıştır.

***Milliyetçilik Akımı;** Aynı kültür ve geleneği paylaşan bir milletteki insanların "**devlete bağımlı olmak yerine millete bağımlı olmak**" istemesi.

***Viyana Kongresi**

- Fransız İhtilali'nden sonra İhtilal Savaşları ya da Napolyon Savaşları ile Avrupa'nın siyasi dengesinin bozulması karşısında **İngiltere, Rusya, Avusturya, Prusya ve Fransa'nın** katılımı ile "**Viyana Kongresi**" toplanmıştır.
- Kongrede Avrupa'nın geleceğini belirlemek, monarşik yapıyı güçlendirmek ve ulusçu hareketleri önlemek yönünde kararlar alınmıştır. Bu kararların uygulamaya konulduğu döneme "**Restorasyon Dönemi**" denir.
- Bu devletler ayrıca **Metternich (Meternik) Sistemi** denilen bir politika oluşturmuşlardır.

- Meternik Sistemi'ne göre; Avrupa'nın neresinde bir ayaklanma çıkarsa çıksın "**devletler hep beraber**" hareket edeceklerdi. Ancak bu devletler aldıkları kararları Osmanlı Devleti üzerinde uygulamamış ve Yunan isyanına destek vermişlerdir.

NOT: Şark Meselesi; Bu terim ilk kez **1815'te Viyana Kongresi'nde** kullanılmıştır. Başlangıçta Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün korunması olarak uygulanan bu anlayış , 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren "**Osmanlı topraklarının paylaşılması anlayışına**" dönüşmüştür.

1830 VE 1848 İHTİLALLERİ

***1830 İhtilalleri**; Fransa Kral'ının basın ve düşünce özgürlüğüne kısıtlama getirerek anayasal hakları engellemesi sonucunda yaşanmıştır.

***1848 İhtilalleri**; **Fransa'da** başlayan ihtilallerin en önemli nedenleri milliyetçilik akımının etkisiyle siyasi haklardan yoksun olan halkın bu haklara sahip olma düşüncesi.

-İhtilal sonucunda **Fransa'da cumhuriyet ilan edilmiştir**.

SANAYİ İNKILABI

-Kol gücünün yerine makine gücünün kullanılmasıdır.

-18.yüzyılda **İngiltere'de** başlamıştır.

-Makineleşme ilk **defa dokuma** alanında kullanılmıştır.

-Fabrikalaşmanın giderek artması Avrupa'nın çehresini değiştirmiş, büyük sermayeli şirketler kurulmuştur.

-Sanayi İnkılabı Avrupa'da rekabeti artırmış, pazarın önemini göstermiştir.

-Köyden kente göç artmış, işçi sınıfı ortaya çıkmıştır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

Islah-ı Sanayi Komisyonu: Osmanlı'nın tarım, sanayi ve ticaretin gelişmesi için kurduğu komisyon. (**Sanayi inkılabının etkilerinden korunmak için**)

Materyalizm: Evrendeki her şeyin maddeye dayandığını savunan görüş.

Mesen, Coğrafi Keşiflerin sonunda Avrupa'nın zenginleşmesi ile sanata ve bilime değer veren sınıf.

Liberalizm: Siyasal, sosyal ve ekonomik alanlarda serbestliği savunan anlayış.

19. Yüzyılda siyasi birliğini tamamlayan iki devlet vardır. İtalya ve Almanya... Bu iki devletin sömürge yarışına katılması Avrupa'da çatışmaları beraberinde getirmiştir.

Avrupa'da bloklaşmanın oluşması bir süre sonra **1.Dünya savaşı'na** neden olmuştur.

Süveyş Kanalı Projesi ve Don Volga Projesini—Sokullu Mehmet Paşa hazırlamış ancak uygulayamamıştır!!!

Versay Antlaşması ile İngiltere; ABD'nin bağımsızlığını tanımıştır.

19. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ

DAĞILMA DÖNEMİ

Dağılma Dönemi Padişahları

***IV. Mustafa:** Islahat için kurulan "**Nizam-ı Cedit**" ordusunu ortadan kaldırmıştır.

***II. Mahmut:** *Yetkileri kısıtlanan ilk padişah.

*Devlet dairelerine resmini astıran ve yurt içinde gezilere giden ilk padişah.

***II. Mahmut** döneminden itibaren "**müsadere usulüne**" son verilmiştir.

(ÇIKMIŞ SORU)

***Abdülmecit:** *Sarayda Batılı tarzda müzik eğitimi alan ilk padişah.

*İzmir-Turgutlu arasında ilk demiryolu işletmesini açtı.

*Osmanlı imparatorluğunun son 4 padişahının babasıdır.

***Abdülaziz:** İlk kez heykelini yaptıran padişah.

***II. Abdülhamit:** *Osmanlı tarihinde Orta Afrika'da İslamı yayan padişah.

*Camiden çok okul yaptırdığı için "Maarif perver" olarak bilinir.

MİLLİYETÇİLİK İSYANLARI

1) Sırp İsyanı

-Bükreş Antlaşması ile ilk imtiyaz kazananlar--- **SIRPLAR**

-Rusya ile imzalanan Edirne Antlaşması ile Sırlara "**özerklik**" verilmiştir.

-Sırlar Berlin Antlaşması ile "**bağımsızlık**" kazanmıştır.

2) Yunan İsyanı

-Osmanlı Devleti, Yunanistan'ın bağımsızlık kazanmasını istemiyor. **İngiltere, Fransa ve Rusya** istiyor!!!

-Osmanlı ile Rusya arasında Edirne Antlaşması imzalanıyor.

-Yunanistan bağımsızlığını kazanıyor ve Eflak, Boğdan'a özerklik veriliyor.

NOT: Milliyetçilik hareketleri sonunda isyan eden ilk topluluk **Sırlar**; bağımsızlığını kazanan ilk topluluk ise **Rumlar (Yunanistan)** olmuştur!!!

MISIR MESELESİ

-**Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa** tarafından çıkarılmıştır.

-Osmanlı Devleti'nin iç sorunu olarak başlamış fakat Avrupa Devletlerinin de katılımıyla uluslararası bir sorun haline gelmiştir.

Kütahya Antlaşması

-İngiltere ve Fransa'nın baskıları sonucunda imzalanmıştır.

Hünkar İskelesi Antlaşması

-II. Mahmut, Mısır Valisinin yeni bir isyan çıkarmasından çekindiği için ve İngiltere ile Fransa'nın iki yüzlü politikalarının da etkisiyle **Rusya ile imzalanmıştır**. Bu antlaşmaya göre;

***Osmanlı Devleti** bir saldırıya uğrarsa, Rusya yardım edecektir.

*Eğer Rusya bir saldırıya uğrarsa, Osmanlı Rusya'nın lehine boğazları kapatacaktır.

*Antlaşma 8 yıl sürecektir.

-Fransa ile İngiltere, Rusya'ya verilen bu ayrıcalıktan rahatsız olmuş ve "**Boğazlar Sorunu**" ortaya çıkmıştır.

Balta Limanı Ticaret Antlaşması

-Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında imzalanmıştır. Osmanlı, İngiltere'nin desteğini almayı hedeflemiştir. Antlaşmada;

*İç ticarete Osmanlı vatandaşlarının yanı sıra İngilizlerin de katılması,

*İngilizlerin iç gümrük vergisinden muaf tutulması,

*%3 olan gümrük vergisinin ihracatta %12, ithalatta %5 olması,

kararları alınmıştır...

-Bu antlaşma ile İngiltere'ye verilen haklar daha sonra diğer Avrupa devletlerine de verilmiş, böylece Osmanlı Devleti Avrupa'nın açık pazarı haline gelmiş ve yar sömürge durumuna düşmüştür. (**ÇIKMIŞ SORU**)

LONDRA KONFERANSI

-Mısır meselesini, uluslararası alanda çözmek için **İngiltere** Londra Konferansının toplanmasını sağlamıştır.

-**İngiltere, Rusya, Osmanlı, Avusturya ve Prusya (Polonya)**'nin katılımı ile toplanan konferansta;

*Mısır, Osmanlı toprağı sayılacak fakat yönetim babadan oğula geçecek şekilde Mehmet Ali Paşa'ya bırakılacak.

*Mısır, Osmanlıya vergi ödeyecek.

BOĞAZLAR SORUNU

LONDRA BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ

-Hünkâr İskelesi Antlaşmasından rahatsız olan **İngiltere ve Fransa**, Avrupa Devletleriyle bir araya gelerek bu sözleşmeyi imzalamıştır. Bu sözleşmeye göre;

*Barış zamanı dahi olsa boğazlardan hiçbir savaş gemisi geçemeyecek.

*Boğazlar, tüm devletlerin ticaret gemilerine açık olacak.

*Boğazlar, Osmanlı Devleti egemenliğinde kalacak.

-Londra Boğazlar Sözleşmesi ile; Boğazlar sorunu uluslararası bir statü kazanmış ve artık Osmanlı Devleti egemenliğindeki boğazlarla ilgili kararları tek başına alamayacaktır.

KIRIM SAVAŞI

-**Osmanlı ile Rusya** arasında yaşanmıştır.

NOT: Osmanlı devleti ilk dış borcu Kırım savaşında İngiltere'den almıştır!!!

*Paris Antlaşması

- Osmanlı Devleti bir Avrupa devleti sayılacak.
 - Avrupalı devletlerin hukukundan yararlanacak.
 - Toprak bütünlüğü Avrupalı devletlerin garantisi altına alınacaktır.
- NOT:** Osmanlı Devleti Kırım savaşını yendiği halde yeni duruma düşürülmüş ve Karadeniz'deki haklarını kaybetmiştir. Yani **Karadeniz tarafsız olmuştur !!! (ÇIKAR)**
- Osmanlı ve Rusya**, Karadeniz'de savaş gemisi bulundurmayacak.
 - Osmanlı topraklarının bütünlüğü, Avrupa devletlerinin garantisi altına alınacaktır. Buda **Osmanlının topraklarını koruyacak güçte olmadığına göstergesidir!!!**

OSMANLI-RUS SAVAŞI (93 HARBİ)

- Rusya, Osmanlı'yı çok feci şekilde yenmiştir.
 - Ayastefanos Antlaşması** imzalanmıştır.
- Bu antlaşmaya göre;
- *Osman Devleti **Karadağ, Sırbistan ve Romanya'nın** bağımsızlığını tanıyacak.
 - *Osmanlı askeri Bulgaristan'dan çekilecek.
 - *Ermenilerin olduğu yerlerde Osmanlı Devleti ıslahat yapacak.
 - *Osmanlı Rusya'ya karşı savaş tazminatı ödeyecek maddi gücü olmadığı için Kars, Ardahan, Batum ve Beyazıt'ı Rusya'ya verecek.
 - *Osmanlı sınırlarındaki Rus uyruklular önceki gibi ticaret yapabilecek.

-Hükümleri, Avrupalı devletlerin çıkarlarına ters düştüğünden İngiltere'nin müdahalesi ile iptal edilerek **Berlin Antlaşması** imzalanmıştır.

Berlin Antlaşması

- Bu antlaşmaya göre;
 - *Kars-Ardahan-Batum— **Rusya'ya**
Doğu Beyazıt— **Osmanlı'ya** verilecek!!!
 - ***İngiltere ve Fransa** Osmanlının toprak bütünlüğünü koruma politikasını terk etmiştir.
- Berlin antlaşması ile Ermenilerle ilgili bir madde **ilk kez resmi bir antlaşmada** yer almıştır. Buda bir "**ermenî sorununun**" çıkmasına neden olmuştur.

NOT: Bulgaristan'ın parçalanmasıyla Rusya'nın Balkanlara egemen olma (Panslavizm) ve sıcak denizlere inme amacı engellenmek istenmiştir.

NOT: Osmanlı Devleti Berlin Antlaşması ile "**Osmanlılık**" fikir akımını uygulayarak, kanun önünde tüm Osmanlı vatandaşlarının eşitliğini sağlamaya çalışmıştır. (**Ermeni istekleri olsun diye yapılmış fakat başarılı olunamamıştır**)

NOT: Osmanlı ile Rusya arasında imzalanan **Ayastefanos Antlaşmasından** sonra Osmanlı ile İngiltere arasında gizli bir antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşma; Osmanlı, Rus tehdidiyle karşı karşıya gelince İngiltere Osmanlı'ya yardım edecektir. Bu yardım karşılığında "Kıbrıs'ı" istemiştir. Geçici olarak Kıbrıs İngiltere'ye verilmiştir. (**ÇIKMIŞ SORU**)

DAĞILMA DÖNEMİ ISLAHATLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

- İlk kez "yönetim ve hukuk" alanında ıslahatlar yapılmıştır.
- İlk kez halk yönetime karışmıştır.
- İlk kez kanunun üstünlüğü kabul edilmiştir.
- İlk kez padişahın yetkileri kısıtlanmıştır.
- İlk kez parlamento dönemi başlamıştır.

II. MAHMUT DÖNEMİ

SENED-İ İTTİFAK

- II. Mahmut ile devlet otoritesine uymayan **Ayanlar** ile imzalanmıştır.
- Sened-i ittifakta padişahın yetkisi ilk kez kısıtlanmış ve demokratikleşmenin ilk adımı atılmıştır.

ASKERİ ALANDA YAPILAN ISLAHATLAR

- Sekban-ı cedit** ocağı kurulmuştur. Daha sonra kapatılmış yerine Eşkinici Ocağı açılmıştır.
- 1826'da **Yeniçeri Ocağı** kaldırılmıştır. (**Vakayi Hayriye**)
- ***Vaka-i Hayriye**: 1826 tarihinde, İstanbul'da Osmanlı padişahı **II. Mahmut** tarafından Yeniçeri Ocağı'nın topa tutularak yok edilmesi ve sağ kalanların ise idam edilmesi ile sonuçlanan olay.

-**Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla**:

- *Hazine rahatlamış.
- *Merkezi otorite artmış.
- *Islahatların önü açılmış.
- *Bektaşî hareketi güç kaybetmiştir.
- Yeniçeri Ocağı'nın yerine "Asakir-i Mansure-i Muhammediye" adlı bir ordu kurulmuştur.
- 1831'de ilk nüfus sayımı** yapılmıştır. Askeri amaçlı olduğundan **sadece erkekler** sayılmıştır!!!

YÖNETİM ve HUKUK ALANINDA YAPILAN ISLAHATLAR

- Memurlar kul olmaktan çıkmış, maaşa bağlanmıştır.
- Padişahların resmi, devlet dairelerinde olmak zorundadır.
- Tımar sistemi kaldırılmıştır.
- Müsadere sistemi büyük ölçüde kaldırılarak özel mülkiyet güvence altına alınmıştır.
- Polis teşkilatı kurulmuştur.
- Pasaport zorunluluğu getirilmiştir.

II. Mahmut Döneminde Merkez Teşkilatında Yapılan Düzenlemeler

- Divanühümayun—Nazırlık, bakanlık
- Sadrazamlık—Başvekalet
- Sadaret Kethüdalığı—Dahiliye Nezareti

- Darphane Hazinesi—Maliye Nezareti
- Vakıflar—Evkafihümayun Nezareti
- Şeyhülislamlik—Babımeşihat Dairesi

NOT: Mustafa Reşid Paşa "büyükelçi" rütbesi ile **Paris'e** gönderilmiştir.

EĞİTİM ALANINDAKİ ISLAHATLAR

- İlköğretim zorunlu hale gelmiştir.
- Avrupa'ya ilk kez **öğrenci** gönderilmiştir.
- İlk resmi gazete** "Takvim-i Vakayi" çıkarılmıştır.

NOT: Takvim-i Vakayi: İlk Türkçe gazetedir. "Olayların takvimi" anlamına gelir...

TANZİMAT DÖNEMİ

ABDÜLMECİT DÖNEMİ

-Padişahlar; *Abdülmecit

*Abdülaziz

-Devlet Politikası: Osmanlılık

-Osmanlı Devleti dağılmasın diye yapılan köklü değişiklikler—**Tanzimat Fermanı**.

NOT: **Tanzimat Fermanı**; Anayasalcılığa (hukukun üstünlüğüne dayanan devlet anlayışı) geçişin ilk aşamasıdır. Hariciye Nazırı (dış işleri) **Mustafa Reşid Paşa tarafından** hazırlanmış ve Abdülmecit tarafından ilan edilmiştir.

Tanzimat Fermanı'nın İçeriği

- Müslüman-Hristiyan tüm halkın can ve mal güvenliği sağlanacak.
- Vergiler herkesin gelirine göre alınacak.
- Askerlik vatan görevi haline gelecek ve gayrimüslimlerde askerlik yapacak.
- İşkence ve angarya yasaklanacak.
- ***Angarya**: Zorla, baskı ile yaptırılan iş.
- Rüşvet ve iltimas önlenecek.
- ***İltimas**: Adam kayırma.
- Müsadere sistemi kaldırılacak.

Tanzimat Fermanı'nın İlan Edilme Nedenleri

- Osmanlı'nın parçalanmasını engellemek.
- Mısır meselesinde Avrupa'nın desteğini almak.
- Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmasını önlemek.
- Azınlıkların Osmanlı'ya bağlılığını artırmak.

NOT: Tanzimat Fermanı ile padişah ilk kez "kendi yetkilerini" kanun üstünlüğünde sınırlamıştır!!!

NOT: **Tanzimat Fermanı**; Kanun üstünlüğüne dayanan, toplumsal eşitliği amaçlayan ve Avrupa'nın etkisi olan bir belgedir.

ISLAHAT FERMANI

-Abdülmecit tarafından ilan edilmiştir.

Islahat Fermanı'nın İçeriği

- Hiç kimseye din ve mezhep değiştirme konusunda baskı yapılmayacak.
- Gayrimüslimler devlet memuru olabilecek.
- Hapishanelerde işkence ve eziyete benzer hiçbir muamele yapılmayacak.
- Gayrimüslimleri küçük düşürücü deyimler kullanılmayacak.
- şahitler mahkemede kendi dillerinde yemin edebilecek.

Islahat Fermanı'nın İlan Edilme Nedenleri

- Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını engellemek.
- Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahalesini engellemek.
- Azınlıkların Osmanlı Devleti'nden kopmasına engel olmak.

Islahat Fermanı zellikleri

-Azınlıklara çok geniş haklar verilmiş fakat Osmanlı Devleti amaçladığı, kaynaşmış bir toplum hedefine ulaşamamıştır.

-*Islahat Fermanı, hem Müslümanları hem de gayrimüslimleri memnun etmemiştir!!!

NOT: Halkın yerel yönetime katılması-- Tanzimat Dönemi'nde **Islahat Fermanı** ile gerçekleşmiştir!!!

Abdülmecit Döneminde Yaşanan Diğer Gelişmeler

- Tercüman-ı Ahval (ilk özel gazete) ıkarılmıştır.
- Mecidiye (madeni para) ve Kaime-i Mutebere (kağıt para) piyasaya sürülmüştür.
- İlk dış borç İngiltere'den alınmıştır. (Kırım savaşında)
- Bank-ı Dersaadet kurulmuştur. (ilk Osmanlı bankası)

ABDÜLAZİZ DÖNEMİ

- İlk posta pulu basılmıştır.
- Yurt dışına seyahat düzenleyen ilk padişah—Abdülaziz
- İstanbul'da **Darşsafaka** açılmıştır. (ksz ve yetim Müslüman çocuklarını okutmak için)
- İlk Osmanlı medeni kanunu "**Mecelle**" hazırlanmaya başlanmıştır. (**Ahmet Cevdet Paşa** başkanlığında bir heyet tarafından kurulmuştur)

MEşRUTİYET DÖNEMİ

II. ABDÜLHAMİT DÖNEMİ

I. MEşRUTİYET

-Padişah **II. Abdülhamit**.

-İlk anayasa **Kanuni Esasi** ilan edilmiştir. (Jön Türkler [Genç Osmanlılar], Osmanlı'yı dağılmaktan kurtarmak için anayasa ilan edilmesini istemişler. II. Abdülhamit Jön Türkler sayesinde anayasa ilan etmiştir)

-**Kanuni Esasi ile;** *Anayasal yönetime geçilmiş,

*Parlamentolu siyasi hayat başlamış,

*Halk kısıtlıda olsa yönetime karışmış. Böylece Osmanlı'daki yönetim şekli

Meşruti Monarşi olmuştur.

*Padişaha karşı sorumlu hükümet kurulmuştur.

I. Meşrutiyet'in İlan Edilme Nedenleri

-Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemek.

-Milliyetçilik akımını engelleyerek azınlık isyanlarını önlemek.

-Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasını önlemek.

***İstanbul (Tersane) Konferansı:** I. Meşrutiyet'in olmasını hızlandırmıştır. Konferansın toplandığı gün **meşrutiyet** ilan edilmiştir.

KANUNİ ESASİ

-Osmanlı Devleti'nin ilk **ve son anayasası**.

-Devletin başkenti **İstanbul**.

-İlanında **Osmanlılık** ve **Batıcılık** fikir akımları etkili olmuştur.

-Öğrenim serbest.

-Herkes kanun önünde **eşit haklara** sahip.

-Meclis, **Ayan** ve **Mebusan** meclisinden oluşur.

-Ayan meclis üyelerini; Padişah seçer ve ömür boyu görev yapar.

Mebusan meclis üyelerini ise; Osmanlı erkekleri 4 yılda 1 seçer.

-Padişah, **meclisi açma-kapama** yetkisine sahip.

İSTİBDAT DÖNEMİ

-II. Abdülhamit'in meşruti yönetimi kaldırmasından sonraki 30 yıllık dönem.

İstibdat Dönemi Özellikleri

-Cemiyet kurulması ve gazete basılması yasaktır!!!

-İç idare ve dış işlerde **Panislamist (İslamcılık)** politika benimsenmiştir.

-**Düyun-u Umumiye (Genel Borçlar)** kurulmuştur.

NOT: Düyun-u Umumiye'nin kurulmasıyla, Osmanlı ekonomik bağımsızlığını yitirmiştir.

-İlk kez özürlüler için eğitim kurumları açılmıştır.

-İlk **tramvay hatları** kurulmuştur.

-**Muharrem Kararnamesi** yayınlanmıştır. (**Devletin iflası beyanıdır**)

-**Ziraat Bankası** açılmıştır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

Meclis-i Ali-i Tanzimat—İslahat işlerini düzenleme, kontrol etme ve kanun yapma amacıyla Abdülmecit tarafından açılmıştır.

Mısır meselesinin ilk kez uluslararası bir ortamda görüşüldüğü konferans— Londra Konferansı

Ercümen-i Daniş—Abdülmecit döneminde eğitim ve öğretimle geliştirilmesi, bilim politikasının belirlenmesi amacıyla kurulmuştur. **(ÇIKMIŞ SORU)**

Yeniçeri Ocağının kaldırılması— II. Mahmut

Senedi İttifak— Padişah yetkisini kısıtlayan ilk belge.

Osmanlıda ilk ayaklanan— SIRPLAR

İlk bağımsızlık kazanan— YUNANLAR

Hünkâr İskelesi Antlaşması—Osmanlının boğazlar üzerinde egemenliğini kullandığı son antlaşma.

Paris Antlaşması ile; Osmanlı Devleti, Avrupa Devleti sayılmıştır.

İlk resmi gazete— Takvim-i Vakayi

İlk özel gazete— Tercüman-ı Ahval

II.Meşrutiyet'in ilan edilmesindeki dış etkenlerden biri olan Reval Görüşmeleri---

İngiltere ve Rusya arasında olmuştur. Yani bu iki devlet Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını onaylamıştır!!!

Süveyş Kanalı açılması,

İlk Türk fuarı,

İlk resim sergisi, Abdülaziz Dönemi!!!

Osmanlı donanmasının dünyanın 3.büyük filosu haline gelmesi—Abdülaziz Dönemi (ÇIKMIŞ SORU)

II.Abdülhamit Dönemi—Anayasal düzene geçmedeki amaç, Azınlıkları yönetime katarak ülkenin parçalanmasını önlemek.

20. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ (1908-1918)

İlan Edilme Nedenleri

İç Nedenleri

-İttihat ve Terakkicilerin Rumeli'de ayaklanma hazırlığı yapması.

-Ordu ve halk arasındaki isyan belirtileri.

-Ülkede yaşanan ekonomik sıkıntıların halk arasında hoşnutsuzluğa neden olması.

-Osmanlı hanedanından başka birinin tahta geçeceği söylentileri.

Dış Nedenler

-En önemli dış neden **Reval Konferansı. (İngiltere ve Rusya)**

-Reval konferansında;

*Ruslar Balkanlarda serbest kalacak.

*İstanbul ve Boğazlar Ruslara verilecek.

NOT: İttihat ve Terakki Cemiyeti: Subaylar ve Jön Türklerin gizlice kurduğu cemiyet.

-Bu cemiyettekiler, II. Abdülhamit'in Kanun-i Esasi'yi yeniden yürürlüğe koymasında etkili olmuştur.

-Siyasi fikir olarak **Turancılık (Türkçülük)** akımını benimsemişlerdir.

NOT: II. Meşrutiyet ile Kanun-i Esasi yeniden yürürlüğe girmiştir!!!

***1909 Yılında Kanun-i Esasi'de Yapılan Değişiklikler**

-Hükümet meclise karşı sorumludur.

-Nazırlar (Bakanlar), Sadrazam (Başbakan) tarafından belirlenecek.

-**İlk kez çok partili** hayata geçilmiştir.

-Yasa teklifi için gerekli padişah izni kaldırılmıştır.

***II. Meşrutiyet'in İlanı Sırasında Yaşanan Toprak Kayıpları**

-Bulgaristan

-Bosna-Hersek

-Girit

31 MART AYAKLANMASI (1909)

-Yönetim şekline (meşrutiyet) karşı çıkılan **ilk isyan**.

-Muhalefetler, İttihat ve Terakkinin liderinin yol açtığı iktidarsızlar yüzünden cemiyete karşı gelmişlerdir. İttihat ve Terakki cemiyeti, Selanik'teki "**Hareket Ordusu**"ndan yardım istemiştir. Hareket Ordusu İttihat ve Terakki cemiyetine yardım etmiş ve isyanı bastırmıştır. Böylece karşı taraf ayaklanmayı bırakmıştır.

-Bu durumda **İttihat ve Terakkicilerin yönetiminde etkililiği artmış, sıkıyönetim ilan edilmiştir!!!**

-Cemiyete karşı ayaklanma çıkaranlar yargılanıp ölüm cezasına mahkum edilmişlerdir.

-Ayaklanmanın ardından II. Abdülhamit tahtan indirilip yerine V. Mehmet getirilmiştir.

Böylece Osmanlı tarihinde **ilk kez meclis kararıyla padişah değişikliği** yaşanmıştır!!!

NOT: Türk tarihinde çok partili hayata ilk kez geçiş--II. Meşrutiyet Döneminde...

NOT: Türk tarihinde parti adıyla kurulan ilk siyasi parti—Ahrar Fırkası...

NOT: II. Meşrutiyet Dönemi'nde etkili olan fikir akımları; Türkçülük ve Ademimerkeziyetçilik.

Osmanlı Devleti'ni Dağılmaktan Kurtarmak İçin

Ortaya Çıkan Fikir Akımları

***Batıcılık:** Batı'nın bilim, teknik ve askeri alanlardaki üstünlüğünden yararlanılarak ülkenin gelişmesini ve kalkınmasını sağlamak. (**Lale Devri- Tanzimat Dönemi**)

***Osmanlıcılık:** Dağılmayı önlemek için dil, din, ırk, mezhep farkı gözetmeksizin Osmanlı sınırları içinde yaşayan tüm toplulukları hak ve ödevler bakımından eşit duruma getirmek ve bir "**Osmanlı toplumu**" oluşturmak. (**Tanzimat dönem, - I. Meşrutiyet**)

***İslamcılık:** Amaç, Müslümanları bir çatı altında toplamak.
(**II. Abdülhamit (istibdat) Dönemi**)

***Türkçülük (Turancılık):** Osmanlıcılık ve İslamcılığa karşı Türkleri tek çatı altında toplamak.
(**II. Meşrutiyet**)

***Ademimerkeziyetçilik:** Federal yönetim ve liberal ekonomi ile devletin sürekliliğini sağlamak. (**II. Meşrutiyet**)

NOT: Panislamizm: Osmanlı Devleti'ni çöküşten kurtarmak için tüm Müslümanların bir çatı altında birleştirilmesi.

OSMANLI DEVLETİ'NİN SON DÖNEM ASKERİ OLAYLARI

***Trablusgarp Savaşı (1911-1912)**

Nedenleri

-İtalya'nın ham madde arayışı.

-İtalya'nın güçsüz devletlerin topraklarından yararlanmak istemesi.

-Trablusgarp'ın coğrafi konum olarak İtalya'ya yakın olması.

-Bölgenin Osmanlı Devleti tarafından savunulması zor bir noktada olması.

***İtalya; İngiltere, Fransa ve Rusya'nın da desteğini alarak Osmanlı Devleti'ne savaş açmıştır.** Bu sırada Karadağ da Osmanlı Devleti'ne savaş açmıştır. İki savaş birden yapamayacağını anlayan Osmanlı barışa karar vermiştir. **Böylece İsviçre'nin Lozan kentinde Uşi Antlaşması** imzalanmıştır. Uşi Antlaşması'na göre;

-Trablusgarp İtalya'ya verildi.

-Rodos ve oniki ada geçici olarak İtalya'ya verildi. Sebebi Yunanistan'ın oniki adayı işgal etmesini önlemek.

NOT: Osmanlı Devleti, Uşi Antlaşması ile Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını da kaybedince üç kıtada toprak olma özelliğini de yitirmiştir!!!

NOT: Mustafa Kemal'in Derne ve Tobruk'taki faaliyetleri onun sömürgeciliğe karşı verdiği ilk mücadelesidir.

(Derne ve Tobruk; Trablusgarp savaşında başarılı olduğu yerlerdir)

NOT: Mustafa Kemal, Trablusgarp savaşı sırasında kimlik değiştirerek Mısır ve Tunus üzerinden gizlice Trablusgarp'a geçmiştir. Bölgeye geçerken kullandığı kimlik gazeteci Şerif Bey'dir.

NOT: Trablusgarp savaşında ilk kez uçak kullanılmıştır.(ÇIKAR)

BALKAN SAVAŞLARI

I. BALKAN SAVAŞI

Bulgaristan

Yunanistan

OSMANLI DEVLETİ

Sırbistan

Karadağ

Nedenleri

-Balkan devletlerinin Osmanlı Devleti'ni bölgeden atma isteği.

-Milliyetçilik akımının etkisi.

-Rusya'nın **Panslavizm politikası**.

NOT: Panslavizm: Rusya'nın Slav ırkından olanları kendi egemenliğinde bir devlet olarak toplama siyaseti.

-İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne karşı olumlu tutumunu değiştirmesi.

-Avrupalı Devletlerin aracılığıyla Londra Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre;

*Osmanlı Devleti'nin batı sınırı "Midye-Enez" hattı olarak belirlenmiştir.

*Ege adalarının durumu Avrupalı devletlerin alacağı karara bırakılmıştır.

NOT: Gökçeada ve Bozcaada dışındaki tüm Ege Adaları kaybedilmiştir.

*Osmanlıcılık fikir akımı yerini Milliyetçilik akımına bırakmıştır.

NOT: I. Balkan savaşı sırasında bağımsızlığını ilan edip Osmanlı Devleti'nden ayrılarak **bağımsız olan son Balkan Devleti-- ARNAVUTLUK (ÇIKAR)**

*Babıali Baskını

-I. Balkan Savaşı'nda yenilen hükümete karşı, İttihat ve Terakkicilerin düzenlediği darbe.

NOT: Babıali Baskını, Osmanlı Devleti'nde görülen **ilk hükümet darbesidir**. Baskın sonucunda rejim ya da padişah değişikliği yaşanmamıştır !!!

NOT: Babıali Baskını ile gücünü artıran **İttihat ve Terakki Partisi**, I. Dünya Savaşı sonlarına kadar yönetimde söz sahibi olmuştur. **(ÇIKAR)**

II. BALKAN SAVAŞI

Romanya

Yunanistan

BULGARİSTAN

Sırbistan

Karadağ

Nedenleri

-Bulgaristan'ın I. Balkan Savaşı sonunda fazla toprak elde etmesi.

- Osmanlı Devleti bu saldırıdan yararlanıp Edirne ve Kırklareli'yi geri almıştır.
- Bulgaristan'ın yenilgisiyle savaş sona ermiş ve çeşitli antlaşmalar imzalanmıştır.

Balkan Savaşları'nı Bitiren Antlaşmalar

Bükreş Antlaşması

- Balkan devletleri arasında imzalanmıştır.

İstanbul Antlaşması

- Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasında yapılmıştır. Antlaşmaya göre;
 - *Meriç Nehri sınır kabul edilmiştir.
 - *Bulgaristan'daki Türklerin Bulgarlarla eşit haklara sahip olacağı kabul edilmiştir.
 - *Türkler Bulgaristan'da azınlık statüsüne kavuşmuşlardır.

Atina Antlaşması

- Yunanistan ile Osmanlı arasında imzalanmıştır. Buna antlaşmaya göre;
 - *Meriç Nehri sınır kabul edilmiştir.
 - ***Yanya, Selanik ve Girit** Yunanistan'a bırakılmıştır.
 - *Yunanistan'da kalan Türklerin haklarının güvence altına alınmasına karar verilmiştir.

I. DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

SAVAŞIN NEDENLERİ

- Milliyetçilik akımının etkisi.
- Almanya ve İngiltere** arasında rekabetin artması.
- Ham madde arayışlarının artması.
- Fransa'nın Alsace-Lorraine'i Almanya'dan geri almak istemesi.
- Japonya'nın **Asya ve Büyük Okyanus'ta** yayılma amacı taşıması.
- Ülkeler arası alanda silahlanma ve bloklaşmaların yaşanması.
- İtalya'nın Akdeniz'e hakim olma düşüncesi.

BLOKLAŞMALAR

- ***İtilaf (Anlaşma) Devletleri:** İngiltere, Fransa, Rusya...
Savaş başladıktan sonra-- **Sırbistan, Japonya, Romanya, Yunanistan, Belçika, Çin, Karadağ ve Hollanda** İtilaf grubuna katıldı.

- ***İttifak (Bağlaşma) Devletleri:** Almanya, İtalya, Avusturya-Macaristan...
Savaş başladıktan sonra-- **İtalya, İttifak grubundan ayrıldı. Osmanlı Devleti ve Bulgaristan** ise İttifak grubuna katıldı.

OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞA GİRMESİ

- Osmanlı Devleti başlangıçta **tarafsız** kalmıştır. Çünkü **Trablusgarp ve Balkan savaşlarının** yaraları henüz sarılmamıştır.
- Osmanlı Devleti siyasi yalnızlığına son vermek amacıyla önce **İngiltere ve Fransa'ya** yaklaşmak istemiş, geri çevrilince **Almanya** ile yakınlaşmıştır.

-**Osmanlı Devleti ile Almanya** arasında antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre Osmanlı Devleti, Avusturya-Macaristan ile Sırbistan arasındaki anlaşmazlıkta tarafsız olacak, **Almanya, Rusya** ile savaşacak olursa Osmanlı Devleti de savaşa girecek.
-Anlaşma Almanya-Rusya Savaşı başladıktan sonra imzalanmıştır.
-Bu arada Akdeniz sularında İngilizlerden kaçan Goeben ve Breslav adlı iki Alman savaş gemisi Çanakkale Boğazı'nı geçip Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır.
-Osmanlı Devleti bu gemilere Türk bayrağı çekerek Almanya'dan satın aldığını bildirmiş ve isimlerini **Yavuz ve Midilli** olarak değiştirmiştir. Bu gemilerin Rusya'nın Karadeniz'deki **Sivastopol ve Odessa limanlarını** topa tutması sonucunda Rusya, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir. Böylece Osmanlı Devleti **fiilen savaşa katılmış** oldu. **İngiltere ve Fransa** da Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir.

NOT: Osmanlı Devleti'nin I.Dünya Savaşı'na girmesinde sömürge elde etme amacı bulunmaz !!!

OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞTIĞI CEPHELER

1)TAARUZ CEPHELERİ

*Kafkasya

*Kanal

2)SAVUNMA CEPHELERİ

*Çanakkale

*Irak

*Hicaz-Yemen

*Suriye-Filistin

3)MÜTTEFİKLERE YARDIM CEPHELERİ

*Baliçya

*Romanya

*Makedonya

NOT: Başarısızlığa rağmen toprak kazandığımız cephe—Kafkasya

NOT: Başarılı olduğumuz cephe—Çanakkale

NOT: Mustafa Kemal'in olduğu cephe—Çanakkale, Kafkasya, Suriye-Filistin...

KAFKASYA CEPHESİ

-İlk açılan cephe.

Açılış Sebepleri

-Rus ordusunun ilerleyişini Doğu Anadolu'da durdurma isteği.

-Bakü petrollerini ele geçirme isteği.

-Bu cephede Doğu Anadolu'daki Ermeniler de Ruslara yardım etmişlerdir.

-Ermenilerin Anadolu'daki faaliyetlerini İngiltere ve Fransa da desteklemiştir.

-Ermeni komitelerinin kapatılması ve elebaşlarının tutuklanması yönünde genelge yayımlanmıştır.

-Alınan önlemler sonuç vermeyince **Tehcir Kanunu** çıkarılmış ve Doğu Anadolu'da yaşayan Ermeniler, Suriye ve Lübnan'a zorunlu göçe tabi tutulmuştur.

NOT: Tehcir Kanunu (Sevk ve İsyân Kanunu); Osmanlı hükümeti tarafından I.Dünya savaşında Osmanlı ordusu ile karşı karşıya gelebilecek iç unsurların savaş bölgelerinden uzak yerlere devlet eliyle gönderilmesi için çıkarılan göç kanunu.

-Mustafa Kemal, Çanakkale Cephesi'nde görevi bittikten sonra bu cepheye atanmış, **Muş ve Bitlis'i** geri almıştır.

-Kafkasya cephesinde savaş devam ederken **Rusya'da iç karışıklık (Bolşevik İhtilali)** çıkması sonucu Çarlık yönetimi yıkılmış ve yeni kurulan Sovyet Rusya'nın idarecileri Brest-Litovsk Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşma ile;

*Osmanlı Devleti **Kars, Ardahan ve Batum'u** geri almıştır.

***Rusya I.Dünya savaşından çekilmiştir.**

*Doğu cephesi resmen kapanmıştır.

-İtilaf Devletleri, Rusya'daki yeni rejimin (sosyalizm) kendi ülkelerindeki sisteme (kapitalizm) ters düşmesi nedeniyle yeni Rus yönetimini tanımamışlardır.

NOT: Toprak kazanılan tek cephe Kafkasya Cephesi...

ÇANAKKALE CEPHESİ

Açılış Sebepleri

-İtilaf Devletleri'nin Baltık Deniz'inden Rusya'ya gönderdikleri yardımı bu kez Boğazları kullanarak göndermek istemeleri.

-Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakma (**İstanbul ve Boğazları alarak**) ve savaşı kısa sürede sona erdirme isteği.

-**İngiliz-Fransız** donanmasının Çanakkale Boğazı'nı bombalamasıyla savaş başlamıştır. Nusret mayın gemisinin döşediği mayınlar ve Türk topçularının gayretleriyle İngiliz ve Fransız donanması büyük kayıplar vermiştir. Arıburnu'ndan Conkbayırı'na ilerleyen İngiliz kuvvetleri Mustafa Kemal'in komuta ettiği 19.Tümen kuvvetlerinin saldırısıyla geri çekilmiştir.

-İtilaf Devletleri'nin saldırması üzerine **Mustafa Kemal Anafartalar Grup Komutanlığına** getirilmiştir.

-Conkbayırı'ndan da harekete geçen İtilaf Devletleri bu bölgede de başarılı olamamış ve Gelibolu Yarımadası'nı boşaltmak zorunda kalmıştır.

NOT: I.Dünya Savaşı'nda kapanan ilk cephe Çanakkale Cephesi...

Sonuçları

-I.Dünya Savaşı'nın süresi uzamıştır.

-Çanakkale Savaşı sonunda yardım alamayan **Rusya**, ekonomik yönden çökmüştür. Rusya, 1917'de savaştan çekildiğini açıklamıştır.

-Çanakkale Savaşları sonunda pek çok asker, öğretmen, tıbbiyeli yetişmiş aydın insan kaybedilmiştir.

-Bulgaristan, İttifak Devletleri yanında savaşa girmiştir.

-Bu savaş ile Mustafa Kemal'in komutanlık ve liderlik özellikleri ortaya çıkmıştır.

-Çanakkale Savaşları, İstanbul'un işgalini geciktirmiştir.

KANAL (SÜVEYŞ-MISIR) CEPHESİ

-Almanya'nın isteği ile açılmıştır.

Açılış Sebepleri

-Osmanlı Devleti'nin İngilizlere kaptırdığı Mısır'ı geri almak istemesi.

NOT: Osmanlı Devleti, Müslüman topraklarında yaptığı bu mücadele sırasında, Araplardan yardım göreceğini düşünmüştür. Ancak Araplar, bu savaşta İngilizlerin yanında yer almıştır.

Sonuçları

-Bu cephede başarılı olunamamıştır!!!

NOT: Arap Müslümanlarının İngilizlerin yanında yer alması **ümmeçilik** fikrinin sona erdiğini göstermektedir.

SURİYE-FİLİSTİN CEPHESİ

-Kanal Harekatı'nın devamı sayılan bu cephede, **İngilizlere** karşı mücadele edilmiştir.

-İngilizlerin devlet kurmalarına yardım edecekleri vaadinde bulundukları Arap kabilelerinin de Osmanlı Devleti'ne karşı savaştığı bu cephede İngiltere, Suriye'ye girmiştir. -**Mustafa Kemal** bu cephede de görev yapmıştır.

IRAK CEPHESİ

-İngiltere tarafından çıkarılmıştır.

Açılış Sebepleri

-İngiltere'nin karadan Ruslara yardım göndermek istemesi.

-İngilizlerin Ruslarla birleşerek Türk kuvvetlerinin İran'a gidip Hindistan'ı tehdit etmesini önlemek istemesi.

Sonuçları

-Basra'ya çıkan İngiliz askerleri, Selman-Pak önlerinde durdurulmuş, Kut'ül Amare bölgesinde yenilgiye uğratılmıştır.

-Çarpışmalar sırasında İngiliz komutanı esir alınmışsa da takviye güçle desteklenen İngilizler cephede üstünlük elde etmişler ve Musul'a kadar ilerlemişler.

HİCAZ-YEMEN CEPHELERİ

-İngilizler tarafından açılmıştır.

-Kutsal bölgelerin korunmasında İngilizlere karşı mücadele edilmiştir.

-Hicaz ve Yemen bölgesi Osmanlı egemenliğinden çıkmıştır.

GALIÇYA-ROMANYA-MAKEDONYA CEPHELERİ

-Osmanlı sınırları dışında açılan cephelerdir.

-Osmanlı Devleti, İttifak Grubu'nda yer alan devletlere yardım için bu cephelerde mücadele etmiştir.

-Rusya'nın savaştan çekilmesi ile cephe kapanmıştır.

I. Dünya Savaşı Sırasında İmzalanan Gizli Antlaşmalar

1) İstanbul (Boğazlar) (1915)

- İngiltere, Fransa ve Çarlık Rusya arasında imzalanmıştır.
- Boğazlar ve çevresi Çarlık Rusya'sına verilmiştir.

2) Londra (1915)

- İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya arasında imzalanmıştır.
- Onikiada, Antalya ve çevresi İtalyanlara bırakılmıştır.
- İtalya, İttifak Grubu'ndan İtilaf Grubu'na geçmiştir.

3) Sykes-Picot (1916)

- İngiltere ve Fransa (Rusya Doğu Anadolu'daki isteklerinin kabul edilmesine karşılık anlaşmayı benimsemiştir.)
- Boğazlar ve Doğu Anadolu bölgesi Rusya'ya; Adana, Antalya, Suriye kıyıları ve Lübnan Fransa'ya; Irak (Musul) hariç İngiltere'ye verilmiştir.

4) Saint Jean De Maurienne (1917)

- İngiltere, İtalya ve Fransa arasında imzalanmıştır.

5) Petrograd Protokolü (1916)

- İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanmıştır.

WILSON İLKELERİ (8 OCAK 1918)

- ABD Başkanı Wilson'un, I. Dünya Savaşı sırasında yayımlandığı 14 maddeden oluşan ilkelerdir. İlkelerin amacı; kalıcı barışın sağlanması ve sömürgeciliğin sona ermesidir.
- Amerika, Wilson İlkeleri'nin kabul edilmesiyle İtilaf Grubu'na katılmıştır.

I. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

- Dünya haritası yeniden oluşturulmuştur.
- Çok uluslu imparatorluklar parçalanmış ve ulusal devletler ortaya çıkmıştır.
- Avrupa'da yeni siyasi rejimler ortaya çıkmıştır.
- "Mandacılık"** adı ile **sömürgecilik** devam etmiştir. Sömürgecilik politikasını İngiltere ve Fransa sürdürmüştür.

NOT: Mandacılık: Güçlü devletler zayıf devletleri güçlenene kadar idare etmek için Birleşmiş Milletlere yetki ve görevler vermekteydi. Böylece zayıf devletlerin idaresi Birleşmiş Milletler'e geçmiştir.

- Tank, kimyasal silahlar, denizaltı ilk kez I. Dünya Savaşı sırasında kullanılmıştır.
- Mondros Ateşkesi'nin hükümlerini kabul etmeyen Türk halkı Kurtuluş Savaşı'nı başlatmıştır.

NOT: I. Dünya Savaşı'na Genel Bakış

- *İtalya— Savaş sırasında taraf değiştiren.
- *ABD— Savaşın süresini kısaltan.
- *İngiltere— Savaştan en kârlı çıkan.
- *Japonya— Savaştan ilk çekilen.
- *Rusya— Rejim değiştiren.
- *Yunanistan— İtilaf Grubu'na ve savaşa en son katılan.
- *Japonya-ABD— Ekonomisi en fazla gelişen.
- *Bulgaristan— İtilaf Devletleri ile ilk ateşkes imzalayan.

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 EKİM 1918)

- Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi **Osmanlı Devleti ile Almanya arasındaki bağlantıyı koparmıştır.**
- İttihat ve Terakki partisi bu dönemde yönetimden çekilmiş ve bu partinin yöneticileri savaşın kaybedilmesi sonucunda ülkeyi gizlice terk etmiştir.(Talat Paşa, Enver Paşa, Cemal Paşa)
- Osmanlı Devleti Mondros Ateşkesini imzalamadan önce Padişah V.**Mehmet Reşat** ölmüş, yerine Padişah **Vahdettin** geçmiştir.
- Yeni hükümeti kuran **Ahmet İzzet Paşa**, İtilaf Devletleri'nden ateşkes isteğinde bulunmuştur.

Osmanlı Devleti'nin Mondros Ateşkes Antlaşması'na İmza Atma Nedenleri

- Osmanlı Devleti'nin, Wilson İlkeleri'nde yer alan maddelere güvenmesi.
- Osmanlı Devleti'nin silah ve cephane bakımından yetersiz olması.

Ateşkes'in Önemli Maddeleri

- İstanbul ve Çanakkale Boğazları açılacak, buralar İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecek ve Karadeniz'e geçiş serbest olacak.
- İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit edici bir durum ortaya çıktığında herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecek. (7.madde)
- Van, Diyarbakır, Erzurum, Bitlis, Harput(Elazığ) ve Sivas'ta** karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri buraları işgal edebilecek. (24.madde)
- Hükümet haberleşmeleri dışındaki telgraf, telsiz ve kablolar İtilaf memurları tarafından denetlenecek.
- Osmanlı Devleti, donanmasını İtilaf Devletleri'ne teslim edecek.
- İtilaf Devletleri'ne ait savaş esirleri ile Ermeni tutuklular serbest bırakılacak, Türk esirler ise İtilaf Devletleri'nin denetimi altında olacak.
- Osmanlı Devleti'nin demir yolları ve Toros tünelleri İtilaf Devletleri'nin denetimine bırakılacak.
- İtilaf Devletleri liman ve tersanelerden faydalanabilecek.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Önemi

- Osmanlı Devleti **fiilen** sona ermiştir.

- Anadolu'nun işgaline karşı halk örgütlenmeye başlamış, direniş cemiyetleri kurulmuştur.
- Devletlerin eşitliği ilkesi ihlal edilmiştir.

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan Sonra Osmanlı Devleti'nde Yaşanan İşgaller

- İngilizler, Musul'u işgal etmiştir. **Musul ilk işgal edilen şehirdir!!!**
- Maraş, Urfa ve Antep'e** İngilizler asker çıkarmıştır.
- İtilaf Devletleri'nin İstanbul'a çıkartma yapmasından sonra İstanbul'a gelen **Mustafa Kemal**, karşılaştığı manzara karşısında "**Geldikleri gibi giderler.**" demiştir.
- Antlaşmanın maddeleri, Osmanlı Devleti içinde yaşayan azınlıkları (**Rumlar, Ermeniler**) da harekete geçirmiştir.

PARİS BARIŞ KONFERANSI (18 OCAK 1919)

- Konferans, I.Dünya Savaşı sonunda yenilen devletlerin durumlarını ve bu devletlerle yapılması planlanan barış antlaşmalarının esaslarını belirlemek için toplanmıştır.
- 32 devletin katıldığı konferansa **İngiltere, Fransa, ABD, İtalya ve Japonya** hâkim olmuştur.

-Konferansta;

***Arap Yarımadası, Irak, Suriye ve Filistin'in** manda sistemine göre yönetileceği karara bağlanmıştır.

***Antep, Urfa ve Maraş** Fransa'ya verilmiştir.

*Boğazların yönetimi uluslararası bir komisyona bırakılmıştır.

*Doğu Anadolu'da bağımsız Ermeni devleti kurulması kararlaştırılmıştır.

***İzmir**, İtalya'dan alınıp Yunanistan'a bırakılmıştır.

NOT: İzmir'in Yunanistan'a bırakılması İtilaf Devletleri arasında görüş ayrılığına neden olmuştur.

-Konferansta **İtalya**, istediklerini çok fazla elde edememiştir.

-Savaştan yenik çıkan devletler ile barış antlaşması imzalanmasına karar verilirken **Osmanlı Devleti'nin topraklarının paylaşımı konusunda** uzlaşma sağlanamadığından Osmanlı ile Paris Konferansı sonucunda antlaşma imzalanmamıştır!!!

NOT: Paris Barış Konferansında **Milletler Cemiyeti** kurulmuştur.

NOT: Ermeni Devleti kurulması kararı **Paris Barış Konferansında** alınmıştır.

I.Dünya Savaşı Sonrasında İmzalanan Barış Antlaşmaları

1) Versailles (Versay) Antlaşması

-Almanya ile imzalanmıştır.

NOT: Almanya'nın tekrar güç kazanmasını engellemek amacıyla çok ağır şartlar taşıyan bu antlaşmanın getirdiği ortam **2.Dünya savaşının çıkmasına** neden olacaktı!!!

2) Saint Germain (Sen Cermen) Antlaşması

-Avusturya ile imzalanmıştır.

NOT: Bu antlaşma ile endüstri ve tarım bölgelerini kaybeden Avusturya ekonomik bakımdan zor duruma düşmüş ayrıca ülke toprakları küçülmüş ve nüfus azalmıştır.

3) Neuilly (Nöyyi) Antlaşması

-Bulgaristan ile imzalanmıştır.

4) Trianon (Triyanon) Antlaşması

-Macaristan ile imzalanmıştır.

-Avusturya ile birleşmeleri yasaklanmıştır.

5) Sevres (Sevr) Antlaşması

-Osmanlı Devleti ile imzalanmıştır.

NOT: Sevr Antlaşması, Osmanlı Mebuslar Meclisi ve padişahın onayından geçmemiştir. Bu nedenle bu ağır antlaşmanın hukuki geçerliliği yoktur!!!

Savaşın Sona Ermesi ve Ateşkes Antlaşmaları

*Bulgaristan ile --- **Selanik** Ateşkes Antlaşması,

*Osmanlı Devleti ile --- **Mondros** Ateşkes Antlaşması,

*Avusturya-Macaristan ile --- **Villa Guisti** Antlaşması,

*Almanya ile --- **Rethondes** Antlaşması, **İMZALANMIŞTIR!!!**

İZMİR'İN İŞGALİ (15 MAYIS 1919)

-Paris Konferansı'nda İzmir'in Yunanlılara verileceği fikri gündeme gelince İzmir halkı, işgali önlemek için örgütlenmeye başlamıştır.

-İzmir'in işgaline karşı ilk miting "**MAŞATLIK**" (Yunan işgali protesto edilmiştir)

-Türk subay ve erlerine İzmir'in işgaline karşı koymaları emri verilmiştir. İzmirli Rumlar, Yunan askerlerini sevinç gösterileriyle karşılamıştır. Bu duruma dayanamayan Hukuk-u Beşer (İnsan Hakları) gazetesi yazarı **Hasan Tahsin (Osman Nevres)**, İzmir'de Yunanlılara ilk kurşunu atmıştır. Bunun üzerine kışla ateşe tutulmuş, hükümet konağı basılmış, pek çok subay ve asker şehit edilmiştir.

-Yunanlıların bu davranışı **Kuvayı Milliye'nin doğuşunu** ve **Kurtuluş Savaşı'nın başlamasını** kolaylaştırmıştır.

-Amerikalı **Amiral Bristol** tarafından hazırlanan raporda, bölgenin Türklere ait olduğu belirtilmiştir.

AMİRAL BRISTOL RAPORU

-Türk milli mücadelesinin haklılığını ispatlayan **ilk uluslararası belge**.

-Amiral Bristol'un başkanlığında İngiliz, Fransız ve İtalyanlardan oluşan bir komisyon, bölgede yaptığı inceleme sonucu bir rapor hazırlamıştır. Rapora göre;

*Bölgede yapıldığı iddia edilen Rum katliamı gerçek değildir.

*Bölgede yaşayan Hristiyanların güvenliği tehlikede değildir.

*İzmir'de Türk ordusu tarafından kesin olarak bir direniş görülmemiş, yalnızca bazı Türklerin ateşi ile karşılaşmıştır.

-Amiral Bristol raporunda bölgede Türk nüfusunun fazla olduğu belirtilerek, katliamların sorumlusu olarak **Yunanistan** gösterilmiştir.

-Komisyonun raporu dikkate alınmamıştır.

NOT: Paris Barış Konferansı'nın İtilaf Devletleri kuvvetleriyle Türk kuvvetleri arasında bir sınır çizilmesi kararı doğrultusunda General Milne tarafından oluşturulan sınıra **Milne Hattı** denir.

NOT: **Milne Raporu ile** Türk ve Yunan kuvvetleri arasına bir hat çekilmiştir.

CEMİYETLER VE KUVAYİMİLLİYE

YARARLI CEMİYETLER (MİLLİ CEMİYETLER)

-İstanbul hükümetinin işgaller karşısında tepkisiz kalması sonucu ortaya çıkmışlardır.

-Wilson ilkelerine güvenerek haklılıklarını ortaya koymuşlardır.

Kuruluş Nedenleri

-Mondros Mütarekesi'nden sonra Anadolu'nun işgalinin başlaması.

-Osmanlı Devleti'nin işgallere karşı önlem alması.

-Türk ulusunun haklılığını kanıtlama çabası.

-İtilaf Devletleri'nin faaliyetlerine karşı halkı bilinçlendirme isteği.

-Mücadelelerinde haklı olduklarını ortaya çıkarma arzusu.

***Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**

-Edirne'de kurulmuştur.

-**Amacı;** Doğu Trakya'nın işgalini önlemek ve bölgenin Türklere ait olduğunu ilmi ve tarihi belgelerle ispat etmektir. Eğer Osmanlı Devleti yıkılırsa ardından yeni bir devlet kurma düşüncesi vardır.

***İzmir Redd-i İlhak Cemiyeti**

-İzmir'in işgalini önlemek ve buranın Türklere ait olduğunu dünyaya duyurmak için kurulmuştur.

***Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti**

-**Amacı;** Karadeniz'de Pontus Rum Devleti'nin kurulmasını önlemek.

-**İstiklal** adlı gazete çıkarmışlardır.

***Kars İslam Şurası**

-İlk yararlı cemiyet.

-**Ermeni ve Gürcülere** karşı mücadele vermiştir.

***Klikyalılar Cemiyeti**

-Yararlı cemiyettir.

-Çukurova Bölgesi'ni Fransızlara karşı savunmuştur.

-Fransızlara ve Ermenilere karşı örgütlenmiştir.

-Yayın ve propaganda yolu ile halkı örgütlemeye çalışmıştır.

***Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti**

-Merkezi **Sivas** olan bu cemiyet Mustafa Kemal'in isteğiyle kurulmuştur. Başkanı **Emine Seniye Hanım**'dır.

***Milli Kongre Cemiyeti**

-Türk milliyetçiliği hareketini benimseyen **Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti** üyeleri tarafından İstanbul merkezli kurulmuştur.

-**Amacı**; Dünyada Türklerle ilgili yapılan haksız yayınlara ilmi yayınlar ve tarihi belgelerle cevap vermektir.

-Milli Mücadele'nin haklılığını dünyaya duyurmak için basın kullanılmıştır.

NOT: Kuvayimilliyeye sözü ilk kez bu cemiyetin kurucularından olan **Dr.Esat Işık**'ın raporlarında kullanılmıştır!!!

-Milli Mücadele'nin zeminini oluşturmuş, Misakımilli'nin hazırlanmasına fikir bakımından katkıda bulunmuştur.

AZINLIKLARIN KURDUĞU ZARARLI CEMİYETLER

***Pontus Rum Cemiyeti**

-Merkezi Trabzon'dur.

-Pontus Rum İmparatorluğu'nu yeniden kurmayı ve Yunanistan ile birleştirmeyi amaçlamıştır.

-İstanbul'da bulunan Rum Patrikhanesi tarafından desteklenmiştir.

***Mavri Mira (Kara Gün) Cemiyeti**

-Rum Patrikhanesi tarafından İstanbul'da kurulmuştur.

-**Amacı**; Bizans'ı yeniden canlandırmak.

-Bu cemiyet azınlıkların kurduğu cemiyetler arasında **en geniş kapsamlı faaliyet gösteren** cemiyettir.

***Etnik-i Eterya Cemiyeti**

-Rumlar tarafından kurulan **ilk cemiyet**.

-**Amacı**; Yunanistan'dan Anadolu'ya göçmen getirmek, Anadolu'da Rumların yaşadığı bütün toprakların Yunanistan'a katılmasını sağlamak ve Bizans İmparatorluğu'nu yeniden kurmak.

MİLLÎ VARLIĞA ZARARLI CEMİYETLER (TÜRKLERİN KURDUĞU ZARARLI CEMİYETLER)

***İngiliz Muhipleri Cemiyeti**

-Sait Molla tarafında İstanbul'da kurulmuştur.

-Kurtuluşun İngiliz himayesine girmekle mümkün olacağını savunmuştur.

***Wilson Prensipleri Cemiyeti**

-İstanbul'da kurulmuştur.

-Amerikan mandasına girmeyi amaçlamıştır.

***Kürt Teali Cemiyeti**

-İstanbul'da kurulmuştur.

-Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bağımsız bir Kürt devleti kurmayı amaçlamıştır.

-Ruslar ve İngilizler tarafından desteklenseler de bölge halkından destek görmemişlerdir.

***Teali İslam Cemiyeti**

-Kurtuluşun padışaha bağlılıkla mümkün olacağını savunmuştur.

-Konya'da karışıklık çıkarmaya çalışsalar da halktan destek görmemişlerdir.

NOT: Milli varlığa zararlı cemiyetlerin ortak özellikleri, kurtuluşun büyük devletlerin himayesinde saltanat ve hilafet makamına bağlı kalmakla mümkün olacağına inanmalarıdır!!!

MİLLÎ KUVVETLER (KUVAYİMİLLİYE)

-Osmanlı Devleti'nin, I.Dünya Savaşı'nın bitiminde imzaladığı Mondros Ateşkes

Antlaşması'na tepkisiz kalması sonucunda oluşmuş birliklerdir.

-Düzenli ordu kuruluncaya kadar işgal güçlerine ya da azınlık gruplarına karşı mücadele etmişlerdir.

NOT: İşgallere karşı ilk silahlı direniş güneyde Fransız askerlerine karşı **Dört Yol'da** çıkmıştır. Diğer bir direniş ise **Ayvalık'ta** Yunanlılara karşı yapılmıştır.

-Kuvay-ı Milli'ye birlikleri tek bir merkeze bağlı olmamıştır.

-Düzenli olmayan bu birliklerde her yaştan insan yer almıştır.

-TBMM açıldıktan sonra **Milli Savunma Bakanlığına** bağlanmıştır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

Babıali Baskınının fikir akımı—**Turancılık (Türkçülük)**

İttihat ve Terakki Partisi, siyasi fikir olarak **Turancılık** akımını benimsemişlerdir.

Ayrıca II.Meşrutiyet'in ilan edilmesinde etkili olmuş ve 31 Mart ayaklanması **partinin güçlenmesine** ortam hazırlamıştır.

ABD'nin I.Dünya Savaşı'na girmesiyle;

-Almanların Batı cephesi çökmüş,

-Savaşın süresi kısalmıştır.

Muhafazakarların oluşturduğu **Ahkar Fırkası**, İttihat ve Terakki cemiyetine sert eleştirilerde bulunmuş, **Volkan gazetesi baş yazarı Hasan Fehmi**, İttihat ve Terakki aleyhine yazılar yazınca öldürülmüştür. Bu olayları bahane edenler çeşitli gösterilerde bulunmuşlardır. Avcı taburlarından bir grup meşrutiyet yönetimine karşı oldukları için

Mebusan Meclisine gelip ateş etmeye başlamışlardır. İsyancılar, genç subayları, gazetecileri ve bazı İttihat ve Terakki taraftarlarını öldürmüşlerdir. Hükümet isyan karşısında etkisiz kalınca görevden ayrılmıştır. İsyan Selanik'ten gelen Mahmut Şevket Paşa'nın komutasındaki Hareket Ordusu tarafından bastırılmıştır. Bu olay **31 MART VAKASI** adıyla tarihe geçmiştir...

Mustafa Kemal'e "**Albay**" rütbesi nerede verilmiştir?

-Çanakkale savaşı

Irak cephesinde Türk kuvvetleri İngilizleri nerede yenilgiye uğrattı?

-Kut-ül Amare ve Selmanı Pak.

I.Dünya savaşının seyrinin değişmesinde ve savaş süresinin kısalmasında etkili olan devlet—ABD

I.Dünya savaşında yapılan gizli antlaşmalara ilk tepki—**Wilson İlkeleri**

Wilson İlkeleri—ABD tarafından savaş bitirmek için yayınlanmıştır.

Monroe doktrini—ABD'nin yalnızlık politikasıdır.

-Avrupalı Devletler Amerika kıtasında sömürgecilik yapamayacak.

-ABD Avrupalı Devletlerin sorunlarına katılmayacak.

***Milletler cemiyeti,**

***Dawes Planı,**

***Briand Kellog Paktı,**

***Deniz silahlarında sınırlandırma,**

***Locarno Paktı,**

I.Dünya savaşından sonra dünya barışını koruma çabalarıdır!!!

MİLLİ MÜCADELE HAZIRLIK DÖNEMİ

HAVZA GENELGESİ (28 MAYIS 1919)

-*Milli mücadelenin ilk genelgesi.

-"**İşgallere karşı protesto ve miting**" kararı vardır.

-Havza Genelgesi'nde, **azınlıklara düşmanca davranılmaması ve taşkınlık yapılmaması** istenmiştir. Bu istekteki temel amaç, İtilaf Devletleri'nin **Mondros Ateşkesi'nin 7.maddesi** gereğince işgalleri genişletmesini engellemektir.

AMASYA GENELGESİ (22 HAZİRAN 1919)

-Avrupalıların işgal ve kötü tutumlarına karşı milletin duygularını dile getirmekte ve ulusal iradesine dayalı bir düzeni öngörmektedir.

-"**Millet egemenliğinden**" ilk bahseden genelge.

-"**İşgallere karşı protesto ve miting**" kararı alınmıştır.

-Kurtuluş Savaşı'nın **gerekçe ve yöntemi** belirtilmiştir.

-Temsilciler Kurulu'nun oluşturulması kararı alınmıştır.

NOT: Amasya Genelgesi'nin yayımlanması Mustafa Kemal'in görevi devam ederken yaptığı son faaliyettir!!!

NOT: Amasya Genelgesi, **Cevat Abbas** tarafından kaleme alınmıştır.

Amasya Genelgesi'nin İçeriği

1) Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir.

Bu madde ile, Kurtuluş Mücadelesi'nin **gerekçesi** belirtilmiştir.

2) Milletin bağımsızlığını yine, milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

Bu madde ile, Kurtuluş Mücadelesi'nin **yöntemi** belirtilmiştir.

NOT: İzmir'in Yunan askerleri tarafından işgal edilmesi öncelikle "**Reddi İlhak Cemiyeti**"nin kurulmasına neden olmuştur. (**ÇIKAR**)

NOT: *Ulusal Egemenlik; Karar verme yetkisinin veya ülkeyi yönetme gücünün halka ait olmasıdır. Egemenlik ve ulusal egemenlik birbiriyle aynı anlama gelmeyebilir. Çünkü egemenlik bir kişiye, zümreye de ait olabilir. Eğer egemenlik halka aitse ulusal egemenlikten söz edilir.

***Ulusal Bağımsızlık;** Bir devletin ve o devlete ait hâkim güçlerin dışarıdan baskı olmadan iç ve dış politikalarını gerçekleştirmesi anlamına gelir. İşgallere karşı olma, manda ve himayeyi reddetme, ülke sınırlarını koruma, bağımsızlıktan taviz vermeme ulusal bağımsızlıkla ilgilidir.

ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ-7 AĞUSTOS 1919)

-Kararlar tüm yurdu ilgilendirdiği için milli bir program niteliği taşımaktadır.

-Tam bağımsızlığın koşulsuz sağlanması için yapılması gerekenler belirtilmiştir.

-**Vilayet-i Sitte'nin** Osmanlı Devleti'nin ayrılmaz parçası olduğunu ve ulusal egemenliğin hâkim olması gerektiği belirtilmiştir.

NOT: Vilayet-i Sitte; Osmanlı Devleti'nde Ermeni nüfuslu vilayetin adı. (**Erzurum, Diyarbakır, Sivas, Bitlis, Van, Elazığ (Harput)**)

Erzurum Kongresi'nin Toplanma Nedenleri

-Doğu bölgelerinde bir Ermeni devletinin kurulmasını engelleme isteği.

-Karadeniz'in doğusunda devlet kurmaya çalışan Pontus Rumlarına engel olma düşüncesi.

-Doğu illerinin işgal tehdidi altına girmesi.

-Doğudaki kuvvetleri bu kongre yoluyla birleştirme çabası.

NOT: Mustafa Kemal'in ilk sivil faaliyeti--- **Erzurum Kongresi**.

Erzurum Kongresi'nin Kararları

-**İlk defa** ulusal sınırlardan bahsedilmiştir. (**Milli sınır**)

-**Misakımilli'nin** temelleri atılmıştır.

-Doğudaki tüm cemiyetler tek çatı altında birleştirilmiştir.

-**İlk kez** yeni bir hükümetin gerekliliğinden bahsedilmiştir. (**Yeni bir hükümet kurulması.**)

-**İlk kez** "kayıtsız şartsız millet egemenliği" vurgulanmıştır.

-**İlk kez** ve açık bir şekilde mandacı zihniyet reddedilmiştir. Bu karar tam bağımsızlığın amaçlandığının bir kanıtıdır.

NOT: Erzurum Kongresi'nde;

-Boğazlar, Osmanlı borçları ve Kapitülasyonlar ile ilgili hiçbir karar alınmamıştır!!!

NOT: Erzurum Kongresi toplanış biçimi bakımından **bölgesel**; aldığı kararlar bakımından **ulusal**'dir.

SİVAS KONGRESİ (4-11 EYLÜL 1919)

-Tek ulusal kongre.

-Milli birlik ve beraberlik yolunda önemli adımlar atılmıştır.

-Tüm cemiyetler tek çatı altında toplanarak, mücadelenin merkezi yönetime sahip olmasına katkı sağlanmıştır.

***ALİ GALİP OLAYI**

-İstanbul hükümetinin, Sivas Kongresi'nin toplanmasını engellemek amacı ile Elazığ Valisi Ali Galip'i görevlendirmesi olayıdır. Ancak Ali Galip girişiminde başarılı olamamıştır.

Sivas Kongre'sinin Toplanma Nedenleri

-Yapılacak mücadeleyi tek merkezden yönetme isteği,

-Milli güçleri birleştirme isteği,

NOT: Kongrede Amerikan mandası, padişaha bağlılık telgrafı teklifi ve Mustafa Kemal'in kongre başkanı seçilmesi konularında tartışmalar yaşanmıştır.

Sivas Kongresi'nin Kararları

-Milli güçler tek elde toplanmıştır.

-Erzurum kongresinde alınan "Temsil Heyeti, doğu illerinin tamamını temsil eder." kararı yerine "**Temsil Heyeti, tüm yurdu temsil eder.**" kararı alınmıştır.

-Manda ve himaye fikri **son kez ve kesin** olarak reddedilmiştir. Böylece tam bağımsızlıktan taviz verilmeyeceği bir kez daha ortaya konmuştur.

-Sivas Kongresi'nde **İradeimilliye** adlı gazete çıkarılmıştır. (**milletin haklı sesini duyurmak ve milleti bilgilendirmek için.**)

NOT: Sivas Kongresi'nde yetki alanı genişletilen Temsil Heyeti, Ali Fuat Paşa'yı Kuvay-ı Milliye'nin Batı Cephesi Komutanlığına atamıştır. Bu atama, **Temsil Heyeti'nin bir hükümet gibi hareket ettiğinin** kanıtıdır. Ayrıca bu atama ile Temsil Heyeti ilk kez yürütme yetkisini kullanmıştır. Temsil Heyeti, I.TBMM açılncaya kadar varlığını devam ettirmiştir.

-Sivas kongresini engelleyemeyen **Damat Ferit Paşa** istifa etmiştir.

NOT: Sivas Kongresi'nin toplanması, İstanbul'da hükümetin değişmesine yol açmıştır. Bu durum milli mücadeleçilerin **Osmanlı yönetimine karşı ilk siyasi zaferi** olarak değerlendirilebilir.

***General Harbord Raporu:** **General James G. Harbord**, Ermenilerle ilgili araştırma yapması için ABD Başkanı Wilson tarafından **Doğu Anadolu'ya** gönderilmiştir.

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ'NDEKİ DİĞER KONGRELER

Balıkesir Kongreleri

- Yunanlara karşı savaşmak için asker toplamak ve önlem almak hedeflenmiştir.
- Padişaha bağlılık bildirilmiştir.

Nazilli Kongreleri

- Amaç; Bölgenin Yunan işgalinden kurtarılmasını sağlamak.
- Milis güçlere asker sağlanması kararlaştırılmıştır.

Alaşehir Kongresi

- Yunanlara karşı sonuna kadar savaşılması kararı alınmıştır.
- Padişaha bağlılık bildirilmiştir.
- Mandacılık fikri savunulduğundan ulusal bağımsızlıktan yoksundur.

Edirne ve Lüleburgaz Kongreleri

- Trakya'nın Yunanistan'a verilmesi reddedilmiştir.
- Trakya'nın tamamını temsil eden bir merkez heyeti oluşturulmuştur.

Afyon Kongresi

- Batı Anadolu kongrelerinin son halkası.
- Mustafa Kemal ve Fevzi Çakmak da katılmıştır.

Pozantı Kongreleri

- Mustafa Kemal, Fevzi Çakmak ve bazı milletvekilleri katılmıştır.
- Toplanan son kongredir.

NOT: Batı Anadolu'daki kongrelerin ortak amacı, batıdaki Yunan işgalini sona erdirmektir.

ALİ RIZA PAŞA HÜKÜMETİ ve AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20-22 EKİM 1919)

- Sivas Kongresi'ni engelleyememesi üzerine istifa eden Damat Ferit'in yerine **Ali Rıza Paşa** geçmiştir.
- Ali Rıza Paşa hükümetinin en önemli yönü, Milli Mücadele'ye sempati duyan üyeleri de bünyesinde barındırmasıdır.
- Ali Rıza Paşa, 9 Ekim 1919'da Temsilciler Kuruluna görüşme önerisinde bulunmuş ve böylece görüşmelerin Amasya'da yapılmasına karar verilmiştir.
- Temsil Heyeti** adına **Mustafa Kemal** ile **İstanbul Hükümeti** adına **Bahriye Nazırı Salih Paşa** arasında yapılan görüşmelerde üçü açık ve imzalı, ikisi gizli ve imzasız beş protokol tespit edilmiştir.

Amasya Görüşmeleri'nin Değerlendirilmesi

-İstanbul Hükümeti, Temsil Heyeti'ni ve Anadolu hareketini **resmen ve hukuken ilk kez tanımıştır.**

-Taraflar **ilk kez birlikte** hareket etmişlerdir.

-Amasya Görüşmeleri'nin önemi; Temsil Heyeti'nin hukuki varlığının İstanbul Hükümeti tarafından resmen tanınmış olmasıdır.

MİSAK-I MİLLÎ KARARLARI (28 OCAK 1920)

-İlk kez Erzurum Kongresi'nde belirtilen "Vatan bir bütündür, parçalanamaz." kararı Mebusan Meclisi'nden de onaylanmıştır.

(milli sınırlar bir bütündür.)

-Azınlıkların hakları, komşu memleketlerdeki Müslüman haklara verilen haklar kadar olacaktır ve tarafımızdan sağlanacaktır. **(Eşitlik ilkesi)**

-İlk kez ve açıkça yabancılara tanınan imtiyazlara karşı çıkmıştır. **(Kapitülasyona tepki)**

-"Boğazlarda güvenlik var ise ticarete vardır." prensibi belirlenmiştir.

-Osmanlı'nın sınır içi borçları ödenecektir.

Misakımilli'nin Değerlendirilmesi

-Misakımilli'nin kabulü ile Erzurum ve Sivas kongrelerinde alınan kararlar Meclis tarafından onaylanmıştır.

-Vatanın geleceği ile ilgili önemli kararlar alınmıştır.

-Bölünmez Türk vatanının sınırları çizilmiştir.

NOT: Misakımilli'de ulusal egemenlik ile ilgili karar alınmamıştır.

NOT: Misakımilli'de halk oyuna başvurulması uygun görülen yerler; Kars, Ardahan, Batum, Batı Trakya... (ÇIKMIŞ SORU)

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNDE BASIN

YARARLILAR

İradeimilliyе Gazetesi

-Milli mücadelenin ilk gazetesi.

-Sivas Kongresi zabıtları ve Mustafa Kemal'in bildirileri bu gazete ile Anadolu'nun her yerine ulaştırılmıştır.

Hakimiyetimilliyе Gazetesi

-TBMM'nin yarı resmi yayın organı.

Ceride-i Resmîye

-TBMM'nin resmi yayın organı.

Minber Gazetesi

-Mustafa Kemal ve Fethi Okyar tarafından İstanbul'da çıkarılmıştır.

Tasvir-i Efkâr Gazetesi

-Kurtuluş Savaşı ile ilgili haberleri İstanbul'da günü gününe yayımlamıştır.

İkdam Gazetesi

- Mustafa Kemal'in "**Geldikleri gibi giderler.**" sözünün yayınlandığı gazete.
- Kurucusu **Ahmet Cevdet**'tir.
- Milli mücadeleyi desteklemiştir.

İleri Gazetesi

- Celal Nuri** ve **Suphi Nuri** tarafından İstanbul'da çıkarılmıştır.
- Atatürk'ün isimsiz yazıları bu gazetede yayımlanmıştır.
- İlk cephe haberlerini veren gazetedir.

Hukuk-u Beşer Gazetesi

- İzmir'de yayımlanmıştır.
- Yunan güçlerine ilk kurşunu atan Hasan Tahsin başyazarıdır.

Yenigün Gazetesi

- Ankara'nın ilk günlük gazetesi.

Akşam Gazetesi

- Milli mücadele yıllarında Mustafa Kemal'i desteklemiştir.

Anadolu Ajansı

- Halide Edip Adıvar ve Yunus Nadi'nin katkıları, Mustafa Kemal'in onayı ile kurulmuştur.
- Kuruluşundaki amaç; Milli Mücadele'yi halka ve dünya kamuoyuna duyurmaktır.

ZARARLILAR

-Peyamısbah,	-Ümit,	-İstanbul,
-Alemdar,	-Yeni Dünya,	-Selamet,
-Aydede,	-Ferda,	
-Güleryüz,	-Zafer,	
-İrşad,	-Tan,	

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNE AİT ESER

NUTUK,

- Mustafa Kemal Atatürk'ün **15-20 Ekim 1927** tarihleri arasında CHP'nin ikinci kongresinde yaptığı uzun konuşmanın metnidir.
- Kendi devrinde yazıldığı için birinci elden kaynak niteliğindedir.
- Üç ciltten** meydana gelir ve **Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi** ile son bulur.
- İlk kez 1927'de Türk Teyyare Cemiyeti** tarafından basılmıştır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

"İstanbul hükümeti üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmemektedir." tespiti Amasya Genelgesi'nde dile getirilmiştir.

Amasya Genelgesinin yayımlanış amaçları arasında milli bütünlüğü sağlamak isteği, halkın bilinçlenmesi ve işgallere tepki göstermesini sürekli kılma düşüncesi, mücadeleyi bir programa göre yürütme isteği etkili olmuştur.

Milli Mücadele Dönemi'nde Galip Hoca ile Nazilli Kongrelerini toplayan kişi Celal Bayar'dır. Türkiye İş Bankası'nın genel müdürlüğünü yapan Celal Bayar Atatürk Dönemi'nin son başbakanıdır ve Türkiye'nin ilk sivil cumhurbaşkanıdır.

Elviye-i Selase, üç liva demektir. Misak-ı Milli'de de yer alan Elviye-i Selase; Kars, Ardahan ve Batum sancaklarıdır.

Anadolu'nun kaynakları yönüyle ABD'nin ihtiyaçlarını karşılayabilecek zenginlikte olmadığını ve Ermenilerle ilgili ortaya atılan "katledildikleri" iddialarının doğru olmadığını dile getiren rapor--- General Harbord Raporu

Kurtuluş Mücadelesi'nin ilk yazılı belgesi--- Samsun Raporu

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)

-Antlaşma Devletleri tarafından 16 Mart 1920'de İstanbul'un resmen işgal edilmesi üzerine **Mustafa Kemal**, 19 Mart 1920'de valilere ve kolordu komutanlarına bir genelge göndererek seçimlerin yapılacağını ve "Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip" bir meclisin toplanacağını bildirmiştir.

-Meclis 23 Nisan 1920 Cuma günü Sinop Milletvekili Şerif Bey'in konuşması ile açılmıştır.

-I.TBMM'ye oluşturan vekiller ulus çıkarlarını her şeyin üzerinde tutmuştur. Meclisin açıldığı ilk yıl maaş almadan çalışan vekiller, sonraki yıl da maaşlarının yüzde %20'sini hazineye iade etmişlerdir.

NOT: Meclisin açılmasıyla Temsilciler Kurulu'nun görevi sona ermiştir.

24 NİSAN ÖNERGESİ

-Büyük Millet Meclisinin üzerinde hiçbir güç yoktur.

Bu karar ile; **Osmanlı yönetimi yok sayılmıştır!!!**

I. TBMM'NİN ÖZELLİKLERİ

*Ulus egemenliği ilkesine dayanmıştır.

*Azınlıkların yer almadığı bir meclistir.

*Adında "**millet**" kelimesi geçmektedir.

*Olağanüstü yetkilere sahiptir.

*Saltanatı ve İstanbul Hükümetini yok saymıştır!

*Meclis başkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır.

*Üyeleri ve başkanı seçim usulü ile belirlenmiştir.

*Milli birliğin bozulmaması için siyasi parti kurulmasına izin verilmemiştir. (**siyasi parti yok!**) Amaç; Milli mücadelede vatanın kurtuluşuna, birlik ve beraberliğe öncelik verilmesidir.

I. TBMM 1920-1923

- *İstiklal marşı kabul edilmiştir.
- *İstiklal mahkemeleri kurulmuştur.
- *Yaptığı ilk antlaşma "**Gümrü Antlaşması**"
- *1921 anayasasını yapmıştır.
- *Saltanatı kaldırmıştır.

NOT: Mecliste siyasi parti bulunmamasına rağmen farklı fikirlerin temsil edildiği gruplar yer almaktaydı. Bu gruplar;

- ***Müdafaa-i Hukuk Grubu:** **Mustafa Kemal**'in başında olduğu grup.
- ***Tesanüt grubu:** Eski İttihatçılar tarafından kurulmuştur. Milletvekilleri arasında dayanışmayı esas almıştır.
- ***Halk Zümresi:** Sol eğimli milletvekillerinden meydana gelmiştir.
- ***Islahat Grubu:** Yönetimi halkın gereksinimlerinin karşılanmasına hizmet edecek duruma getirmeyi amaçlamıştır.
- ***İstiklal Grubu:** İlerici gençlerin kurduğu grup.
- ***Yeşil Ordu Grubu:** Sol eğilimli bir gruptur. **Çerkez Ethem ve yakınlarının** desteklenmiştir.
- Bu gruplar içinde Mustafa Kemal'in tarafında olanlar **Birinci Grup**, ortak özellikleri Mustafa Kemal'e muhalefet etmek olanlar da **İkinci Grup** olarak adlandırılmıştır.

I. TBMM DÖNEMİNDE ÇIKARILAN KANUNLAR

- Ağnam Vergisi (ilk kanun)
- Hiyanet-i Vataniye Kanunu
- Men-i İsrifat Kanunu (milli kaynakları koruyup israfı önlemek için)
- Men-i Müskirat Kanunu (içki ve tütün ürünlerinin yasaklanması)

NOT: Yeni Türk Devleti'nin kuruluşuna işaret eden ilk gelişme— **TBMM'nin açılması...(ÇIKMIŞ SORU)**

1921 ANAYASASI (TEŞKİLAT-I ESASİYE 20 OCAK 1921)

- Kurulan devletin anayasa ihtiyacını karşılamak amacı ile yeni bir anayasa hazırlanmıştır. Bu anayasa "**Teşkilat-ı Esasiye**" adı ile **20 Ocak 1921'de TBMM'de** kabul edilmiştir.
- Olağanüstü bir zamanda düzenlendiği için bu anayasada kişi hak ve özgürlüklere yer verilmemiştir!!!
- İhtiyaçlara göre kısa ve özet olarak hazırlanmıştır.
- 1924 Anayasasına kadar yürürlükte kalmıştır.
- TBMM'nin seçimleri iki yılda bir düzenlenir. Seçilen üyenin üyelik süresi iki yıldır ve üyeler yeniden seçilebilirler.
- Meclis, kasım ayı başında, çağrı olmaksızın toplanır.
- Teşkilat-ı Esasiye Kanunu yeni Türk devletinin hukuki ve siyasi belgedir.

NOT: **1921 Anayasası** Türkiye Cumhuriyeti'nin **en yumuşak anayasasıdır.**

MİLLİ HAREKETİ ARKADAN VURANLAR

İSTANBUL HÜKÜMETİNCE ÇIKARILAN İSYANLAR

*Hilafet Ordusu İsyanı (Kuva-yi İnzibatiye)

- İngilizlerin desteği ile kurulmuş bir ordu.
- İngilizlerin destek vermesinin temel sebebi; İstanbul Boğazı, İzmit ve doğusunu güvence altına almak.

*Ahmet Anzavur İsyanı

- İngilizler tarafından boğazların elde tutulabilmesi ve Anadoludan gelebilecek tehditlerin önlenmesi amacıyla desteklenmiştir.
- Çerkez Ethem tarafından bastırılmıştır.

ESKİ KUVAYİMİLLİYECİLERİN ÇIKARDIĞI İSYANLAR

*Çerkez Ethem İsyanı

*Demirci Mehmet Efe İsyanı

- Bu isyanlar TBMM hükümlerinin emrine karşı gelerek düzenli orduya katılmak istemeyen şefler tarafından çıkarılmıştır.

İSYANLARIN NEDENLERİ

- *Kuvay-ı Milliye şeflerinin disiplinsiz hareket etmeleri,
- *İstanbul Hükümetinin halkın üzerinde etkin olabilmek için halkı kışkırtması.
- *İngiltere'nin, Boğazlarda etkin olmak istemesi.
- *Askerlikten firar edenlerin otorite boşluğundan yararlanmak istemesi.
- *Osmanlı Hükümetinin Milli Mücadelecileri, Bolşevik ve İttihatçı diye tanıtmaması.
- *İtilaf Devletleri'nin Anadolu'daki mücadelecileri padişaha karşılamış gibi göstermesi.
- *Azınlıkların devlet kurmayı amaçlaması.
- *Bazı çevrelerin manda ve himaye fikrini savunması.

TBMM İSYANLARA DUR DİYOR

- 29 Nisan 1920'de **Hıyanet-i Vataniye Kanunu** kabul edilmiştir.

*Bu kanuna göre TBMM'ye karşı ayaklananlar ya da TBMM'nin varlığını reddedenler "**vatan haini**" kabul edilecek ve gerektiğinde **idam** ile cezalandırılacaktır.

- 11 Eylül 1920'de **Firariler Kanunu** çıkarılmış ve **İstiklal Mahkemelerinin** kurulması da bu kanun kapsamında yer almıştır.

*Bu mahkemeler, **seyyar** olan ve **sürekliliği olmayan** mahkemelerdir. Seyyar hareket ederek yargılamayı suç bölgesinde yapmıştır. Böylece hem yargılama süreci kısalmış hem de otorite artırılmıştır.

NOT: TBMM'ye başlatılan ayaklanmaların nedenleri,

- Azınlık devleti kurmak istemek.
- Dini duygu istismarı.
- Osmanlının zayıflığından yararlanmak.

SEVR BARIŞ ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920)

- Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalayarak savaştan çekilen Osmanlı Devleti, galip gelen İtilaf Devletleri ile henüz bir barış antlaşması imzalamamıştı.
 - İtilaf Devletleri'nin Osmanlı ile imzalayacakları barış antlaşmasının gecikmesinde:
 - *Osmanlı Devleti'ni aralarında paylaşamamaları,
 - *Boğazların durumu hakkında kesin bir karara varılamamış olması.
 - *Anadolu'da Türk milletinin büyük bir direniş başlatması.
- gibi sebepler etkili olmuştur...

SAN REMO KONFERANSI (18-26 NİSAN 1920)

- Osmanlı Devleti'ne imzalatılacak olan barış antlaşmasının taslağını görüşmek üzere toplanmıştır.
- Konferansa **İngiltere, Fransa ve İtalya** katılmıştır.
- İtilaf Devletleri, konferansta belirledikleri şartları duyurmak amacı ile Türk heyetini Paris'e davet etmişlerdir.
- 22 Temmuz 1920'de Saltanat Şurasında yapılan görüşme sonucunda antlaşmanın imzalanması kabul edilmiştir.
- Bağdatlı Hadi Paşa, Rıza Tevfik Bey ve Reşat Halis Bey**'den oluşan heyet **Fransa'ya** gitmiştir.
- Heyet Paris yakınlarındaki **Sevres (Sevr) kasabasında** antlaşmayı imzalamıştır.

SEVR ANTLAŞMASININ BAZI MADDELERİ

- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti kalacak ancak Osmanlı Devleti barış şartlarına uymaz ve azınlık haklarını gözetmezse İstanbul da elinden alınacak.
- Boğazlar, savaş zamanında bile bütün devletlerin gemilerine açık olacak. Boğazların idaresi bir komisyona bırakılacak; içerisinde Türk üye olmayan bu komisyonunun ayrı bir bayrağı ve bütçesi olacak.
- Azınlık hakları genişletilecek ve azınlıklar her derece ve sınıfta okul açabilecek.
- Vilayet-i Sitte (**Erzurum, Van, Diyarbakır, Harput (Elazığ), Sivas ve Bitlis**)'de bir Ermeni devleti kurulacak. Antlaşma uygulanmaya başladıktan sonra Kürtler bir devlet kurmak isterlerse bu talep kabul görecektir.
- Osmanlı Devleti, Mısır üzerindeki haklarından tamamen vazgeçecek ve Hicaz'da bağımsız bir devlet kuracak.
- Osmanlı kara kuvvetleri gönüllü askerlerden meydana gelecek ve zorunlu askerlik olmayacak. Askere alınanlarda din, dil, mezhep ayrımı yapılmayacak. Orduda ağır makineli tüfek, tank, top ve uçak olmayacak.
- Osmanlı Devleti'nin deniz gücü on üç küçük gemiyi geçmeyecek.
- Osmanlı maliyesi tamamen İtilaf Devletleri'nin denetiminde olacak.
- Doğu Trakya ve Batı Anadolu (İzmir civarı)** Yunanistan'a bırakılacak. İzmir Türklerde kalacak ama yönetimi Yunanlara verilecek.
- Rodos ve Onikiada** İtalya'ya, diğer Ege adalarının tamamı Yunanistan'a bırakılacak.
- Osmanlı Devleti savaş tazminatı ödeyecek.

-Osmanlı uyruğundaki bir kişi, İtilaf Devletleri'nin vatandaşlığına geçebilecek, vatandaşlığını değiştirdiği tarihten itibaren de kapitülasyonlardan yararlanabilecek.

SEVR ANTLAŞMASI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ

- Antlaşmanın hukuki geçerliliği yoktur çünkü bir meclisin onayından geçmemiştir.
- Uygulanamamış (ölü doğmuş) bir antlaşmadır. Çünkü Türk milletinin direnişiyle karşılaşmıştır.
- Antlaşmanın ağır hükümleri mücadelenin gerekliliği fikrini güçlendirmiştir.
- TBMM tarafından Sevr'i imzalayan ve onaylayanlar vatan haini ilan edilmiştir.
- Damat Ferit Paşa istifa etmiş, Tevfik Paşa hükümeti kurulmuştur.

ÜNİTE SONU NOTLAR

Kasım 1923'ten itibaren Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi gazetesi olan yayın organı—
Cerideiresmiye

I.TBMM'nin özellikleri;

*İhtilalci meclistir çünkü;

Saltanatı ve İstanbul hükümetini yok saymıştır.

*Demokratik bir meclistir çünkü; Üyeleri ve başkanı seçim usulü ile belirlenmiştir.

*Siyasi parti yoktur çünkü;

Milli birliğin bozulmaması için siyasi parti kurulmasına izin verilmemiştir.

*Olağanüstü yetkilere sahiptir çünkü;

Güçler birliği ilkesini benimsemiştir ve savaş şartlarında oluşmuştur.

*Ulusal meclistir çünkü;

Adında "millet" kelimesi geçmekte ve azınlık vekili yer almamaktadır.

***FAKAT, I.TBMM inkılapçı değildir** çünkü tek inkılap **saltanatın kaldırılmasıdır!!!**

Osmanlı Devleti'nin **resmen sona ermesi** saltanatın kaldırılmasıyla olmuştur.

MİLLİ MÜCADELE MUHAREBELER DÖNEMİ

CEPHELER

A)DOĞU CEPHESİ

1Ermeni Meselesi

-Ermeni ve Gürcülerle mücadele edilmiştir.

-Komutanı **Kazım Karabekir**'dir.

-Cephe kapandıktan sonra kuvvetlerin büyük bir bölümü kısmı Batı cephesine kaydırılmıştır.

2) Gümrü Antlaşması (2-3 Aralık 1920)

-Kars, Iğdır, Sarıkamış, Kulp, Selim Türkiye'ye bırakılacak.

-Türk-Ermeni sınırı, **Aras Nehri-Çıldır Gölü** arasına çekilecek.

-Ermenistan, Türkiye'ye karşı düşmanca faaliyetlerde bulunmayacak.

-TBMM Hükümeti, Ermenistan'a istenildiği takdirde askeri ve siyasi bakımdan yardım edecek.

-İki taraf da savaş tazminatı almayacak.

Gümrü Antlaşması'nın Değerlendirilmesi

-TBMM'nin yabancı bir devletle imzaladığı ilk antlaşmadır.

-TBMM'nin uluslararası alandaki ilk askeri ve siyasi başarısıdır.

-Ermenilere Sevr'in geçersizliği kabul ettirilmiştir.

-Ermenistan, TBMM'nin varlığını kabul eden ilk devlet olmuştur.

-İlk kez bir siyasi sözleşmede, **Türkiye Devleti** tabiri kullanılmıştır.

NOT: Sovyet Rusya'nın Ermenistan'ı işgal etmesi nedeniyle Gümrü Antlaşması yürürlüğe girmemiştir!!!

Gürcistan ile İlişkiler ve Batum Antlaşması

-Gürcistan ile imzalanan **Batum Antlaşması** ile **Ardahan, Artvin ve Batum** Türk devletine bırakılmıştır.

-Rus işgali nedeniyle antlaşma yürürlüğe girememiş, kesin şeklini Moskova Antlaşması'nda almıştır.

NOT: "**Batum**" Moskova antlaşmasında Gürcistan'a bırakılmıştır. Misak-ı Milli'de verilen ilk tavizdir. (ÇIKAR)

B) GÜNEY CEPHESİ

-Fransız ve Ermenilerle mücadele edilmiştir.

-Kuvay-ı Milliye güçlerinin savaştığı bir cephe.

-Güney cephesini, Doğu ve Batı cephelerinden ayıran en belirgin özellik; mücadelenin, düzenli bir ordunun katkısı olmadan yöresel direnişle yapılmış olmasıdır.

-Fransızlar, batıdaki düzenli Türk ordusunun başarılı olması sonucunda TBMM ile Ankara Antlaşmasını imzalamıştır. Bu antlaşma ile: Hatay ve İskenderun hariç işgal ettiği toprakları Türkiye'ye bırakmıştır.

NOT: Fransa, Ankara Antlaşması ile TBMM'yi tanıyan ilk itilaf devleti olmuştur.

C) BATI CEPHESİ

-Yunanlılara karşı mücadele edilmiştir.

-Kuvay-ı Milliye ve düzenli ordu savaşıdır.

-Milli Mücadele'de sıcak çatışmaların geçtiği cephe, Batı cephesidir.

-İzmir'in 15 Mayıs 1919'da işgal edilmesiyle başlamıştır. TBMM'nin kurduğu düzenli orduların mücadele ettiği ilk cephe.

1) Gediz Taarruzu

-Gediz Taarruzu'nun başarısız olması nedeniyle Kuvay-ı Milliye'nin varlığına son verilmiştir.
Düzenli ordu sistemine geçilmiştir.

2)Düzenli Ordunun Kurulması (8 Kasım 1920)

Kurulma Nedenleri

-Gediz Taarruzunda Kuvay-ı Milliye'nin başarısız olması.

- Kuvay-ı Milliye'nin bazı şeflerinin hukuk devleti anlayışına aykırı hareket etmeleri.
- Kuvay-ı Milliye birliklerinin disiplin ve eğitimden yoksun olmaları.
- Kuvay-ı Milliye'nin işgal güçleri karşısında yetersiz kalması.
- Kuvay-ı Milliye şeflerinin ellerindeki otoriteyi kullanarak halktan zorla para ve yiyecek toplamaları.

3) I. İnönü Muharebesi (6-10 Ocak 1921)

- Düzenli ordunun ilk askeri zaferidir.
- Teşkilat-ı Esasiye (1921 Anayasası)** kanunu kabul edilmiştir. Yeni Türk Devleti'nin ilk anayasasıdır.
- Egemenlik kayıtsız şartsız millete verilmiştir.
- Çift dereceli seçim sistemi kabul edilmiştir.
- Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.
- İstiklal Marşı kabul edilmiştir. (ilk kez Açıkşöz gazetesinde yayınlanmıştır.)
- Londra Konferansı toplanmıştır. (İtilaf devletleri TBMM'nin varlığını hukuken ilk kez tanımıştır.)
- Afganistan ile dostluk antlaşması imzalanmıştır. (TBMM'yi tanıyan ilk Müslüman devlet Afganistan'dır.)
- Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması imzalanmıştır. Taraflardan birinin kabul etmediği herhangi bir antlaşmayı diğeri de kabul etmeyecektir. Ve Boğazlar ve İstanbul Türklerde kalacaktır. (Moskova Antlaşması ile Doğu sınırlarımız ilk kez çizilmiştir.)

NOT: Moskova Antlaşması ile;

- *Sevri geçersiz kabul eden,
- *Kapitülasyonları kaldıran,
- *Misak-ı Milli ve TBMM'yi tanıyan ilk Avrupa Devleti--- SOVYET RUSYA

4) İstiklal Marşı'nın Kabulü (12 Mart 1921)

- İstiklal Marşı'nı **Mehmet Akif Ersoy** yazmıştır.
- Marş, mecliste ilk kez **Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver** tarafından okunmuştur.
- Bestecisi **Zeki Üngör**'dür.

5) II. İnönü Muharebesi (23 Mart-1 Nisan 1921)

- Londra'da toplanan konferansta lehlerine bir sonuç alamayan itilaf devletlerinin Yunanları kışkırtması sonucunda başlamıştır.
- Türk ordusunun ikinci zaferi sonunda, İngiltere'nin Yunanlara olan güveni azalmıştır.
- II. İnönü Muharebesi'nin sonucunda; Fransa Zonguldak'tan çekilmiş, İtalya işgal yerlerini boşaltma kararı almıştır.

6) Eskişehir-Kütahya Muharebeleri (10-25 Temmuz 1921)

- Düzenli ordunun ilk ve son yenilgisidir.
- Afyon-Kütahya-Eskişehir** kaybedilmiştir.

-Savaş esnasında ilk **resmi Maarif Kongresi** düzenlenmiştir.

NOT: Mustafa Kemal, Eskişehir Kütahya muharebelerinden sonra; Sakarya Meydan Muharebesi'nden önce askerlik mesleğine geri dönmüştür.

NOT: TBMM'de kabul edilen **Başkomutanlık Kanunu** ile meclisin tüm yetkileri 3 ay için Mustafa Kemal'e verilmiştir.

NOT: Milli mücadelede İnebolu-Kastamonu-Ilgaz ve Çankırı'dan Ankara'ya ulaşan güzergah "**İstiklal Yolu**" olarak isimlendirilmiştir.

7)Tekâlif-i Milliye Emirleri (Milli Vergi Yükümlülükleri 7-8 Ağustos 1921)

-Mustafa Kemal tarafından "**Başkomutanlık yetkisi**" ile çıkarılmıştır.

-TBMM onayından geçmemiştir.

-Bu emirler topyekun seferberlik olarak nitelendirilir.

NOT: Tekâlif-i Milliye Emirleri'nin yayınlanışındaki amaç; silah, giyecek, taşıt gibi ihtiyaçlarını karşılayarak orduyu güçlendirmek.

NOT: Tekâlif-i Milliye Emirleri'nin rahat uygulanabilmesi amacı ile Ankara Kastamonu, Samsun ve Konya şehirlerinde İstiklal Mahkemeleri kurulmuştur.

Emirler

-Her haneye birer çift çorap, birer takım çamaşır, çarık hazırlayarak komisyona teslim edecek.

-Tüccarların ve milletin elinde bulunan her türden, giyecek ve yiyecek maddelerinin %40'ı bedeli sonradan ödenmek koşuluyla komisyona verilecek.

-Motorlu taşıma aracı olanlar, her ay ordu namına 100 km yol yapacaktır.

-Halkın elinde bulunan silah ve mühimmat 3 gün içerisinde komisyona teslim edilecek.

-Halkın elinde bulunan hayvanların %20'sine el konulacak.

-Ülkemizdeki mevcut teknik araç gereçler ordu hizmetine bırakılacak.

-Ülkenin tüm sahipsiz mallarına el konulacak.

8) Sakarya Meydan Muharebesi (23 Ağustos-13 Eylül 1921)

-"**Hatt-ı Müdafaa yoktur, Sath-ı müdafaa vardır. O satıh bütün bir vatandır.**"

-Mustafa Kemal'in "**Başkomutan**" olarak katıldığı ilk muharebedir.

-Türk ordusuna son darbeyi vurmak amacıyla Yunan orduları harekete geçmiştir.

-**22 gün 22 gecelik** muharebeden sonra üstünlüğü ele geçiren Türk ordusu karşı saldırı ile Yunan ordusunu Sakarya'nın Batısına çekilmek zorunda bırakmıştır.

Sakarya Meydan Muharebesi'nin Sonuçları

-Milli Mücadele'nin son savunma savaşıdır; Taarruz gücü Türk ordusuna geçmiştir.

-TBMM'nin içte ve dışta saygınlığı artmıştır.

-İtalya, Anadolu'yu tamamen boşaltmıştır.

-Mustafa Kemal'e TBMM tarafından **mareşal** rütbesi ve **gazi** unvanı verilmiştir.

-Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan ile **Kars Antlaşması** imzalanmıştır. (**Doğu sınırlarımız kesinlik kazanmıştır.**)

- TBMM ile Fransa arasında **Ankara Antlaşması** imzalanmıştır. (TBMM'nin varlığını resmen kabul eden ilk itilaf devleti— FRANSA)
- TBMM ile Ukrayna arasında **Dostluk Antlaşması** imzalanmıştır.
- TBMM ile İngiltere arasında **Esir Mübadelesi Antlaşması** imzalanmıştır.

9)Başkomutanlık Meydan Muharebesi (Büyük Taarruz 26 Ağustos-9 Eylül 1922) Taarruz İçin Yapılan Hazırlıklar

- Seferberlik ilan edilmiştir.
- Güneydeki kuvvetler Batıya kaydırılmıştır.
- Toplar ve silahlar tamir edilmiştir.
- Dış yardım alınmıştır.
- İstanbul'daki depolardan, Türklerden alınan silahlar kaçırılmıştır.
- Mustafa Kemal'in Başkomutanlık süresi uzatılmıştır. (6 Mayıs 1922)
- 30 Ağustosta Dumlupınar'da Türk ordusu-Yunanlılar arasında meydan savaşı yapılmıştır.
- Türk ordusu 1 Eylül'de Uşak ve Kütahya'yı, ertesi günde Eskişehir'i geri almıştır.
- "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!"** emriyle Yunan ordusunun toparlanmadan topyekûn imhası amaçlanmıştır.
- Türk ordusunun ilerleyişi 9 Eylül'de İzmir'in kurtarılmasına kadar devam etmiştir.

NOT: Muharebe doğrudan doğruya Mustafa Kemal tarafından yönetildiği için **"Başkomutanlık"**, aynı zamanda Dumlupınar mevkiinde gerçekleştiği için **"Dumlupınar"** adını almıştır.

Büyük Taarruzun Sonuçları

- Milli Mücadele'nin askeri safhası sona ermiş, diplomatik safhası başlamıştır.
- Anadolu'da Yunan işgali sona ermiştir.
- Anlaşma devletleri, TBMM hükümeti ateşkes teklifinde bulunmuş ve **Mudanya Ateşkes Antlaşması** imzalanmıştır.

NOT: Kurtuluş Savaşı'nın son askeri safhası -- **Başkomutanlık Meydan Muharebesi**

Mudanya Ateşkes Antlaşması (11 Ekim 1922)

- Anadolu tamamen Yunan askerlerinden temizlenmiştir.
- Fransa'nın girişimiyle Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalanmıştır.
- Mondros Ateşkes Antlaşması geçersiz olmuştur.
- Osmanlı Devleti **hukuken** bitmiştir.
- Savaşmadan kurtarılan yerler; **Doğu Trakya, Boğazlar, İstanbul...**
- İngiltere yeni Türk Devleti'ni tanımıştır.

LOZAN KONFERANSI VE ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1923)

- Görüşmelerin başladığı tarih: **20 Kasım 1922**
- Antlaşmanın imzalandığı tarih: **24 Temmuz 1923**
- Boğazlar konusuyla ilgili olarak katılan devletler: **Rusya, Bulgaristan**

-Atatürk'ün kesinlikle taviz verilmemesini istediği konular: **Kapitülasyonlar, Ermeni yurdu.**

Lozan Antlaşmasının Değerlendirilmesi

- Bu antlaşma ile itilaf devletleri Misak-ı Milli'yi kabul etmişlerdir.
- Lozan'da çözümlenemeyen ve çözümü daha sonraya bırakılan konu Musul Meselesi olmuştur.
- Askeri mücadeleler, bu belge ile diplomatik zafere dönüşmüştür.
- Geçerliliğini büyük ölçüde günümüzde de devam ettirmektedir.
- Sevr Antlaşması'nın yerine yapılan, Türk milletinin korunmasına yönelik bir antlaşmasıdır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

Milli Mücadelenin Güney cephesinde Maraş savunmasının simge ismi: **Sütçü İmam** (Düşmana ilk kurşunu atıp Kahramanmaraş'taki kurtuluş hareketini başlatmıştır.)

Ermeni sorunu 1878 Berlin Antlaşması'nda başlamış 1920'de imzalanan Gümrü Antlaşması ile son bulmuştur.

Hasan Tahsin: İzmir'in işgaline tepki gösteren ilk kişi.

Saltanatın kaldırılmasıyla **Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir.**

İKİNCİ BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN AÇILMASI (11 AĞUSTOS 1923)

-II.TBMM 11 Ağustos 1923 tarihinde açılmıştır.

-İnkılapçı meclis niteliği taşır.

-Meclis başkanlığına Mustafa Kemal seçilmiştir.

-Başbakanlığa **Fethi Okyar** seçilmiştir.

HALK FIRKASI (19 EYLÜL 1923)

-Kurucu ve Başkanı: Mustafa Kemal

-İçeriği: Atatürk İlke ve İnkılapları

-Mustafa Kemal, **Hakimiyetimillîye gazetesine** verdiği demeçle ilk kez parti kurma fikrinde olduğunu açıklamıştır.

-Mustafa Kemal'in bu demeci Halk Fırkasının kuruluşu için atılmış bir adım olmuştur.

-10 Kasım 1924'te fırkanın adı "**Cumhuriyet Halk Fırkası**" olarak değiştirilmiştir. **1935'te** toplanan 4. Kurultayda ise partinin adı "**Cumhuriyet Halk Partisi**" olarak belirlenmiştir.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ

A)TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI (17 KASIM 1924)

-Başkanı: Kazım Karabekir

-İçeriği: Tek dereceli seçimler ve inançlara saygı.

-Bu parti Türk devletinin **ikinci siyasi partisi** ve **ilk muhalefet** partisidir.

-Liberalizm ve demokrasi temel esaslarıdır.

-İlk şubesini **Urfa'da** açıldı.

-Şeyh Said ayaklanmasının çıkması ve ayaklanmaya bazı parti mensuplarının karışması nedeniyle parti, 3 Haziran 1925'te **Takrir-i Sükûn Kanunu'na** dayanılarak hükümet tarafından kapatılmıştır.

B)NASTURİ İSYANI

-Hakkari tarafında yaşayan Hristiyanlarca çıkarılan, İngiltere'nin Musul konusunda kazançlı çıkmak için desteklediği bir isyandır.

C)ŞEYH SAİT İSYANI (13 ŞUBAT 1925)

-**Rejime ve laik devlet anlayışına yönelik ilk isyandır.**

-Bu dönemde;

***Takrir-i Sükûn Kanunu** çıkarılmıştır.

NOT: Takrir-i Sükûn Kanunu: Huzur ve güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak TBMM tarafından çıkarılmıştır.

***İstiklal mahkemeleri** kurulmuştur.

-Şeyh Sait isyanı sonucunda;

*Musul kaybedilmiştir.

*Çok partili hayat düzeni kesintiye uğramıştır.

*Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılmıştır.

D)MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST GİRİŞİMİ (16 HAZİRAN 1926)

-Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasından hemen sonra muhalifler harekete geçerek **Mustafa Kemal'i** ortadan kaldırmayı amaçlamışlardır.

-Suikastın gerçekleştirilememesinde en önemli etken, Mustafa Kemal'in İzmir ziyaretinin gecikmesi ve suikastçıları kaçıracak olan Giritli Şevki'nin durumu İzmir valisine bildirmiş olmasıdır.

-suikast girişiminin hazırlayıcısı olduğu tespit edilen eski ittihatçılar ve ittihatçı zihniyet İstiklal mahkemelerinde yargılanmış ve ülkeden tasfiye edilmiştir.

E)SERBEST CUMHURİYET FIRKASI (12 AĞUSTOS 1930)

-Mustafa Kemal'in isteği ile **Fethi Okyar** tarafından 12 Ağustos 1930'da kurulmuştur.

-Türkiye Cumhuriyeti'nin **üçüncü partisi** ve **ikinci muhalefet** partisidir.

-İçeriği: Yabancı sermayeye fırsat verilmeli ve vergi reformu olmalı.

Atatürk Dönemi'ndeki Diğer Partiler

-Ahali Cumhuriyet Fırkası,

-Amele ve Çiftçi Fırkası,

-Laik Cumhuriyetçi İşçi ve Çiftçi.

NOT: Her ne kadar kurulmuşlar da bu partilerin çalışmalarına izin verilmemiştir.

MENEMEN'DE OLAY VAR (23 ARALIK 1930)

-**Rejime (cumhuriyet) ve laik düzene karşı çıkan 2. İsyandır.**

-İsyancılar, **Divan-ı Harp'te** yargılanmıştır.

NOT: Şeyh Sait ---- Menemen Olayı

-İkisi de Laiklik karşıtı !!!

-Şeyh Sait'te— **İstiklal Mahkemeleri**,
Menemen olayında ise—**Divan-ı Harp**,

VARDIR !!!

-Menemen olayı çok partili hayata geçiş denemelerinin uzun bir süre durmasına neden olmuştur.

NOT: Kesintisiz çok partili hayata **1945** yılında "**Milli Kalkınma Partisi**" ile geçilmiştir.

NOT: Atatürk Dönemi'nde çok partili hayata tam olarak geçilememesinin sebepleri şunlardır;

-Şeyh Sait ve Menemen olaylarının çıkması,

-II. Dünya Savaşı'nın yaklaşması,

-Ülkede inkılapların kökleşmesi için tek partili yönetimin etkinleştirilmesi.

BURSA OLAYI (1 ŞUBAT 1933)

-Ezanın Bursa'da **Türkçe** okunmasına tepki olarak çıkan bir olay.

RAZGRAD OLAYI

-Bulgaristan'daki Türk mezarlarının yağmalanması olayı.

VAGON LİTS OLAYI

-Fransız firmasında çalışan bir işçinin Türkçe konuştuğu için cezalandırılması üzerine çıkan bir hadisedir.

ÜNİTE SONU NOTLAR

I.TBMM'nin,

*Kurtuluş Savaşı sürecinde yıpranmış olması,

*Yasal çalışma süresini doldurmuş olması,

*İnkılaplar için yeni bir yapının gerekli olması,

gibi nedenlerle 1 Nisan 1923'te seçimlerin yenilenmesi kararı alınmış ve İkinci Büyük Millet Meclisi 11 Ağustos 1923'te toplanmıştır.

Takrir-i Sükûn Kanunu, Şeyh Sait ayaklanmasından sonra çıkartılmıştır. Bu kanun Cumhuriyet rejimini güçlendirmeye yöneliktir.

#Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Şeyh Sait İsyanı sonunda kapatılmıştır.

Atatürk Dönemi'nde Andan Menderes'in görev aldığı parti Serbest Cumhuriyet Fırkasıdır.

Mustafa Kemal, "Nutuk" adlı eserini Cumhuriyet Halk Partisinin II.Büyük Kongresi'nde 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında okumuştur. (CHP Kurultayı)

ATATÜRK İLKELERİ

ATATÜRK İLKELERİNİN AMAÇLARI

-Türk milletinin huzurunu ve mutluluğunu sağlamak.

- Türk kültürünü milli bir anlayışla çağdaş medeniyet düzeyinin üzerine çıkarmak.
- Demokrasi anlayışı içinde uygar bir toplum oluşturmak.
- Milli birlik ve beraberlik içerisinde güçlü bir Türkiye meydana getirmek.

ATATÜRK İLKELERİ

A) CUMHURİYETÇİLİK

-Cumhuriyet, milletin egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler içinde seçtiği temsilciler ile kullandığı yönetim şekli.

-Cumhuriyetçilik ise devletin siyasi rejim olarak cumhuriyeti benimsemesidir.

NOT: *Olmazsa olmaz: Ulusal egemenliği,

***Temel öge: Seçim.**

NOT: Cumhuriyetçilik ilkesinin bütünleyicisi olan "Ulusal egemenlikten" ilk defa Amasya Genelgesinde bahsedilmiştir.

NOT: Teşkilat-ı Esasiye'de "Türkiye'de Devleti'nin hükümet şekli cumhuriyettir." ifadesi bulunurken bu ifade 1924 Anayasası ve sonraki anayasalarda "Türkiye Devleti bir cumhuriyettir." şeklinde değiştirilerek bu kavrama "bir devlet şekli" anlamı verilmiştir.

B) LAİKLIK

-Laiklik, din ve devlet işlerinin ayrılığı; devletin, din ve vicdan özgürlüğünün gerçekleşmesi bakımından tarafsız olması anlamına gelmektedir.

NOT: *Olmazsa olmaz: Din ve vicdan özgürlüğü,

***Temel öge: Akıl, Bilim, Teknoloji.**

NOT: Atatürk, cumhuriyetçilik ve laiklik ilkelerinin tüm siyasi tartışmaların dışında tutulmasını istemiştir.

C) MİLLİYETÇİLİK

-Aralarında birlikte yaşama arzusu ve ortak bağlar olan insanlar topluluğuna "**millet**" adı verilir.

-Ulusunun varlığını ve bağımsız yapısını korumak ve bu şuuru gelecek nesillere aktarmak anlayışı ise "**milliyetçilik**"tır.

NOT: *Temel öge: Ulusal bağımsızlık, Milli birlik ve beraberlik.

-Atatürk milliyetçiliğinin amacı, milletin huzurunu ve yükselmesini sağlamaktır.

NOT: Türk Kurtuluş Savaşı, milliyetçilik ilkesi esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

NOT: Milliyetçilik, uygulanmaya konulan ilk ilke.

D) HALKÇILIK

-Halk, bir ülkede yaşayan o ülkeyi vatan bilen, kendi kaderini, mutluluğunu o ülkeye bağlayan insanlar bütünüdür.

NOT: *Temel öge: Eşitlik.

E) DEVLETÇİLİK

-**Devlet**, belirli bir toprak üzerinde ülke birliği çerçevesinde toplanan insanların bağımsız olarak bir yönetim altında örgütlenmeleri şeklinde tanımlanabilir.

-**Devletçilik**, Türk devletinde daha çok, ülkeyi geri kalmışlıktan kurtarmak ve her türlü bağımsızlığı sağlayabilmek için gerekli ekonomik sistem olarak görülmüştür.

NOT: *Temel öge: Ekonomik kalkınma.

NOT: Atatürk'ün devletçilik ilkesi, bireylerin kendi imkanları ile yapamayacağı işleri devletin yapmasını öngörür.

NOT: CHP'nin üçüncü Büyük Kurultay'ında devletçilik ilkesi parti programına alınmıştır.

NOT: *Liberalizm: Bireylerin ifade özgürlüğüne sahip olduğu özel teşebbüse olanak sağlayan bir serbest piyasa ekonomisinin bulunduğu toplumsal hayat düzenini hedefler.

***Devletçilik ise:** Bir milletin yönetimle ve ekonomiyle ilgili işlevlerinin devlete birleşik bir yönetim altında bütünleştirilmesi.

Bu 2 kavram arasındaki temel fark şudur:

-**Liberal ekonomide** devletin ekonomiye doğrudan müdahalesi bulunmazken, **devletçi ekonomide** devlet daha önce kendi faaliyet alanına girmeyen konulara da kamu yararı nedeniyle girer ve müdahale eder.

F) İNKILAPÇILIK

-**İnkılapçılık**, işleyişini kaybetmiş olan eski kurumları ortadan kaldırmak ve bunların yerine dinamik, çağdaş kurumlar açmak.

-**İnkılapçılık ise**, ileriye yönelmeyi ve sosyal gelişmeyi de ifade etmektedir.

NOT: *Temel öge: Çağdaşlaşma, batılılaştırma.

NOT: Laiklik, cumhuriyetçilik, halkçılık, devletçilik, milliyetçilik ve inkılapçılık ilkeleri 1937'de yapılan değişiklikle 1924 Anayasası'na eklenmiştir.

ÜNİTE SONU NOTLAR

Erkânıharbiye: Osmanlıda savaş işlerinden sorumlu **Savaş Bakanlığı (Genelkurmay Başkanlığı)**

Soyadı Kanunu: halkçılık ve milliyetçilik ile ilgilidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde harf, saat, kılık kıyafet alanlarında yapılan düzenlemeler—**çağdaşlaşma ve batılılaştırma**

Akılcılık ve bilimsellik— Laiklik,

Yurtta sulh, cihanda sulh— **Milliyetçilik,**

Çağdaşlaşma ve Batılılaştırma— **İnkılapçılık**, ilkelerinin bütünleyici ilkeleridir.

Cumhuriyetin değişmez nitelikleri arasında **demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti** olması yer almaktadır.

Türk Tarih Kurumu,
Türk Dil Kurumu, **MİLLİYETÇİLİK!!!**

Halkçılık ilkesi "**demokratik**" olma özelliği ile **ayrıcalıklara** karşıdır.

Halifeliğin kaldırılması— **cumhuriyetçilik**,
Medeni kanunun kabul edilmesi— **laiklik**, **halkçılık**,
Millet mekteplerinin açılması— **halkçılık**,

Cumhuriyetçilik ilkesi, saltanat ve hilafete karşıdır. Çünkü,
-Egemenlik millete aittir.
-Yönetim din kurallarına dayalı değildir. (**ÇIKMIŞ SORU**)

Yeni Türk Devleti'nin uluslararası ilişkilerde temel prensipleri;
-bağımsızlık,
-barışseverlik (**ÇIKMIŞ SORU**)

TÜRK İNKILABI

ÖZELLİKLERİ

-Millet egemenliği ve bağımsızlık kavramlarını her şeyin üzerinde tutan bir eylemdir.
-Çağın gereklerine uygun olarak yapılmış bir aydınlanma ve yenilenme hareketidir.
-Batı tarzı kurumlar örnek alınmıştır.
-Emperyalist zihniyete karşı başarı sağlamıştır. Bu yönü ile **evrensel bir nitelik taşıyan Türk inkılabı tutsak milletlere örnek olmuştur.**

AMAÇLARI

-Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığını ve tam bağımsızlığını sonsuza dek sürdürmek.
-Milletin refah düzeyini yükseltmek.
-Her yönden modernleşmeyi sağlamak.
-Batı ile bütünleşmek.
-Türkiye'yi çağdaş medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarmak.

İNKILAP VE İNKILAPLARLA İLGİLİ KAVRAMLAR

A)İNKILAP

-Bir milletin sahip olduğu bütün kurumların devlet eliyle, makul ve ölçülü metotlarla köklü bir şekilde yenileştirilmesidir.
-Türk inkılabının başlangıç noktası istilacılara karşı bir mücadele hareketidir.

B)İHTİLAL

-Bir devletin siyasi teşkilatını kanuna uymadan değiştirmek üzere zor kullanılarak yapılan geniş halk hareketidir.
-İhtilal, inkılabın bir evresidir.

-İhtilal mevcut müesseselerin yıkımını, inkılap ise yeniden müesseseleşmeyi ifade eder.

C) İSYAN

-Toplum içinde belirli bir grubun veya herhangi bir teşkilatın sınırlı amaç ve hedefini gerçekleştirmek üzere devlete karşı baş kaldırma hareketidir.

D) HÜKÜMET DARBEİ

-Devletin emri altındaki resmi kuvvetlerden birinin, mesela ordunun mevcut hükümeti devirip iktidarı ele almasıdır.

E) ISLAHAT (REFORM)

-Toplumun ihtiyaçlarına cevap vermeyen kurumları, bazı prensip ve şekil değişiklikleri koyarak kanuna uygun şekilde çağın gereklerine uydurmaktır.

SİYASİ İNKILAPLAR

A) Saltanatın Kaldırılması

Saltanatın Kaldırılma Nedenleri

- Lozan görüşmelerinde güçlü hareket etme isteği.
- Padişah ve Osmanlı Hükümeti'nin Milli Mücadele aleyhinde hareket etmeleri.
- Saltanat yönetiminin, ulusal egemenlik anlayışı ile çelişmesi.
- Ülke içinde iki başlılık bulunmasının milli çıkarlarına ters düşmesi.

Saltanatın Kaldırılmasının Sonuçları

- Lozan görüşmelerinde Türk ulusunun sadece TBMM tarafından temsil edilmesi sağlanmıştır.
 - TBMM Hükümeti Türk Devleti'nin tek hükümeti olmuştur.
 - Osmanlı Devleti'nin son adamı Vahdettin İngiliz himayesinde 17 Kasım 1922'de ülkeyi terk ederek Malaya adlı zırhlı ile Malta'ya gitmiş ve **Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir**.
 - Devlet düzeninin laikleşmesi yolunda ilk ciddi adım atılmıştır.
- NOT: Saltanatın kaldırılması, I. TBMM dönemine ait bir gelişmedir. I. TBMM'nin gerçekleştirdiği tek inkılap **saltanatın kaldırılmasıdır**.

B) Ankara'nın Başkent Olması

- Başkentin Ankara olduğunu ifade eden madde ilk kez 1924 Anayasasında yer almıştır.
- Madde, "**Türkiye Devleti'nin dini, İslam; resmi dili Türkçe'dir, Başkenti Ankara şehridir.**" şeklindedir.

C) Cumhuriyet'in İlanı

- En uzun süre cumhurbaşkanlığı yapan devlet adamı **Mustafa Kemal Atatürk'tür**.
- En uzun süre meclis başkanlığında bulunan devlet adamı **Mustafa Abdülhalik Renda'dır**.
- "**Cumhuriyet'in İlanı**" 1921 Anayasası'nda yapılan ilk **değişiklik**tir.

D) Halifeliğin Kaldırılması

-TBMM'ye getirilen kanun teklifi ile **3 Mart 1924'te** halifelik kaldırılmıştır.

HUKUKİ İNKILAPLAR

A) Medeni Kanun'un Kabulü (17 Şubat 1926)

-Medeni kanunun kabul edilmesiyle toplumsal alanda kadın-erkek eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır.

-Bu kanunda şu konular yer almaktadır;

*resmi nikah zorunluluğu,

*evlilikte tek eşlilik,

*kadınlara istediği mesleği seçme hakkı,

*mirasta eşitlik,

*anneye çocuğun velayetini alabilme hakkı, **yer almaktadır!!!**

-İsviçre Medeni Kanunu örnek alınmıştır.

NOT: Türkiye'de hukuk birliği "**Medeni Kanun**" ile sağlanmaya çalışılmıştır.

B) Ceza-Borçlar-Ticaret Kanunu

-Ceza kanunu, **İtalyan** ceza kanunundan örnek alınmıştır.

-Borçlar kanunu, **22 Nisan 1926'da** kabul edilmiştir.

-Ticaret kanunu, **çeşitli devletlerin** kanunlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

-İcra ve iflas kanunu, **İsviçre'den** alınmış ancak faydalı olmaması neticesinde yeniden düzenlenmiştir.

EĞİTİM ve KÜLTÜR İNKILAPLARI

A) Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası 1924)

-Ülkedeki eğitim karmaşasına son vermek, milli ve laik değerler taşıyan bir eğitim sistemi kurabilmek amacıyla çıkarılan kanun.

-Türkiye'deki tüm okullar **Maarif Vekaletine (Milli Eğitim Bakanlığına)** bağlanmıştır.

-Eğitimin laikleşmesi ve çağdaşlaşması yolunda önemli bir adım atılmıştır.

-Eğitimde ikiliğe son verilmiştir.

B) Yeni Türk Harflerinin Kabulü (1 Kasım 1928)

-Harf konusunda yeni bir düzenlemeye gerek duyulmasının sebepleri;

*Arap harfleri ile okuma yazmanın imtiyazlı bir hâl alması,

*Arap harflerinin, Türkçenin ses düzenine uymaması,

*Arap harflerinin yazım yönü nedeniyle teknik bakımdan dezavantajlı olması,

*Eğitimi çağdaşlaştırma isteği,

*Batı ile bütünleşme isteği, **etkili olmuştur!!!**

C) Türk Tarih Kurumu'nun Kuruluşu (12 Nisan 1931)

-Türk Tarih kurumunun ilk başkanı **Tevfik Bıyıklıoğlu'dur**.

Kurulma Nedenleri

-Bütün Türk toplumlarının tarihini aydınlatmak,

-Türklerin sarı ırktan olmadığını ortaya koymak,

- Türk toplumunda milli bir şuur oluşturmak,
- Türklerin dünya medeniyetlerine katkılarını ortaya koymak.

D) Türk Dil Kurumunun Kurulması (12 Temmuz 1932)

-Kurumun ilk başkanı **Sâmi̇ Rifat**'tır.

Kurulma Nedenleri

- Aydın dili ile halk dili arasındaki açığı kapatmak,
- Türkçenin yabancı dillerin etkisinden kurtulmasını sağlamak,
- Türkçenin zenginliğini ortaya koymak,

NOT: Atatürk mirasının bir kısmını "Türk Tarih ve Dil Kurumlarına" bırakmış, bu kurumların bilimsel çalışma yapmalarına destek olmuştur!!!

TOPLUMSAL İNKILAPLAR

A)Şapka Kanunu ve Kılık Kıyafet Düzenlemesi (25 Kasım 1925)

İnkılabı Gerektiren Nedenler

- Topluma çağdaş bir görünüm kazandırma isteği,
- Çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşma düşüncesi,
- Toplumda birlik sağlama isteği,
- Batı ile bütünleşme isteği.

B)Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)

-Tarikat üyelerinin toplandığı, dini ve sosyal faaliyetler yaptıkları yerlerin büyüklerine "**tekke**", küçüklerine "**zaviye**" adı verilirdi.

C)Soyadı Kanunu'nun Kabulü (21 Haziran 1934)

-24 Kasım 1934'te kabul edilen bir kanun ile **Mustafa Kemal'e** TBMM tarafından "**Atatürk**" soyadı verilmiştir. Bu soyadının başkası tarafından kullanımı da yasaklanmıştır.

NOT: Atatürk soyadı, **Saffet Arıkan** tarafından bulunmuştur.

NOT: Atatürk'ün soyadı verdiği kişiler:

- *Saffet Arıkan *Sabiha Gökçen
- *A.Fethi Okyar *Refik Saydam
- *Salih Bozok

D)Takvim, Saat ve Ölçülerin Değiştirilmesi

- Takvim, saat ve ölçü değişikliklerindeki temel amaç;
- *çağdaşlaşmak,
- *ticari karışıklık ve ikiliği önlemek,
- *Avrupa ile sosyo-ekonomik ilişki düzeni belirlemek. (**ÇIKMIŞ SORU**)

EKONOMİK İNKILAPLARI

A) İzmir İktisat Kongresi

- Kongre, devletin kendi imkanlarıyla öz kaynaklarını değerlendirmesini ve büyük devletlerin yardımını almadan kalkınmayı hedeflemiştir.
- Kongrede alınan kararlar **Misak-ı İktisadi (Ekonomi Andı)** adıyla yayınlanmıştır.
- Kongrenin başkanlığını **Kazım Karabekir** yapmıştır.

NOT: İzmir İktisat Kongresi sonrasında;

- *Türkiye İş bankası kurulmuş,
- *Yerli kumaş kullanma kanunu çıkarılmıştır.
- *Teşvik-i Sanayi Kanunu ilan edilmiştir. (**Başarısız**)

NOT: Türkiye İş Bankası;

- *Türkiye'nin ilk özel bankası.
- *İlk ulusal ticaret bankasıdır.

B) Tarım Alanındaki Yenilikler

- Aşar vergisi** kaldırılmış yerine daha az miktarda arazi vergisi konulmuştur.
- 1929'da **Tarım Kredi Kooperatifleri** kurulmuştur.
- 1938'de **Toprak Mahsulleri Ofisi** açılmıştır.
- 1938'de **Fiskobirlik (Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği)** kurulmuştur.

C) Sanayi ve Madencilik Alanındaki Yenilikler

- 1 Haziran 1931'de **Tekel Genel Müdürlüğü** kurulmuştur.
- 1927'de **Teşvik-i Sanayi Kanunu** kabul edilmiştir. Bu kanunla;
- *çeşitli sanayi kuruluşlarına devlet arazisi tahsis edilmiş,
- *sanayi ile uğraşanlara taşıma hizmetlerinde indirim sağlanmış,
- *vergilerde muafiyetler getirilmiş,
- *devlet daireleri için yerli ürün kullanma zorunluluğu getirilmiştir.

D) Bayındırlık ve İskan Alanındaki Yenilikler

- 1927' **Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü** kurulmuştur.
- 1925'te "**Türk Tayyare Cemiyeti**" adıyla **Türk Hava Kurumu** kurulmuştur.

ÜNİTE SONU NOTLAR

-Aşar vergisinin kaldırılması,

-Ziraat Bankasından kredi verilmesi,

Tarım kesimini rahatlatma ve üretimi arttırma amaçlıdır.

Ankara'nın başkent olduğu tarihte Ankara'da elçiliği bulunan devlet—**Afganistan**

Türkiye'nin ilk ulusal bayramı "**23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı**" dır.

Türk Tarih Kurumu: Milli bilinç ve Kültürü geliştirmek amacıyla kurulmuştur. "**Türk Ocağı**" çatısı altında yapılandırılmıştır.

- # Adı **Atatürk** tarafından verilen ve **Türk Tarih Kurumunun** süreli araştırma yayını olarak faaliyete başlayan dergi—**Belleten**
- # **Denizbank**: 1937'de yeni Türk devletinde deniz yollarını ve ticaret filosunu güçlendirmek amacıyla kurulmuştur.
- # Türk alfabesinin hazırlanması ile ilgili çalışmalar yapmak üzere kurulup, 1928'de "**Elifba Raporu**" adıyla bir rapor hazırlayan kurum--- **Dil Encümeni**
- # **Yükseköğretim Kurulu** 1982 yılında oluşturulmuştur.
- # Türkiye'de ilk nüfus sayımı 1927'de yapılmıştır.
- # Türk kadınının elde ettiği ilk siyasi hak— **Belediye seçimlerine katılma.**
- # Türk kadınının "Milletvekili seçme ve seçilme hakkı"nı kullandığı seçim— **1935 seçimleri (Meclise giren kadın milletvekili sayısı 17)**
- # 1935 seçimlerinde ilk kez azınlıklardan milletvekili seçilmiştir.
- # Atatürk mirasını; Makbule Hanım, Sabiha Gökçen, Türk Dil ve Türk tarih kurumu, İsmet Paşa'nın çocuklarına bırakmıştır.
- # **Bozkurt**: Mustafa Kemal'in biyografisidir. Mustafa Kemal'in sağlığında yayımlanan ilk biyografi.
- # **Tek Adam**: Mustafa Kemal'in hayatı 3 ciltlik eserde anlatılmıştır.
- # **Cumhuriyet döneminde Türk Kadınları**:
 - *İlk belediye başkanı— **Sadiye Hanım**
 - *İlk kadın muhtar— **Gül Esin**
 - *İlk atanmış kadın muhtar— **Meliha Manço**
 - *İlk kadın bakan— **Türkan Akyol**
 - *İlk cerrah— **Rahime Batu**
 - *İlk kadın inşaat mühendisi— **Sabiha Güreyman**
 - *İlk kadın doğum uzmanı— **Dr. Pakize İzzet Tarzi**
 - *İlk kadın savaş pilotu— **Sabiha Gökçen**

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKALARI

1923-1930 DÖNEMİ

-Bu dönemde Türk dış politikasının başlıca faaliyet alanı: Lozan Antlaşması'ndan kalan sorunları gidermek.

FRANSA

- Sorun**: Yabancı okullar,
- Çözüm**: Tevhid-i Tedrisat Kanunu
- Önemi**: Lozandan sonra dış politikadaki ilk siyasi başarı.

İNGİLTERE

- Sorun**: Musul-Irak sınırı,
- Aşamaları**: *Haliç konferansı (**çözüm yok**)
 - *Milletler cemiyeti (**komisyon kuruldu**)
 - *Brüksel Hattı Raporu (**Musul, Irak sınırındadır.**)

- Çözüm: *Ankara Antlaşması imzalandı. (Türkiye-İngiltere-İrak)
*Musul ve Kerkük--- Irak'ın
*Hakkari--- Türkiye'nin.

NOT: Musul sorunu sırasında **Şeyh Sait isyanı** olduğundan, Türk-İngiliz görüşmelerini olumsuz etkilemiştir. (ÇIKMIŞ SORU)

YUNANİSTAN

- Sorun: Nüfus mübadelesi,
-Aşamaları: *Milletler cemiyeti (çözüm yok)
*Atina Antlaşması (kısmi çözüm)
-Çözüm: Ahali Mübadelesi Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre;
*Doğum yerleri ve tarihleri ne olursa olsun **İstanbul Rumları** ile **Batı Trakya Türklerinin** tümü **yerleşik** sayılmıştır.

NOT: Yunanistan ile nüfus mübadelesi sorununun halledilmesi, ilişkilerin düzeltilmesine ve **Balkan Antantı**'nın imzalanmasına ortam hazırlamıştır. Ancak bu iyi ilişkiler **Kıbrıs Sorunu** yüzünden yerini yeniden gergin bir ortama bırakmıştır.

NOT: Türkiye, **Balkan Antantı** ile Batı sınırını güvence altına almıştır.

OSMANLI BORÇLAR SORUNU (1930-1933)

- Sorun: Osmanlı borçları,
-Çözüm: Hoover moratoryumu (Hoover: ABD Başkanı)
NOT: **Moratoryum**: Buhanlı dönemlerde bir ülke ya da bölgede tüm borçlarının veya bir kısım borçların ödenme mecburiyetinin **kanunla bir süre geri bırakılması**.
NOT: Osmanlı Devleti en fazla **Fransa**'ya borçlanmıştır.
NOT: Türkiye, Osmanlı Devleti'nin borçlarını **1954 yılına** kadar ödemiştir.
NOT: -Sorun: Adana-Mersin demiryolu,
-Çözüm: Türkiye, demiryollarını satın almıştır.
NOT: Onikiada'nın silahlandırılması sorunu Türkiye'nin II.Dünya Savaşı'ndan sonra bu bölgenin İtalya'dan alınıp Yunanistan'a verilmesinden sonra yaşadığı bir sorundur. (ÇIKMIŞ SORU)

- NOT: -Sorun: Fener Rum Patrikhanesi
-Çözüm: İlişkiler bozulmadan sorun çözülmüştür.

ATATÜRK DÖNEMİNDE YAŞANAN BAZI ÖNEMLİ OLAYLAR

BOZKURT-LOTUS OLAYI (1926)

- Türk gemisi **Bozkurt** ve Fransız gemisi **Lotus**'un 2 Ağustos 1926'da Ege Denizi'nde çarpmaları, kaza sonucu Bozkurt gemisinin batması ve **8 Türk vatandaşının hayatını kaybetmesi** olayı.

RAZGRAD OLAYI (1933)

- Bulgaristan'ın Razgrad kentindeki **Türk ve Müslüman mezarlarının tahrip edilmesi** sonucu çıkan olaylardır.
- Bu olaya tepki olarak İstanbul'da mitingler düzenlenmiş ve yabancıların mezarlarına **GÜL** bırakılmıştır...

WAGON LİTS OLAYI (1933)

-İstanbul'daki bir Fransız demir yolu şirketinin Türk çalışanlarının işlerine, **Türkçe** konuştukları **gerekçesiyle** son vermesi üzerine yaşanan olaydır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

- # Yabancı okullar sorununun ortaya çıkması ile bu okullara ait yeni düzenlemeler yapılması amacıyla çıkarılan kanun--- **Maarif Teşkilatı**
- # Nüfus mübadelesi sorununun çözümü için Mustafa Kemal ile Yunan Başbakanı Venizelos'un çabaları ile imzalanan antlaşma--- **Etabli (Ahali) Antlaşması.**
- # Musul ve Kerkük ile ilgili günümüz sınırlarını çizen antlaşma--- **1926 Ankara Antlaşması.**
- # **1928'de ABD ve Fransa'nın öncülüğünde dünya barışına katkı sağlamak amacıyla kurulan pakt --- Briand-Kellog Paktı. (Türkiye 1928'de üye olmuştur.)**

ÇAĞDAŞ TÜRK-DÜNYA TARİHİ

BOLŞEVİK İHTİLALİ (EKİM DEVRİMİ)

- Lenin başkanlığındaki Bolşevik partisinin iktidarı ele geçirmesiyle Çarlık dönemi sona ermiştir.
- Bolşeviklerin ilk faaliyeti Çarlık Rusya'sının imzaladığı gizli antlaşmaları ortaya çıkarmak ve daha sonra da Almanya ile barış için teşebbüse geçmek olmuştur.
- İç politikada ise Bolşeviklerin güçlenmesi için **NEP (Novaya Ekonomiceskaya Politika)** adı verilen ekonomi politikası ilan edilmiştir. **(1921)**
- Stalin**, Lenin'in ölümünden sonra başa geçmiştir.
- *I.Beş yıllık kalkınma planı,
- *Kolektifleştirme politikası, **en önemli uygulamalarıdır!!!**
- Rusya 1923'te "**SSCB**" olarak adını değiştirmiştir. **(Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği)**
- SSCB'nin yeni rejimini tanıyan ülkeler: **İtalya, İngiltere, Fransa ve ABD.**

BASMACI HAREKETİ

- Türkleri, Rus işgalinden kurtararak bağımsızlaştırmayı hedefleyen direniş hareketidir.
- Hareketin lideri **Korbaşı Ergaş.**
- İlk hareket** Özbekistan'ın Hokand şehrinde başlamıştır.
- 1918'de başlayıp 1931'e kadar sürmüş ve bu tarihten sonra Ruslar, Basmacı hareketine son vermişlerdir.
- 5 Aralık 1936'da Batı Türkistan'da SSCB'ye bağlı Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan cumhuriyetleri kurulmuştur.

NOT: Basmacıların sloganı, "Türkistan Türklerindir."

ORTA DOĞUDA MANDA YÖNETİMLERİNİN KURULMASI SAN REMO KONFERANSI

-İngiltere ve Fransa arasında Orta doğu topraklarının paylaşıldığı gizli konferans.

-Bu paylaşıma göre Orta Doğu'da:

***İngiltere mandaterliğinde** bulunan yerler; Ürdün-Filistin-İrak

***Fransa mandaterliğinde** bulunan yerler ise; Suriye-Lübnan

NOT: İngiltere;

-1921'de Mısır'ın,

-1930'da Irak'ın,

-1934'te ise Yemen'in, **bağımsızlığını tanımıştır!!!**

***Saad Zaglul kimdir?**

-İngiltere'ye karşı Mısır halkının bağımsızlık hareketini başlatan önder.

NOT: Fransa;

-1926'da Lübnan'ın,

-1930'da Suriye'nin, **bağımsızlığını tanımıştır!!!**

NOT: Bağımsızlıklarını kazanmalarına rağmen her iki devletin de anayasalarında Fransız mandasının devamını sağlayan maddeler mevcuttu. Fransa, Suriye ve Lübnan'dan 1946'da tamamen çekilmiştir.

UZAK DOĞU

JAPONYA

***Meiji Restorasyonu:** Derebeylik yönetimi sonlandırıp Batı tarzı yenilikler içeren reform süreci. **Mutsuhito**, Meiji döneminin önderliğini yapan imparator.

-**Portsmouth Antlaşması:** Rusya, Mançurya'yı tamamen Japonya'ya bırakmıştır.

1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİ

-**"Kara Perşembe"** olarak adlandırılan kriz.

-**1929'da ABD'de yaşanan iktisadi krizin** adıdır.

-ABD borsasında çöküş olmuştur.

-Bunalımın etkileri II.Dünya Savaşı'na kadar yaklaşık **10 yıllık bir dönemde** devam etmiştir.

NOT: 1929'da yaşanan Dünya Ekonomik Krizi'nin anlatıldığı eser: **"Gazap Üzümleri"** (John Steinbeck tarafından yazılmıştır.)

NOT: 1929 Bunalımı'nı yenerek, tam istihdama ulaşan ilk ülke **Almanya**'dır. Almanya, malın malla değişimini gerçekleştirme imkanı sağlayan **"counter-tradin"** sistemini benimsemiştir.

-Bu kriz tüm dünya ülkelerini etkilediği gibi **Türkiye'yi** de etkilemiştir. Türkiye krize karşı "**Yerli malı haftasını**" ilan etmiştir. Yerli malı yaygınlaştırmak amacıyla "**Milli İktisat Tasarruf Cemiyeti**" kurulmuştur. --Türk parasının değerini koruma kanunu kabul edilmiştir.

İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE AVRUPA'DA YAŞANAN GELİŞMELER

A) BARIŞIN SAĞLANMASI İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

1) Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti 1920)

-**Amaç:** Barış sağlamak.

-**Merkezi:** Cenevre.

-Türkiye'nin üye olduğu ilk uluslararası örgüt.

-Üyelik, dış politikada Boğazlar meselesinin lehimize çözülmesinde etkili olmuştur.

2) Lacorna Antlaşması (1925)

-**Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Belçika, Polonya ve Çekoslovakya** arasında imzalanmıştır.

-Antlaşmanın temel amacı; Devletleri savaştan korumak ve devletlerin arasındaki antlaşmazlıkların barışçıl yöntemlerle çözülmesini sağlamak.

NOT: Türkiye bu antlaşmada yer almamıştır!!!

3) Briand-Kellog Paktı (1928)

-1928'de Paris'te **Fransa'nın** da katılımıyla **ABD, İngiltere, İtalya, Japonya, Almanya, Belçika, Polonya ve Çekoslovakya** arasında imzalanmıştır.

-Antlaşmaya göre devletler antlaşmazlıkların çözülmesinde savaşa başvurmayacak ve barış yoluyla meseleyi çözmeye çalışacaklardı. Bu antlaşmaya aynı yıl **Sovyet Rusya ve Türkiye'de** katılmıştır.

NOT: Briand-Kellog Paktı'nın resmi adı "Savaşın Terk edilmesi için Genel Antlaşma"dır. Paris Paktı olarak da bilinir.

4) Litvinov Protokolü (1929)

-**Sovyet Rusya** da kendi komşuları ile Briand-Kellog Paktı'nın güttüğü aynı amacı taşıyan Litvinov protokolü imzalanmıştır.

-Türkiye aynı yıl bu protokole katılmıştır.

5) Cenevre Silahsızlanma Konferansı (1928)

-Cumhuriyet rejiminin kurulmasından sonra **Türkiye'nin katıldığı ilk uluslararası konferans.**

AVRUPA'DA TOTALİTER REJİMLERİN ORTAYA ÇIKMASI

1)İtalya'da Faşizm

-1922'de büyük işçi grevinde Faşist partisinin **Kara Gömleklileri** Roma'ya gelmiş, bir hükümet darbesinden çekinen kral da ülkede düzenin sağlanması için çareyi hükümeti kurmayı Faşist Partiye vermekte bulmuştur.

-1922 yılında iktidarı ele geçiren **Mussolini'nin** ilk işi ülkedeki demokratik uygulamaları ortadan kaldırmak olmuştur.

NOT: ***Kara Gömlekliler**: İtalya'da Mussolini'nin iktidara gelmesini sağlayan milis birlikler.

***Faşizm**: Mussolini tarafından 1922'de İtalya'da kurulan, milliyetçi tek parti diktatörlüğüne ve meslek kuruluşlarına dayanan siyasi rejim ve doktrindir.

-Mussolini iktidarı, dış politikada öncelikle Akdeniz'de eski Roma İmparatorluğu'nu yaratmak istiyordu. Hatta Mussolini Akdeniz için "Bizim Deniz (mare nostrum)" tabirini kullanmaktaydı.

NOT: **Scala Nutku**: İtalyan Faşist **Benito Mussolini'ye** aittir.

2)Almanya'da Nazizm

-Nazi partisi ilk defa **1924 seçimlerinde** Alman parlamentosuna girmiştir. 1929 Ekonomik Krizi'nin Almanya ekonomisini de sarsması Nazi Partisinin iktidara gelmesini hızlandırmıştır.

-1930 seçimlerinde büyük başarı sağlayan Nazi Partisi, 1931'deki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde **Adolf Hitler'i** aday göstermiş, bu seçimlerde Hitler oldukça fazla oy almıştır.

-Bütün partiler yasaklanarak Nazi Partisinin diktatörlüğü kurulmuştur.

-Gizli polis teşkilatı **Gestapo** halkın her türlü faaliyetlerini denetim altına almıştır.

-Hitler'in dış politika faaliyetleri de üç kolda gelişmiştir. Bunlar;

*Almanya'nın Versay Antlaşması'nın sınırlamalarından kurtarılması.

*"**Bir millet, bir devlet**" ilkesinin gerçekleştirilmesi yani bütün Almanların bir tek devlet altında toplanması.

***Hayat sahası** anlayışının gerçekleştirilmesi yani Almanların yaşamadığı memleketlerin de sınırlar dahiline alınmasıdır.

NOT: **Almanya, Çekoslovakya topraklarını** işgal ederek "**Hayat sahası**" politikasını uygulamaya koymuştur!!!

NOT: ***Nazizm**: Almanya'da 1930'lu yıllarda, **Hitler tarafından** kurulan Nasyonal Sosyalist Partisinin, **Alman ırkının üstünlüğünü** savunan politikasıdır.

3)Japonya'da Militarizm

-Katı bir Japon milliyetçiliği, militarizm ve gelenekçilikten oluşmuş; **faşizmin** Japon versiyonudur.

-Bu dönemde Japonya içinde aşırı milliyetçi ve militarist bir politika izlendi. **1937** yılında Japonya **Çin'e** saldırdı ve **Kore'yi 1910 yılında işgal** etti. Buralarda savaş tutsakları üzerinde tıbbi deneyler yapıldı. Halktan devlete kutsal bir şekilde bağlanması istendi ve Japonlar "**tanrısal ırk**" olarak görüldü.

-**Japon İmparatorluğu'nun** amacı: sınırlarını genişletmek ve dünyaya hakim olan bir imparatorluk kurmaktır.

-ABD savaşı bitirmek için **Hiroşima** ve **Nagazaki**'ye **atom bombası** attı. Alınan bu büyük darbeden sonra İmparator **Hirohito**, 15 Ağustos 1945'te radyodan yayınladığı bir bildiriyle Japonya'nın Müttefiklere kayıtsız şartsız teslim olduğunu açıkladı. Savaştan sonra Japon siyasetinde değişimler yaşandı. Aşırı milliyetçi ve militarist yönetimin yerine daha ılımlı bir **yönetim** geldi. Günümüzde Japonya'da **hiçbir militarist akım bulunmamaktadır!!!**

4)İspanya'da Franco

-İspanya'da iç savaş **milliyetçiler ve cumhuriyetçiler** arasında gerçekleşmiştir.

-İç savaş sonrasında iktidara gelen **Franco** başlangıçta Batılı devletlerce dışlanmış.

Franco da Hitler ve Mussolini gibi benzer ideolojilere sahip olmasına rağmen ülkesini

II.Dünya savaşı'na sokmamış ve uzun süre iktidarını sürdürmüştür.

NOT: Pablo Picasso: "Guernica" adlı tablosunu 1937 yılında yapmıştır. Bu eseri "**İspanya iç savaşı sırasında Almanların Guernica'yı bombalaması sonucu halkın yaşadığı dehşeti**" anlatmaktadır.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE DÜNYADA YAŞANAN BİLİMSEL ve KÜLTÜREL GELİŞMELER

-1920'de ABD'de ilk **radyo yayını** yapılmıştır. Radyonun mucidi **Guglielmo Marconi**'dir.

-İlk **sesli sinema** yapıldı.

-İlk **buzdolabı** 1923'te üretilmiştir.

-1926'da başarılı roket denemesi ABD'de yapılmıştır.

-John Logie Baird ilk **televizyon görüntüsünü** 1926'da iletmiştir.

-1928'de **C vitamini** keşfedilmiştir.

-İlk **TV yayını** 1936'da **İngiltere'de** yapılmıştır.

-İlk **helikopter** Ruslar tarafından yapılmıştır. (**İgor Skorsky**)

-**Albert Einstein**: Fiziğin temellerini atmıştır. "**izafiyet teorisi**" ona aittir.

-1922'de **Albert Einstein** "**Nobel Fizik ödülünü**" kazanmıştır.

BALKAN ANTANTI (9 ŞUBAT 1934)

-**Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya** arasında imzalanmıştır. Balkan Antantı'na göre:

*Balkan devletleri sınırlarını bölgedeki revizyonist devletlere karşı koruma amacıyla önlem almanın yanında birbirlerinin varlığına saygı göstereceklerdir.

NOT: İkinci Dünya Savaşı'nın Balkanlara sıçraması, bu antlaşmanın önemini yitirmesine neden olmuştur.

NOT: Türkiye, Balkan Antantı ile **Batı sınırını güvence altına** almıştır.

MONTREUX (MONTRÖ) BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 TEMMUZ 1936)

-**Türkiye, İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği, Japonya, Romanya, Bulgaristan, Yunanistan** ve **Yugoslavya** arasında 20 Temmuz 1936'da imzalanan sözleşmeye göre;

*Boğazlar Komisyonu kaldırılarak tüm yetkileri **Türkiye'ye** bırakılmıştır.

*Boğazın iki yakasında askersiz alan kaldırılmıştır.

*Yabancı ticaret gemilerinin Boğazlardan geçişleri sınırlandırılmıştır. *Yabancı savaş gemilerinin **15 gün önceden Türkiye'den izin alması** kararlaştırılmıştır.

*Türkiye bir savaşa girer veya savaş tehlikesi ile karşılaşırsa yabancı savaş gemilerinin Boğazlardan geçişi **Türkiye'nin takdirine** bırakılmıştır.

NOT: Boğazlar konusu tam olarak çözülmüştür!!!

NOT: Bu sözleşme sonrası **Rusya** ile ilişkilerde bozulma yaşanmıştır.

NOT: Montrö Görüşmeleri'ne Türkiye'yi temsilen Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Aras) katılmıştır.

AKDENİZ PAKTI (1936)

-İngiltere, Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan arasında imzalanmıştır.

SADABAT PAKTI (8 TEMMUZ 1937)

-Türkiye'yi Orta Doğu ülkeleriyle bir pakt oluşturmaya sevk eden en önemli olay, **İtalya'nın Habeşistan'a saldırması** olmuştur.

-8 Temmuz 1937'de Tahran'daki Sadabat Sarayı'nda **Türkiye, İran, Irak ve Afganistan** arasında Sadabad Paktı imzalanmıştır.

NOT: Sadabad Paktı ile Türkiye doğu sınırını güvence altına almıştır.

HATAY SORUNU ve HATAY'IN ANA VATANA KATILMASI

-Türkiye'nin ısrarı üzerine Hatay meselesi, **Milletler Cemiyeti'ne** götürülmüştür.

-Sorun 14-16 Aralık 1936 tarihleri arasında görüşülmüş ve **İsveç Temsilcisi Sandler**, "raportör" olarak tayin edilmiştir.

NOT: *Sandler Raporu: Sandler hazırladığı raporda Hatay ve çevresinde Türk nüfusun çoğunlukta olduğunu belirtmiş ve Sancak meselesinin çözümü için bir komisyon kurulmasını teklif etmiştir.

-23 Temmuz **1939'da** yapılan bir törenle Hatay ana vatana katılmıştır. (**Atatürk'ün ölümünden 1 yıl sonra**)

-Böylece Türkiye'nin **güney sınırı Misak-ı Milli'ye uygun bir şekilde** çizilmiştir.

NOT: Hatay Sorunu'nun çözüm görüşmeleri Atatürk Dönemi'nde olmuş, fakat Hatay'ın ana vatana katılması Atatürk'ün ölümünden sonra gerçekleşmiştir.

ÜNİTE SONU NOTLAR

Dawes Planı: I.Dünya Savaşı'ndan sonra, Almanya'nın ödeyeceği borçların yeniden yapılandırılması.

Türkiye'nin Atatürk Dönemi'nde üye olduğu uluslararası kuruluşlar:

- *Briand-Kellog Paktı, *Akdeniz Paktı,
- *Litvinov Protokolü, *Sadabad Paktı,
- *Milletler Cemiyeti, *Nyon Sözleşmesi.
- *Balkan Antantı,

Dünya barışının sağlanması için atılan önemli adımlar:

- *Milletler Cemiyeti,
- *Locarno Antlaşması,
- *Briand-Kellog Paktı,
- *Deniz Silahlarında Sınırlandırma,
- *Dawes Planı.

Türkiye;

- *Locarno,
- *Çelik Pakt,
- *Küçük Antant'a ÜYE DEĞİLDİR!!!

Rusya'da Bolşevik İhtilaline destek veren ve sonucunda iktidarı ele geçiren lider--- **Lenin**

Rusyada Lenin'in ölümünden sonra iktidar mücadelesi kazanan Stalin döneminde uygulanmaya başlanan ve toplumda huzursuzluklara neden olan politika--- **Kolektifleştirme**

***Kolektifleştirme**: Küçük toprakların büyük çiftlikler şeklinde birleştirilmesi.

#Rusların Orta Asya'yı işgal politikası doğrultusunda Türkler üzerindeki baskısını arttırmaları nedeniyle 1916'da başlayan ayaklanma—**Milli İstiklal**

Türkiye'nin Milletler Cemiyetine üyeliği için öneri—İspanya ve Yunanistan temsilcilerinden gelmiştir.

"**Nyon Konferansı**"—Türkiye, İtalya'ya karşı İngiltere ile hareket etme kararı almıştır.

Rusya'da "**barış, toprak ve ekmek**" vaadiyle harekete geçen ve Ekim 1917'de yönetimi ele geçiren grup--- **Bolşevikler**

Balfour Deklarasyonu: Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulması yolunda ilk adımdır. İngiltere Dışişleri Bakanı tarafından yayımlanmıştır.

1929'da ABD'de ortaya çıkan ekonomik kriz ilk önce BORSA'da çıkmıştır.

Küçük Antant'a katılan devletler: **Çekoslovakya, Yugoslavya ve Romanya.**

Amacı, Orta Avrupa'nın güvenliğini korumaktır.

Barışa sağladığı katkılar nedeniyle **Mustafa Kemal'i Nobel Barış Ödülü için aday gösteren** devlet adamı— **Yunanistan Başbakanı Venizelos**

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

MÜNİH KONFERANSI (1938)

-**Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere** arasında imzalanmıştır.

-Konferansta Südet Bölgesi'nin Almanya'ya verilmesi, Çekoslovakya'nın yeni sınırının belirlenebilmesi için bir komisyon kurulması ve yeni sınır için İngiltere ve Fransa'nın garanti vermesi kabul edilmiştir.

-Münih konferansında alınan kararlar uygulanamamıştır!!!

ÇELİK PAKT (1939)

-**İtalya ve Almanya** arasında imzalanmıştır.

NOT: Almanya'nın Polonya'ya saldırması üzerine İngiltere ve Fransa, Almanya'ya savaş açar ve **II. Dünya Savaşı** başlar!!!

II. DÜNYA SAVAŞI'NDA KUTUPLAR

BLOKLAŞMALAR

A) MİHVET DEVLETLER

- *Almanya
- *İtalya
- *Japonya

B) MÜTTEFİK DEVLETLER

- *İngiltere
- *Fransa
- *ABD
- *SSCB

NOT: Mihver Devletlerine daha sonra katılan devletler: Macaristan, Bulgaristan, Romanya, Hırvatistan.

NOT: Müttefik Devletlere daha sonra katılan devletler: Türkiye, Polonya, Avusturya, Norveç, Çin, Hollanda, Yunanistan, Brezilya, Belçika, Kanada, Yeni Zelanda, Kanada, Kolombiya, Arjantin, Paraguay.

***Maginot Hattı:** Fransa'nın yer altı sığınaklarından oluşturduğu savunma hattı.

***Charles De Gaulle kimdir?**

-Alman işgalinden sonra Fransa'daki bağımsızlık hareketinin öncüsü.

***Vichy Hükümeti:** Alman işgali altındaki Kuzey Fransa'da halkın haklarını savunmayı amaçlayan hükümet. Bu hükümet antikomünist bir politika izlemiş, Fransa'daki Yahudilerden bazıılarını Nazilere teslim etmiştir. (**ÇIKAR**)

***Kartal Hücumu:** Almanya'nın İngiltere'ye yaptığı hava saldırısı.

***Yıldırım Harbi:** Almanya'nın Avrupa ve Kuzey Afrika'daki yaptığı faaliyetler. Yıldırım harbinin sırrı, rakibin dengesini bozarak daha sonraki muharebelerde sevk ve kontrolünü etkisiz hale getirmektir.

***Barbarossa Harekatı:** Almanya'nın Rusya'yı işgal planı. Almanya'nın amacı, Rusya'yı Doğu Avrupa'dan çıkarmak ve Balkanlarda egemenlik alanını genişletmek. Ancak hava şartlarından dolayı Almanya istediği başarıya ulaşamamıştır.

ABD'NİN SAVAŞA KATILMASI

-ABD'nin savaşa girmesinde 1937'de Japonya'nın Çin'i işgali ile birlikte başlayan ve Japonya ile aralarında devam eden çekişme etkili olmuştur.

NOT: Atlantik Bildirisi: İngiltere Başbakanı Winston Churchill ve ABD Başkanı Franklin Roosevelt'in Kanada açıklarındaki bir savaş gemisinde yaptıkları görüşme sonucunda yayımladıkları bildiridir. Bu bildiriye göre;

- *Savaştan sonra toprak kazanılmayacak.
- *İlgili halkın onayı alınmadan toprak değişikliği yapılmayacaktır.
- *Uluslar kendi geleceklerini kendileri belirleyeceklerdir.
- *Açık denizlerde ticaret serbestliği geliştirilecektir.

*Mihver Devletler silahtan arındırılacak ve savaş sonrasında silahsızlanmaya gidilecektir.

(ÇIKAR)

NOT: Bu bildiri; Birleşmiş Milletler Demeci'nde de yer almıştır. **Bu olay Birleşmiş Milletler teşkilatının ilk adımını oluşturur.**

-ABD'nin müzakerelerde yumuşaklık göstermesi üzerine **Japonya** 7 Aralık 1941'de Hawaii'deki **Pearl Harlbour**'da bulunan ABD üslerini bombalamıştır. Bu saldırı ile ABD savaşa girmiştir.

***Stalingrad Savaşı:** Alman ordusunun Rusya'ya mağlup oluşudur.

***Sicilya Hareketi:** Müttefik Devletler İtalya'ya Sicilya üzerinden kara ve deniz harekatı yaparak Mussolini'yi iktidardan indirmişlerdir.

BARIŞI HAZIRLAYAN KONFERANSLAR ve MÜTTEFİKLERİN ZAFERİ

A)CASABLANCA KONFERANSI

-ABD ve İngiltere arasında gerçekleşmiştir.

-Karar: Mihver Devletler savaştan çekilene kadar savaşa devam.

B)WASHINGTON KONFERANSI

-ABD ve İngiltere arasında gerçekleşmiştir.

-Karar: *İtalya işgal edilecek

*Türkiye böyle bir durumda savaşa girerse Romanya petrollerinin bombardımanı için Türk hava alanlarının kullanılması sağlanmalıdır.

*Savaş sonrasında barışı korumanın sorumluluğu **ABD, İngiltere, Sovyet Rusya ve Çin'e** verilmelidir.

kararları alınmıştır!!!

C)QUEBEC KONFERANSI

-1943'te İngiliz Genelkurmayı ve ABD Genelkurmayı arasında Kanada'da gerçekleşmiştir.

-Karar, ikinci bir cephenin Fransa'da açılmasına karar verilmiştir.

NOT: Türkiye'nin II.Dünya savaşına katılması için **Qebec, Moskova, Tahran, Adana Kahire** konferanslarında kararlar alınmıştır. **Adana ve Kahire'de bizzat katılım vardır!!!**

D) MOSKOVA KONFERANSI

-1943 tarihleri arasında **ABD Dışişleri Bakanı, İngiltere Dışişleri Bakanı ve Sovyet Dışişleri Bakanı** arasında gerçekleşmiştir.

-Konferansta, Sovyet Rusya savaşın kısaltılması için ikinci cephenin açılmasını ve Türkiye'nin de savaşa girmesini istemiştir. Özellikle ABD'nin isteği ile **ABD, İngiltere, Sovyet Rusya ve Çin** arasında yapılacak olan deklarasyon ile barışın korunmasının sağlanması konusunda iş birliğine gidilmesi kabul edilmiştir.

NOT: **Tahran Konferansında** Türkiye'nin de savaşa katılmasına karar verilmiştir.

İKİNCİ CEPHENİN AÇILMASI VE YAŞANAN DİĞER GELİŞMELER

-6 Haziran 1944'te ikinci cepheyi açmak üzere Müttefik Devletler **Normandiya Çıkarması'nı** başlatmışlardır.

NOT: *Normandiya Çıkartması: Fransa'nın Alman işgalinden kurtulması için ABD ve İngiliz birliklerinin yürüttüğü girişim.

YALTA KONFERANSI

-ABD, SSCB ve **İngiltere** arasında gerçekleşmiştir.

-Savaştan sonraki yeni düzen konuşulmuştur.

NOT: Kararın Türkiye'yi ilgilendiren kısmı ise üyelikle ilgilidir. Rusya, savaşa dahil olmadığı için Türkiye'nin teşkilata üye olmasını istememiştir.

NOT: *Demir Perde: Churchill'ın (İngiliz Başkanı) Yalta Konferansı ile başlayan döneme vermiş olduğu adıdır.

SAN FRANCİSKO KONFERANSI

-Birleşmiş Milletlerin resmen kurulduğu konferans.

-Konferansta ABD ve Sovyet Rusya arasında sert tartışmalar olmuştur.

-Birleşmiş Milletler anayasasını belirleyen metin hazırlanmıştır.

NOT: Milletler Cemiyeti, 18 Nisan 1946'da alınan karara dayanılarak kaldırılmış ve yetkileri Birleşmiş Milletlere geçmiştir.

POSTDAM KONFERANSI

-II.Dünya savaşı sonunda yapılan **son konferans**.

-Savaş sonrası barışın nasıl sağlanacağı konuşulmuştur.

JAPONYA'NIN TESLİM OLMASI VE SAVAŞIN SONU

-ABD uçakları 6 Ağustos 1945'te **Hiroşima**'ya, 9 Ağustos 1945'te ise **Nagasaki**'ye atom bombası atmışlardır. Bu yeni silah Japonya'ya durumun ciddiyetini gösterdiği için 10 Ağustos'ta Japonya teslim olmuştur.

-**Japonya** 2 Eylül 1945'te teslim belgesini **Tokyo'da Missouri Zırhlısında** imzalamıştır. **Böylece II.Dünya Savaşı sona ermiştir!!!**

PARİS BARIŞ ANTLAŞMASI

-Müttefik Devletler ile İtalya, Macaristan, Bulgaristan, Romanya ve Finlandiya arasında imzalanmıştır.

NOT: İtalya, Meis ve Onikiada'yı--- Yunanistan'a bırakmıştır.

II.DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

-Diktatörlük rejimleri yıkıldı.

-Galip Devletlerden olmalarına rağmen **İngiltere** ve **Fransa'nın** ekonomisi bozulmuş, sömürgelerindeki etkileri azalmaya başlamıştır.

-Almanya, **Doğu ve Batı** olmak üzere ikiye ayrıldı.

- Japonya toprakları **ABD orduları** tarafından işgal edildi.
- Sanayileşme hızlandı.
- Birleşmiş Milletler Teşkilatı kuruldu.
- Bağımsızlık isyanları başladı.
- Savaş sonunda **ABD ve Sovyet Rusya** liderliğinde ideolojik ayrılığa dayalı **Batı Bloku** ve **Doğu Bloku** kurulmuştur.
- IMF** kuruldu. (uluslararası para fonu)

NOT: Bretton Woods Antlaşması ile uluslararası para sisteminin kuralları belirlenmiş, **Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonunun (1947 IMF)** kurulmasına karar verilmiştir.

NOT: İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ikiye bölünerek farklı rejimlerle yönetilen ülkeler Almanya ve Kore'dir. (ÇIKMIŞ SORU)

NOT: İkinci Dünya Savaşı sonrasında SSCB, Kuzey Kore'ye; ABD ise Güney Kore'ye yerleşmiştir. Kuzeyde SSCB kontrolünde Kore Halk Cumhuriyeti, güneyde ise ABD kontrolünde Güney Kore Cumhuriyeti kurulmuştur.

ÜNİTE SONU NOTLAR

Yatıştırma Politikası: II.Dünya savaşı öncesi İngiliz Başbakanının Almanya'ya karşı izlediği siyaset. Ancak Almanya'nın Çekoslovakya'yı işgali, İngiltere'nin bu politikayı terk etmesine neden olmuştur.

Hitler, Hayat Alanı politikasına işlerlik kazandırmak amacıyla saldırıda bulunduğu devletler; *Çekoslovakya,

***Polonya,**

***Litvanya.**

II.Dünya savaşının zor şartlarından istifade ederek zenginleşmiş ticaret erbabının yüksek karlılığını vergilendirebilmek için çıkarılan kanun--- **Varlık Vergisi Kanunu**

ABD'nin fiili olarak II.Dünya savaşına dahil olma nedeni--- **Pearl Harlboun Baskını'nın yaşanması. (Japonya saldırmıştır)**

Üretim, dağıtım ve tüketime ilişkin devlet kontrolünün artmasına yönelik olarak 1940'ta çıkarılan kanun--- **Milli Koruma**

II.Dünya savaşı sürecinde Türkiye'de ortaya çıkan edebi akım--- **Garipler (Orhan Veli, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet)**

II.Dünya savaşı sürecinde **Almanya, Almanca konuşulan her yeri kendine bağlama politikasıyla hareket etmiş, bu politikanın adı--- **Hayat Sahası****

İngiltere'nin Hitler'in ikna edilmesine yönelik olarak başlattığı ve savaşı önleme amacı taşıyan politika--- **Yatıştırma politikası.*

***Japonya "**Asya Asyalılarındır.**" politikasıyla hareket etmiştir.**

****"Bizim Deniz" ise **İtalya'nın** yayılmacı politikasına verilen isimdir.**

II.Dünya savaşıdan sonra kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilatının **veto** hakkına sahip devletleri--- **Fransa, İngiltere, Rusya, Çin, ABD**

Atom bombası ilk kez **ABD** tarafından **Uzak Doğu'da** kullanılmıştır. 6 Ağustos'ta **Hiroşima**'ya atılan ilk atom bombası ile 70.000 kişi, 9 Ağustos'ta **Nagasaki**'ye atılan bomba ile de 80.000 kişi hayatını kaybetmiştir.

Şifre adı "**Eureka**" olan Roosevelt, Churchill ve Stalin arasında toplanan konferans--- **Tahran**

Birleşmiş Milletlerin kurulmasında etkili olan konferans--- **San Francisco**

II.Dünya savaşının **Türkiye üzerindeki etkileri:**

***Milli korunma** kanunu çıkarılmıştır.

***Köy enstitüleri** açılmıştır.

***Ekmek karnesi** uygulanmıştır.

***Varlık vergisi** kanunu çıkarılmıştır.

İsmet İnönü Döneminde;

*Türkiye, kurucu üye olarak Birleşmiş Milletlere katılmıştır.

*Tek dereceli seçim sistemine geçilmiştir.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

-ABD ile **Rusya** arasındaki güç mücadelesi dönemidir.

-Sovyet Rusya kendi çevresinde kendine bağlı uydu devletlerle **Doğu Bloku**'nu oluşturmuştur.

NOT: Doğu Bloku Winston Churchill'in deyiimiyle "**Demir Perde**" olarak da anılmaktadır.

DOĞU BLOKU'NDA KURULAN ÖRGÜTLER

1) COMİNFORM (1947)

-Marshall planına karşı kurulmuştur.

-5 Ekim 1947'de **Sovyet Rusya, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Polonya, Fransa, Çekoslovakya** ve **İtalya** komünist parti liderleri bir araya gelerek **COMİNFORM**'un kurulduğunu ilan etmişlerdir.

2) COMECON (1949)

-Sosyalist ülkeler arasında ekonomik dayanışmayı sağlamaktır.

-**Sovyet Rusya, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Romanya** ve **Çekoslovakya**'nın önderliğinde 25 Ocak 1949'da kurulmuştur.

3) VARŞOVA PAKTI (1955)

-SSCB'nin NATO saldırısına karşı kurmuş olduğu paktır.

-**Bulgaristan, Çekoslovakya, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Arnavutluk** ve **Romanya** üyeleridir.

NOT: ABD'nin NATO'da oynadığı rol Varşova Pakti'nda Sovyet Rusya'ya aittir.

***NATO:** Batı Bloku ülkelerinin yayılmasına karşı oluşturduğu savunma paktidir.

ABD ve BATI BLOKU

1) TRUMAN DOKTRİNİ (1947)

-ABD'nin Sovyet tehdidine karşı **Türkiye ve Yunanistan'a** yaptığı maddi yardımdır.

NOT: Truman Doktrini dünyanın iki bloka ayrıldığını ve Sovyet Rusya-ABD mücadelesinin başladığını açıkça ortaya koymuştur.

2) MARSHALL PLANI (1947)

-Komünizmin Batı Avrupa'ya yayılmasını önlemek ve Avrupa ülkelerine katkı sağlamak amaçlıdır.

-ABD kanuna dayanarak **16 devlete** ilk yıl 6 milyar dolarlık bir ekonomik yardım yapmıştır.

-Sovyet Rusya ise Marshall Planı'na karşılık kendi uydu devletleri için Molotof Planı'nı uygulamıştır.

NOT: Molotof Planı: Rusya'nın "Demir Perde" ülkelerine yaptığı ekonomik yardım ve kalkınma planıdır.

3) BATI AVRUPA BİRLİĞİ

-İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg 17 Mart 1948'te Batı Avrupa Birliğini kurmuşlardır.

-1954'te bu birliğe **Almanya ve İtalya** da üye olmuştur.

NOT: Bu birlik, Batı Avrupa'da **Sovyet tehdidine karşı alınmış ilk askeri tedbirdir.**

4) NATO'NUN KURULMASI (KUZEY ATLANTİK PAKTI 1949)

-Batı Bloku ülkelerinin Sovyet yayılmasına karşı oluşturulmuştur.

-İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya, İzlanda, Danimarka, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, ABD ve Kanada'dan oluşan 12 ülke arasında kısa adı **NATO** olan **Kuzey Atlantik İttifakı** kurulmuştur.

-NATO'nun kurulması ile Doğu Bloku'na karşı denge sağlanmış ve Sovyet yayılması durdurulmuş oluyordu.

-Türkiye ve Yunanistan 1952'de, Batı Almanya 1955'te, İspanya 1982'de **NATO**'ya üye olmuşlardır.

***EISENHOWER DOKTRİNİ (1957)**

-SSCB'nin Orta Doğu'da oluşturduğu tehdit için **ABD'nin** Mısır ve Arap ülkelerinden kazanmak istediği destek.

-Bu doktrin Orta Doğu ülkelerine ekonomik ve askeri yardım yapılmasını, bu ülkelere komünist bloktan saldırı gelmesi halinde **Amerikan Silahlı Kuvvetlerinin kullanılması** izninin verilmesini öngörür.

UZAK DOĞUDA ÇATIŞMA

1) KORE SAVAŞI (1950-1953)

- II.Dünya savaşından sonra ortaya çıkan **38.Enlem sorunu**dur.
- Kore toprakları 38.enlemin kuzeyi ve güneyi olarak iki bölgeye ayrılmış; bu çizginin **kuzeyi Sovyet Rusya, güneyi ise ABD** hareket sahası olmuştur.
- Böylece **Kore**, savaş sonunda iki devletin kontrolünde **fiilen ikiye bölünmüş** oluyordu.
- 1453'te sona eren savaşta iki taraf da birbirine üstünlük sağlayamamıştır. İmzalanan **Panmunjom Mütakeresi**'ne göre **Güney Kore** ve **Kuzey Kore** arasındaki sınır **38.enlem** olarak belirlenmiştir.
- NOT:** Türkiye'nin Güney Kore'ye asker göndermesi **NATO**'ya üye olmasını kolaylaştırmıştır.

2) SEATO'NUN KURULMASI (1954)

- Sovyet Rusya'nın Güneydoğu Asya'da yayılmasını önlemek amacıyla **ABD**'nin kurduğu örgüt.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ'NDE TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKASI

1) TÜRKİYE'NİN NATO'YA ÜYE OLMASI (1952)

- Türk askerinin Kore'de başarılı olması Türkiye'nin NATO'ya üyeliği ile ilgili itirazları azaltmış ve 15 Eylül 1951'de **Ottawa'da** toplanan **NATO Bakanlar Konseyi**, Türkiye ve Yunanistan'ı NATO'ya katılmayı **davet ettiğini** bildirmiştir.
- TBMM'de **19 Şubat 1952'de** NATO'ya katılmayı kabul etmiştir.

2) BALKAN ANTANTI (1954)

- Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan** arasında imzalanmıştır.
- Bu ittifaka göre; tarafılardan birine yöneltilen bir saldırı hepsine yönetilmiş sayılacaktı.

3) BAĞDAT PAKTI (1955)

- Üye ülkeler: **Türkiye, Irak, İngiltere, Pakistan ve İran**.

TÜRKİYE'DE YENİ ŞEYLER OLUYOR DEMOKRAT PARTİNİN KURULMASI

- 1945'te; *Adnan Menderes,
*Celal Bayar,
*Refik Koraltan,
*Fuat Köprülü, **önderliğinde kurulmuştur.**

ADNAN MENDERES DÖNEMİ

- Türkiye, **Kore savaşına** asker göndermiştir.
- Türkiye, **NATO**'ya üye olmuştur.
- Arapça ezan okuma yasağı kaldırılmıştır.
- Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkında kanun çıkarılmıştır.
- Köy enstitüsü** ve **Halkevleri** açılmıştır.
- ODTÜ** ve **Atatürk Üniversiteleri** açılmıştır.
- Kıbrıs Cumhuriyeti** kurulmuştur.

- 1953'te Anıtkabir tamamlanmış ve **Atatürk'ün naaşı** Etnografya müzesinden **Anıtkabir'e** taşınmıştır.
- Devlet dairelerine **Atatürk'ün resminin asılmasını sağlayacak** genelge yayımlanmıştır.

1946 SEÇİMLERİ

- İlk kez çok partili döneme geçilmiştir.
- 1946 seçimleri "**Açık oy, gizli sayım**" ilkesiyle gerçekleşmiştir.
- 1950 seçimlerinde ilk kez "**Gizli oy, açık sayım**" ilkesi uygulanmıştır.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE DÜNYADA YAŞANAN SOSYAL VE KÜLTÜREL GELİŞMELER

- Televizyonun icadı ile radyo ve sinemanın önemi azalmıştır.
- Rock and roll** müzik ortaya çıkmıştır.
- Savaş yıllarında **ABD'de ENIAC** adlı ilk bilgisayar yapılmıştır.
- Rusya tarafından **Sputnik** adlı ilk uydu uzaya gönderilmiştir.
- Çocuk felci aşısı geliştirilmiş, kalp pili icat edilmiştir.
- 1951'de Mısır'da ilk kez **Akdeniz Oyunları** düzenlenmiştir.
- UEFA **Şampiyon Kulüpler Kupası** 1955-1956 sezonunda ilk kez düzenlenmiş ve bu kupanın ilk sahibi İspanya'nın **Real Madrid** takımı olmuştur.

ÜNİTE SONU NOTLAR

- # **Hindistan** bağımsızlık hareketinin lideri--- **Mahatma Gandhi**
- # **Tuz Yürüyüşü**: **Gandhi'nin "Britanya Tuz Vergisi"**ne karşı baş kaldırışı.
- # **Truman Doktrini**, **ABD ve SSCB** arasında bloklaşmaya neden olmuştur. (**ÇIKMIŞ SORU**)
- # **İsrail**, "**Balfour Deklarasyonu**" belgesi ile kurulmuştur.
- # **Pakistan**'ın kurucusu ve ilk genel valisi--- **Muhammed Ali Cinnah**
- # **Pakistan**, Hindistan'ın doğu ve batısında birbirlerinden çok uzakta bulunan iki bölümün birleşmesinden meydana gelmiştir. (1947). 1971'de bu topraklar **Pakistan ve Bangladeş** olmak üzere iki devlet olmuştur.
- # **Pakistan ve Hindistan**'ın sınırında yer alan **KEŞMİR bölgesi** sorun yaşanmasına sebep olmuştur.
- # **ABD'nin Batı dünyasının liderliğini** açık bir şekilde üstlenmek için yaptığı ilk girişim--- **Truman Doktrini**
- # Orta Doğu ülkelerine ekonomik ve askeri yardım yapılması, bu ülkelere komünist bloktan bir saldırı gelmesi halinde **ABD silahlı kuvvetlerinin kullanılması** için izin alınması için ilan edilen belge--- **Eisenhower Doktrini**
- # 1955'te Bağdat Paketi'nin kurulmasındaki temel etken--- **Sovyet Rusya'nın Orta Doğu'ya sızmasını önlemek.**
- # "**Soğuk Savaş**" deyimini II.Dünya savaşından sonra ilk kez "**Bernard Buruch**" kullanmıştır.
- # ***Prag Baharı**: Çekoslovakya'da başlayan ve politik olarak liberalleşmenin önünü açan gelişme.

***Kadife Devrim:** 1989'da Çekoslovakya'da meydana gelen kansız bir devrim.

***Beyaz Devrim:** İran Şahı Rıza Pehlevi'nin 1963'te ülkesinde başlattığı reform sürecine verilen isim.

***Gül Devrimi:** Gürcistan'da 2003 yılında **Devlet Başkanı Şevartnadze**'nin görevini bırakmak zorunda kalmasıyla sonuçlanan barışçıl halk hareketi.

***İntifada (Ayaklanma):** İsrail'in 1987'den 1993 **Oslo Antlaşması**'nın imzalanmasına kadar Filistin topraklarını ele geçirmesine karşı, **Filistinlilerin ayaklanması**.

Çekiş Güç: 1991 yılında kurulan ve amacı **Saddam Hüseyin**'in olası saldırılarına karşı Kuzey Irak Kürtlerine güvence sağlamak olan güç.

Kıbrıs'ın NATO'ya yaptığı katılım Türkiye'nin vetosu ile reddedilmiştir.

"Yüzdeler Antlaşması"--- İngiltere ve Rusya arasında olmuştur.

Amacı: Doğu Avrupa'da etki alanlarının kesin olarak saptanması olan antlaşmayla İngiltere ve Rusya, Doğu Avrupa'da sahip olacakları üstünlüğü yüzdeler ile belirlemişlerdir.

Soğuk Savaş Döneminde Komünist Yönetimler:

***Küba-Fidel Castro**

***Çin-Mao Zeodong**

***Arnavutluk-Enver Hoca**

***Macaristan-İmre Nagi**

***Çekoslovakya-Alexander Dubçek**

***Yugoslavya-Tito**

NOT: Komünizm: Sınıfsız, parasız ve devletsiz bir toplumsal düzen ideolojisi ve hareketi.

YUMUŞAMA (DETANT) DÖNEMİ VE SONRASI

***Ping-Pong Diplomasisi:** ABD ve Çin ilişkilerinin yumuşamasına neden olan görüşmeye verilen isimdir. 1971'de **Amerikan masa tenisi** takımının **Çin'e davet edilmesi** sonucu iki ülke ilişkilerinde gerilim azalmış, Çinlilere ABD için vize hakkı tanınmış ve Çin'e uygulanan ambargo kaldırılmıştır.

BATI BLOKU GELİŞMELERİ

A)Berlin Buhranı

-Sovyet Rusya'nın Doğu ve Batı Berlin arasına **Berlin Duvarı**'nı örülmesini sağlamasıyla çözülmüştür.

B)Küba Füzelere Buhranı

-**Küba Buhranı:** Küba ile ilişkilerini geliştiren **SSCB'nin tüm dünyadan habersiz** bir şekilde Küba'ya ABD'yi vurabilecek füzelere yerleştirmesidir.

***Domuzlar Koyu Çıkarması:** ABD, Castro yönetimini yıkmak amacıyla Küba'dan kaçıp ABD'ye sığınan mültecileri eğiterek Küba'ya bir çıkarma yapmaya hazırlanmıştır.

C)Vietnam Savaşı

-ABD'nin Güney Vietnam'a destek vererek 8 yıl boyunca Kuzey Vietnam ile mücadele etmesi.

BAĞLANTISIZLAR HAREKETİ

-Doğu ve Batı bloklarından bağımsız **Endonezya, Hindistan ve Mısır** öncülüğünde kurulan, sömürgecilik karşıtı hareketin adı.

***Lusaka Deklarasyonu:** Bağlantısızlar blokunun 1970'te yaptığı zirve sonrasında yayımladıkları deklarasyon.

SALT-I ANTLAŞMASI

-26 Mayıs 1972'de Moskova'da **ABD ve Sovyet Rusya** arasında imzalanmıştır.

SALT-II ANTLAŞMASI

-18 Haziran 1979'da Viyana'da **ABD ve Rusya** arasında imzalanmıştır.

NOT: SALT-I ve SALT-II, ABD ve SSCB arasında imzalanan **Nükleer Silahları Sınırlandırma** Antlaşmasıdır.

NOT: ABD, SSCB'nin Afganistanı işgal etmesi üzerine SALT-II 'yi onaylamamıştır!!!

***Mekik Diplomasisi:** 1973'te Mısır ve İsrail arasındaki çatışmalar için **ABD'nin** izlediği politika neticesinde Camp David Antlaşması imzalanmıştır.

NOT: Mısır'ın İsrail'i resmen tanıyan ilk Arap devleti olması --- Camp David Antlaşması.

***Ayetullah Humeyni:** 1979'da **İran İslam Cumhuriyetini** kurarak Batı kültürüne karşı çıkan ve ülkede teokratik yönetimi uygulamaya koyan dini lider.

***Irak'ta Rejim Değişikliği:** 1940'ta Şam'da kurulan **Baas Partisi** 1968'de Irak'ta yönetimi ele geçirmiştir. Baas hareketinin amacı; sosyalist, laik bir **Irak toplumu** oluşturmaktır.

NOT: Baas: Arap sosyalizminin yöntemleriyle Arap dünyasında yeniden doğuşu hedefleyen siyasi anlayış.

İRAN-IRAK SAVAŞI (1980-1988)

-Basra Körfezi ve **Şattül Arap su yolu mücadelesi** İran-Irak arasında savaşa neden olmuştur.

***İrangan Olayı:** İran-Irak savaşı sırasında **ABD'nin** gizlice İran'a silah satması.

YUMUŞAMA DÖNEMİNDE DÜNYADA YAŞANAN GELİŞMELER

-Dünya ekonomisinde büyüme yaşanırken, işsizlik oranı azalmıştır.

-1964 Tokyo Olimpiyatları ilk kez canlı olarak tüm dünyada yayınlanmıştır.

-ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (**NASA**) kurulmuş ve ilk **Amerikan uydusu** uzaya gönderilmiştir.

-Uzaya giden ilk insan Rus kozmonot **Yuri Gagarin...(1961)**

-1965'te **Aleksey Leonev** tarafından ilk kez **uzay yürüyüşü** gerçekleştirilmiştir.

- Ay'a ayak basan ilk insan **Neil Armstrong...**(1969)
- 1970'te ilk kişisel bilgisayar üretilmiştir. 1973'te mini bilgisayar, 1974'te hafıza kartı, 1978'de compact disc (CD) üretilmiştir.
- 1965'te ilk kalp nakli Güney Afrika'da **Christian Bernand** tarafından geliştirilmiştir.
- 195'den itibaren yapılan **Akdeniz Oyunları'nın** tamamına katılan Türkiye, **1971'de** oyunlara ev sahipliği yapmıştır.

YUMUŞAMA DÖNEMİNDE TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKASI

A)TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİ

1) Kıbrıs Sorunu

***EOKA (Kıbrıslıların Milli Mücadele Örgütü):** Türkleri Kıbrıs'tan göç etmeye zorlayan örgüt. (şiddet ve terör yolu ile)

-EOKA'nın ilk lideri---**Grivas**

***ENOSİS ise:** Kıbrıs'ı Yunanistan'a katma idealine verilen isim.

-1959'da Londra Antlaşması ile Kıbrıs

Cumhuriyeti kurulmuştur. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'de garantör devlet olmuştur. Cumhurbaşkanlığına Rum lider **Makarios**, yardımcılığına Türk lider **Dr. Fazıl Küçük** getirilmiştir.

***Johnson Mektubu:** Kıbrıs'ta yaşanan çatışmalara yönelik Türkiye hükümetinin çıkarma yapma kararı almasını çıkarlarına karşı bulan **ABD'nin** göndermiş olduğu mektup. Bu mektuptan sonra **Türkiye müdahale kararını askıya** almıştır.

-**Türkiye**, 20 Temmuz 1974'te Zürih ve Londra antlaşmalarına ek olarak imzalanan Garantörlük Antlaşması'nın kendisine verdiği yetkiye dayanarak **Kıbrıs Barış Harekatı'nı** gerçekleştirmiştir.

-Kıbrıs Barış Harekatı sırasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı--- **Bülent**

Ecevit, Dışişleri Bakanı ise---**Turan Güneş**

2) Kıta Sahanlığı Sorunu

-Yunanistan'ın Ege'de petrol arama çalışmalarını başlatmasıyla çıkmıştır.

B)ERMENİ SORUNU

-**Ermeniler**, Ermenistan kurtuluşu için **Ermeni gizli örgütü (ASALA)** adı verilen terör örgütünü kurmuşlardır.

-**ASALA örgütü** genellikle yurt dışındaki Türk diplomatlara suikastlar düzenlemiştir. Ancak silahlı mücadeleyle çözüleceğini savunuyorlar!!!

1960-1983 ARASI TÜRKİYE

27 Mayıs 1960 İhtilali

- İktidar-muhalefet çatışması,
- Sıkıyönetim,
- Demokrat partinin kapatılması,
- Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanı seçilmesi.

NOT: Bu darbe,

***Başbakan Adnan Menderes,**

***Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu,**

***Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın, idamına neden olmuştur!!!**

-Darbenin ardından ülke yönetimi Milli Birlik Komitesi tarafından üstlenilmiştir.

12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi

-Sağ-sol gerginliği,

-Kudüs mitingi,

-Faili meçhuller,

-Kenan Evren'in yönetime el koyması,

-Süleyman Demirel iktidarına son verilmesi.

NOT: 1983 seçimlerinde tek başına iktidara gelen parti--- Anavatan partisi

NOT: Türkiye'de askeri darbe sonrası referandum ile kabul edilip yürürlüğe giren anayasalarımız---1961 ve 1982 anayasaları.

ÜNİTE SONU NOTLAR

İKO (İslam Konferansı Örgütü): Mescid-i Aksa'nın kundaklama girişiminden sonra 1969 yılında kurulmuştur.

"Kuzey Vietnamlılar bana hiçbir kötülük yapmadılar ki onlarla savaşayım" sözü ile Vietnam Savaşına katılmayı reddettiği için lisansı iptal edilen ve dünya şampiyonluğu elinden alınan ABD'li sporcu--- Muhammed Ali

Yunanlıların "Self-determinasyon" ilkesinin uygulanması bahanesi ile 1954'te BM'ye taşıdığı sorun--- Kıbrıs sorunu

1947'de imzalanan Paris Antlaşması ile Yunanistan'a

devredilmiş adalar: Onikiada ve Meis

FIR hattı sorunu diye de isimlendirilen Türkiye ve Yunanistan arasında sorun haline gelen konu---Ege Hava Sahası Sorunu

Hindistan'ın ilk başbakanı---Jawaharlal Nehru

Akritas Planı: Türkiye'de İnönü hükümetinin istifa etmesi ile hükümet bunalımından yararlanmak isteyen Rum lider Makaris'un, Kıbrıs'taki Türklerin imhasını ve adanın Yunanistan'a bağlanmasını temel alan planı.

Arnavutluk dışında bütün Avrupa devletleriyle ABD ve Kanada'nın katıldığı Avrupa Güvenlik ve İş birliği konferansı sonunda imzalanan uluslararası ilişkilerde temel barış ve iş birliğini kapsayan belge---Helsinki Nihai Senedi

Kıbrıs'ta 1958'te EOKA'nın Türkleri hedef alan faaliyetlerine karşı Türklerin oluşturduğu örgüt---Türk Mukavemet Teşkilatı

***Volkan ise: Kıbrıs'ta Rum saldırılarına karşı ilk kurulan örgüt yapılanmadır. (1955)**

1963 yılında ABD, İngiltere ve SSCB arasında imzalanan belge---Nükleer Denemelerin Kısmen Yasaklanması Antlaşması

- # Türkiye'nin 1964'te yaşanan Kıbrıs sorunu nedeniyle yaklaştığı devlet---SSCB
- # Küba Buhranı neticesinde ABD, Türkiye'de bulunan füzelerini kaldırmayı kabul etmiştir.
- # 6-7 Eylül Olayları: Selanik'te Atatürk'ün evine Yunanlılar tarafından bomba atıldığı haberinin yayılması üzerine, 6 Eylül 1955'te ellerinde kazma ve sopalarla sokaklara dökülen kişiler İstanbul'da gayrimüslimlere ait ev ve iş yerlerini yakıp yıkma olayı.
- # Kıbrıs Barış Harekatını gerekçe göstererek 1975-1978 yılları arasında Türkiye'ye yapmakta olduğu yardımı kesip silah ambargosu uygulayan devlet--- ABD

KÜRESELLEŞEN DÜNYA

-SSCB, Michael Gorbaçov liderliğinde **Perestroyka ve Glasnost politikalarını** uygulamıştır. Amaç; Komünist iktidar baskıcılığından yeni uygulamalarla demokrasiye yaklaşabilmektir.

-SSCB'den ayrılarak bağımsız olan:

*İlk devlet Gürcistan,

*İlk Türk devleti Azerbaycan,

*Son Türk devleti Kazakistan.

*Kadife Devrim (1989): **Çekoslovakya'da** komünizm boyunduruğuna karşı başlayan hareketin genel adı.

-Gösterilerin artması sonucu Çekoslovakya'da Komünist Parti iktidarı sona ermiştir.

-Kansız bir devrim olduğundan Çekoslovakya'daki bu devrim "**Kadife Devrim**" olarak anılmıştır.

***Şanghay Beşlisi**: SSCB dağıldıktan sonra 1996 yılında Kırgızistan, Kazakistan, Çin, Rusya ve Tacikistan tarafından kurulmuş iş birliği örgütü.

-2001'de Özbekistan'da katılmış ve örgüt "**Şanghay İş Birliği Örgütü**" adını almıştır.

NOT: ***Çekoslovakya**---Kadife Devrim,

***Gürcistan**---Gül Devrimi,

***Tunus**---Yasemin Devrimi,

ile iktidar değişikliği yaşanmıştır!!!

NOT: **Azerbaycan** 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir. Azerbaycan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk devlet **Türkiye**'dir. İlk Cumhurbaşkanı **Ayaz Mutalibov**'dur.

***Hocalı Katliamı**: Ermenilerin 1992'de Karabağ'daki Azeri sivilleri katletmesi.

***Maastricht Kriterleri**: Hollanda'nın Maastricht kentinde Avrupa Birliği Antlaşması imzalanmış ve üye devletlerin ekonomik, parasal birliğinin gerçekleşmesi amacıyla yapılması gereken kriterler belirlenmiştir.

YUGOSLAVYA SOSYALİST FEDERAL CUMHURİYETİ'NİN DAĞILMASI

-**Sırp**lar, BM tarafından güvenli bölge ilan edilen Doğu Bosna'daki **Serebrenika**'da genç, yaşlı demeden binlerce sivil katletmişlerdir...

-Cenevre'de yapılan ön görüşmelerden sonra **Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan** liderleri arasında Aralık 1995'te **Dayton Antlaşması** imzalanmıştır.

NOT: Dayton Antlaşması ile Bosna Hersek bağımsızlık kazanmıştır!!! Bağımsızlık lideri ise Aliya İzzetbegović'tir. (ÇIKMIŞ SORU)

-Bosna Savaşı üç yüzden binden fazla kişinin ölümü ve iki milyon Boşnak'ın evini terk etmesiyle sona ermiştir.

-"**Sırp Kasabı**" olarak da bilinen eski Sırp Demokrat Partisi lideri Radova Karadzić 2008'de yakalanmıştır.

***Mavi Kelebek:** Bosna savaşı sırasında **Sırp**lar öldürdükleri Boşnakları gizlemek için toplu mezarlar oluşturmuşlardır, bu mezarlara metal parçalar bırakarak mezarların uydu tarafından tespit edilmesini de zorlaştırmışlardır. Ancak **mavi kelebekler** sayesinde toplu mezarlar bulunmuştur. Uzmanların toplu mezarlar üzerinde yetişen Artemis çiçeği ve bu çiçekle beslenen mavi kelebeğin sayısında artış gözlemlenmesi sonucu 300'den fazla toplu mezar bulunmuştur. Bulunmaya da devam etmektedir.

I.KÖRFEZ SAVAŞI (1990-1991)

-**Kuveyt-Irak** arasında olmuştur.

Savaşın Nedenleri

-Irak lideri Saddam Hüseyin'in Kuveyt topraklarında hak iddia etmesi.

-İran ile yaptığı savaşlar sonunda Irak'ın önemli ölçüde borçlanması.

-Saddam Hüseyin'in, Kuveyt'in petrol üretiminde limiti aştığını ve bunun Irak'ın petrol gelirlerini azalttığını iddia etmesi.

-Saddam Hüseyin'in, Kuveyt'in Irak'a ait olduğunu belirtmesi.

Savaşın Sonuçları

-Bölgede ABD kontrolü artmıştır.

-BM Güvenlik Konseyi silahsızlandırma kararı ile Irak denetim altına almıştır.

-Bölgede Irak'ın yenilmesiyle İsrail rahatlamıştır.

-Savaştan sonra Saddam Hüseyin Kuzey Irak Kürtlerine karşı harekete girişmiştir.

II.KÖRFEZ SAVAŞI (2003-...)

-20 Mart 2003'te **ABD ve İngiltere** tarafından Irak'a saldırı başlatılmıştır.

-Mevcut Irak yönetimi fazla direnememiş, çok sayıda Iraklı devlet adamı idam edilmiştir.

-Saddam Hüseyin iktidardan indirilerek 2006 yılında idam edilmiştir.

-Irak'ta 2003'ten 2005'e kadar "**Geçici Irak Yönetimi**" görev yapmıştır.

-**2005 yılında** yapılan seçimlerden sonra cumhurbaşkanlığı **Celal Talabani** seçilmiştir.

FİLİSTİN SORUNU VE ORTA DOĞU'DA BARIŞ GÖRÜŞMELERİ

-**Yaser Arafat**, Filistin kurtuluş örgütü (FKÖ) lideridir.

-Filistin topraklarında 1987'de FKÖ'nün çalışmaları sonucu "**İntifada**" adı verilen ayaklanmalar başlamıştır.

NOT: İntifada: İsrail işgali altında bulunan topraklarda sivil halkın ve hatta çocukların başlatmış olduğu ayaklanmadır. Amaç, İsrail'i işgal ettiği yerlerden çekilmeye zorlamaktır.

-İsrail ile Filistin ilk kez 1991'de düzenlenen "Madrid Konferansı"nda bir araya gelmişler ancak bu konferansta hiçbir bağlayıcı karar alınmamıştır.

-İsrail ve Filistin "1993 Oslo Görüşmeleri" ile birbirlerini resmen tanımışlar.

ORTA DOĞU'DA SU SORUNU

-Bölgenin önemli su kaynakları Nil, Şeria, Asi, Fırat ve Dicle nehirleridir.

-Ancak bu nehirlerin kaynaklarının ve denize döküldükleri yerlerin başka ülkelerin sınırları içinde olması "Su sorunu"nun büyümesine neden olmuştur.

NOT:*Fırat: Türkiye'den doğup Basra Körfezine dökülür.

***Dicle:** Türkiye'den doğup Irak'ı ve İran'ı geçerek Fırat ile birleşir ve Basra Körfezi'ne dökülür.

***Asi:** Lübnan'dan doğar, Suriye'yi geçip Türkiye'de Akdeniz'e dökülür.

***Ürdün (Şeria):** Ürdün-Suriye-İsrail sınır bölgelerinde bulunmaktadır.

***Nil:** Afrika kıtası boyunca Etiyopya, Sudan, Mısır, Uganda, Demokratik (Kongo) Cumhuriyeti, Kenya, Tanzanya, Ruandai Burindi, Güney Sudan'dan geçer ve Akdeniz'e dökülür. (**ÇIKAR**)

1980 SONRASI TÜRKİYE

-Sertab Erener 2003 Eurovision Şarkı yarışmasında 1. olmuştur.

-1984'te ilk renkli televizyon yayını başlamış, 1990'da özel televizyon kanalı açılmıştır.

-Nuri Bilge Ceylan, "Üç Maymun" adlı filmiyle 61. Uluslararası Cannes film Festivali'nde "en iyi yönetmen" ödülünü almıştır.

-Orhan Pamuk 2003 yılında "Nobel Edebiyat" ödülünü kazanmıştır.

-1993'te ilk defa ODTÜ'de başlayan internet hızla yayılmıştır.

-1988 Seul Olimpiyatları'nda Naim Süleymanoğlu altın madalya kazanmıştır.

-1992 Barcelona Olimpiyatlarında yine altın madalya kazanan Süleymanoğlu, aynı yıl "Uluslararası Halter Basın Komisyonu" tarafından "dünyanın en iyi sporcusu" seçilmiştir.

KÜRESEL SORUNLAR

***Kyoto Protokolü:** Protokol, küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda mücadele ve iş birliğini öngörmektedir.

***Çernobil Faciası:** Rusya (Ukrayna)'da 1986'da Çernobil Nükleer Santrali patlamış, patlama sonucu oluşan sızıntıdan 3 milyon insan zarar görmüştür.

-Bu facia **Karadeniz'i de** etkilemiş ve bölge radyasyona maruz kalmıştır.

ÜNİTE SONU NOTLAR

- # Dünya tarihinde ilk defa gönüllü olarak kendi nükleer silah deposundan vazgeçen ülke---
Kazakistan (Semey Nükleer Depo)
- # Dünyanın en uzun destanı--- **Manas destanı (Kırgızlara ait)**
- # **Washington Antlaşması: İsrail ve Ürdün** arasında imzalanmıştır.
2 devlet arasındaki 46 yıllık savaş sona ermiştir.
- # **Mavi Marmara: Gazze'ye yardım malzemesi götüren Türk gemisi. İsrail askerleri tarafından basılmış ve 9 Türk vatandaşını öldürmüşlerdir.**
- # **BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın hazırladığı Annan Planı:**
*Kurulacak Birleşik Kıbrıs Cumhuriyetinde bakanlıkların en az üçte biri Türk olacak.
*Devlet Başkanlığı ve Başbakanlık makamları 10 ayda 1 dönüşümlü olarak değişecek.
- # Türkiye'nin ilk kadın Başbakanı---**Tansu Çiller**
- # İlk kadın bakanı---**Türkan Akyol**
- # Sovyetler Birliği lideri Mihail Gorbaçov'un Sovyet ekonomisini düzeltmek ve doğu blokunun çağa ayak uydurmasını sağlamak için uyguladığı açıklık politikasına verilen isim---
Glasnost
- # **Türk Kızılayı; Endonezya, Tayland, Sri Lanka, Pakistan, Lübnan, Sudan, Gürcistan, Irak ve Filistin'e** insani yardım yapmıştır.
- # Avrupa Birliği'nin temeli 1951'de kurulan **Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu**dur.
Topluluğun kurucu üyeleri **Fransa, Federal Almanya, Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'dır.**
- # **Dağınık Karabağ bölgesi**---**Azerbaycan-Ermenistan** arasındaki sorundur.
- # İki Almanya'nın birleşmesinde etkili olan antlaşma--- **4+2 Antlaşması.**
- # Bulgaristan'da soydaşlarımıza özgürlük kısıtlaması getiren lider--- **Jivkov**
- # Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan devletler; **Makedonya, Slovenya, Kosova, Sırbistan, Karadağ, Hırvatistan, Bosna Hersek.**
- # **Arap Baharı: 17 Aralık 2010 Tunus'ta bir gencin kendini yakmasının ardından tüm Tunus halkının giriştiği eylemle beraber Arap dünyasına gelen bunalım dönemidir.** Yapılan protesto sonucu birçok Arap ülkesi, Tunus'tan etkilenip özgürlük için savaşmıştır.
Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Ürdün, Yemen gibi ülkeler Arap baharından etkilenen ülkelerdir.

BAŞARILAR DİLERİM...

